

ስምዐ ተዋሕዶ

በአባ ወልደ ትንሣኤ አያልነህ

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን

አስተምህሮ መሠረት

ወንጌል በአሪት ላይ ስላላት ሥልጣን

እና

ስለ ዶግማና ቀኖና

ደንግል ማርያም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን

ሎስ አንጀለስ ፤ ካሊፎርኒያ

ፕሮ 2007 ዓ. ም.

ስምዐ ተዋሕዶ

የደራሲው መብት በሕግ የተጠበቀ ነው © 2007 ዓ. ም.

Simea Tewahedo

Copyright © 2015 by Aba Wolde Tensae Ayalneh.
All rights reserved. This book or any portion thereof
may not be reproduced or used in any manner whatsoever
without the express written permission of the author
except for the use of brief quotations in a book review.

Printed in the United States of America

First Printing, 2015

የመጽሐፉ ርዕስ

ይህ መጽሐፍ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ጥንታዊ
አስተምህሮ መሠረት በእምነትና በሥርዓት (በደግሞና በቀናና) ፣ በወንጌልና
በእራት ፣ በሕግና በጸጋ ፣ በጥላና በአካል እንደዚሁም በእምሳልና በአማካሪ
መካከል ያለውን ልዩነትና አንድነት ገልጾ የሚያስተምር ስለሆነ
ስምዐ ተዋሕዶ ወይም የተዋሕዶ ምስክር ተብሎ ተሰየመ ።

ጥያቄ ካለዎት በሚከተለው አድራሻ ይጻፉልን።

abawtensae@gmail.com

ወይም

Aba Wolde Tensae Ayalneh
Virgin Mary Ethiopian Orthodox Tewahedo Cathedral
4907 S. Main Street, Los Angeles, CA 90037

ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ መርቆሬዎስ
ፓትርያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ

መታሰቢያነቱ

በ16ኛው መቶ ክፍለ ዘመን በአጼ ገላውዴዎስ ዘመን መንግሥት ምዕራባውያን ሚሲዮኖች የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንን አሪታዊት እንጂ ወንጌላዊት አይደሉትም በማለት ላቀረቡት ክስ ፤ እውነተኛውን የተዋሕዶ አስተምህሮ መሠረት በማድረግ የቤተ ክርስቲያን ምስክርም ጠበቃም ሆነው በቤተ ክርስቲያኖችን ላይ የቀረበውን ክስ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መረጃ በማቅረብ አሳፍረው ለመለሱት ሊቃውንተ ቤተ ክርስቲያን ይሁንልኝ ።

ምስጋና

ለተጠራሁበት የወንጌል አገልግሎት በዓለም ዙሪያ ተዘዋውሬ ወገኖቼን እንዳገለግል ሁልጊዜ አስፈላጊውን ድጋፍ ለምትሰጡኝ ፤ እንዲሁም ይህ መጽሐፍ ለሕትመት እንዲበቃ ላገዛችሁኝ ለሎስ እንጀለስ ድንግል ማርያም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ካህናት እና ምእምናን ከፍ ያለ ምስጋናዬን አቀርባለሁ። የእግዚአብሔር አብ ጸጋ ፤ የእግዚአብሔር ወልድ ቸርነት ፤ የእግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስም ኅብረት ከሁላችሁ ጋር ይሁን ። አሜን ።

መከሥተ አርእስት

መቅደም	1
መግቢያ	4

ምዕራፍ አንድ

ዶግማ	5
ምሥጢረ ሥላሴ	5
ትምህርተ ድኅነት (ነገረ ሥጋዊ).....	10
የኒቅያ ጉባኤ	15
የቀላስጥንጥንያ ጉባኤ	16
አንቀጽ ሃይማኖት (የሃይማኖት መግለጫ)	16
ማጠቃለያ	22

ምዕራፍ ሁለት

ቀኖና	23
ቀኖና ለምን አስፈለገ ?	24
የቀኖና ዓላማ	29
የዶግማ ዓላማ	32

ምዕራፍ ሦስት

ወንጌል በአሪት ላይ	43
ባለበት የጸና	48
ፍጹም የሆነ	48
የተሻሻለ	49
የተሻሻረ	50
ፈጽሞ የተሻሻረ	52
ቢሻርም በልማድ ወይም በሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን የሚከናወን	55
ማጠቃለያ	65
መደምደሚያ	68
መረጃ	69
ዋቢ መጻሕፍት	105

ማሳሰቢያ

ይህ መጽሐፍ በተለያዩ ጊዜዎችና ቦታዎች በቀጥታ ከአውደ ምኅረት ላይ የተቀዱ ትምህርቶችን በመውሰድ ለአንባቢያን በሚመች መንገድ በመጽሐፍ መልክ ተዘጋጅቶ የቀረበ ነው።

መቅድም

ደግማና ቀኖና የተሰኘውን ትምህርት ማስተማር ያስፈለገበት ዋናው ምክንያት ብዙዎች የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ምዕመናን በደግማ፣ በቀኖና እና በባሕል መካከል ያለውን ልዩነት ለይተው እንደማያውቁ ስለተረዳሁና ማሳወቁ አጅግ መልካም ሆኖ ስለተገኘ ነው። ምክንያቱም እነዚህ ሦስቱ የተደባለቁባቸውና ግራ የተጋቡ ምዕመናን አንዳሉ ስንገነዘብ እኔ ራሴ ያለፍኩበት የልጅነት የክርስትና ሕይወቴ ትዝ ይለኛል።

ዲቁና የተቀበልኩበት ጊዜ እንደ ብዙዎቻችን ሁሉ ገና በልጅነት ነው። ሃይማኖታዊ ጥያቄውም ወደኔ የጎረፈው በዚያው ወቅት ነው። ጥያቄ ሲመጣ “ልጅ ነው” ብሎ አይንቅም። በነበርኩበት ከተማ የኦርቶዶክስን ሥርዓት የሚቃወሙ የበዙበት ዘመን ነበር። ለምሳሌ ከገጣሙኝና ግራ ኢጋብተውኝ ከነበሩ ጥያቄዎች ውስጥ ጥቂቶቹን አዘረዝራለሁ፡-

- 1ኛ) “ኢሑድን ሰንበት የሚል ቃል በብሉይም በአዲስም ካለ አስረዳን፤ ሰንበት ቅዳሜ እንጂ ኢሑድ አይደለም።”
- 2ኛ) “ልደትን፣ ጥምቀትን፣ ስቅለትን፣ ትንሣኤንና አርገትን ሌሎችንም ብዛት ያላቸውን በዓላት በየቀናቸው እክብሩ የሚል የት ተገኘ?”
- 3ኛ) “በሳምንት ሁለት ቀን ረቡዕ እና ዓርብን፤ 55 ቀን ዐቢይ ጾምን፤ በአጠቃላይ ሰባቱን እጽዋማት ጽሙ የሚል በአዲስ ኪዳን የት ይገኛል?”
- 4ኛ) “ጾም ሲሆን ውላችሁ፤ ፍስክ ሲሆን በጠዋት፤ በአምስት ካህናት ከዚያም በላይ ሆናችሁ ቀድሱ የሚል በወንጌል ውስጥ ምን መረጃ ይገኛል?”
- 5ኛ) “ወንድ ልጅ በ40 ሴት በ80 ቀን ይጠመቁ የሚል በወንጌል የት ይገኛል?”
- 6ኛ) “ክርስቲያኖች ሲሞቱ ጸሎተ ፍትሃት አስፈላጊ እንደሆነ ከየት መጣ?”
- 7ኛ) “በአዲስ ኪዳን የታቦት አገልግሎት ለምን አስፈለገ? ለምንስ የማርያም፣ የሚካኤል፣ የገብርኤል ... ታቦተ ተባለ?”
- 8ኛ) “የሰው እጅ የቀረጸውን መስቀል ሳሙት ተሳለሙት የሚል መረጃ ካለ?”
- 9ኛ) “በአዲስ ኪዳን የሥዕል አገልግሎት፤ ማለትም በሥዕል ፊት ጸልዩ ስንዱ የሚል ማስረጃ ይገኛል?”
- 10ኛ) “በትንቢተ ኢሳይያስ ምዕራፍ 3 እና ምዕራፍ 66 ውስጥ አጣንን የሚያጥንልኝ ጣዖትን እንደማምለክ ነው፤ አጣኑም በፊቴ እጸያፊ ነው እያለ

የሰው አጅ የቀረጸውን ትልቅ መስቀል በሁለት እጅህ ይዘህ በቄሱ ፊት ለፊት በመሆን አጣንን እንዴት ታሳጥናለህ?"

11ኛ) "በወንጌል ከተጠቀሱት ከቄስና ከዲያቆን በቀር ፓትርያርክ ፣ ጳጳስ ፣ መነኩሴ የሚል ከየት ተፈጠረ?"

12ኛ) "በቅዱሳን ስም ዝከር መዘከርና በጽዋ ማኅበር ስም እየተሰበሰቡ መብላት መጠጣት ከየት መጣ?"

13ኛ) "በበዓላት ቀን ገበሬው ሲያርስና ልዩ ልዩ ሥራ ሲሠራ ቄሱ የሚያወግዙት ለምንድን ነው?"

14ኛ) "ከብሉይና ከአዲስ ኪዳን ሌላ በድርሳናት በገድላት እና በተዓምራት መጽሐፍት ተጠቀሙ የሚል የት አለ?"

15ኛ) "በስመ ሥላሴ ተጠምቃችሁ ወዲያውኑ በቅዱሳን ስም የክርስትና ስያሜ ለምን አስፈለገ?"

እነዚህን የመሳሰሉ ጥያቄዎች 14 ዓመት ባልሞላ የዕድሜ ክልል ውስጥ ወደ አናንተ ቢጎርፉባችሁ ምን ይሰማችኋል? ከሁሉ ለእኔ ከባድ የነበረው ለምጣየቀው ጥያቄ መልስ ለማግኘት የተለያዩ አባቶችን ስጠይቅ መልሳቸው "እንተ ልጅ ምን ነካህ?" ... "ከእንደነዚህ ዓይነት ሰዎች ጋር ለምን ትገናኛለህ?" ... "ይህ የመናፍቃን ጥያቄ ነው ፤" ... የሚል ነበር ።

አንዳንዶች የማውቃቸው ልጆች ወደ ሌላ እምነት በመሄዳቸው አፈርድ ነበር ። በኋላ ግን ለጥያቄያቸው መልስ አጥተው እንደሆነ ስረዳ ፍርዴ እየቀነሰ ሄደ ።

ወላጅ አባቴ ካህን እንድሆንላቸው እጅግ የሆነ ጉጉት ነበራቸው ። ለኔ ሞራል ለመስጠት ይመስለኛል ማዕድ ሲቀርብ "እንተ ዲያቆን ስለሆንክ ባርክልን" ይሉኛል ። ለተወሰኑ ቀናት እንደ መሽራ ማፈር ጀምሬ ነበር ። ቀስ በቀስ ግን ተለማመድኩትና የወጣለት ማዕድ ባራኪ ሆንሁ ። አባቴ በሌሉ ጊዜ ግን ወላጅ እናቴ እንደመሳቅ እያሉ "በል አስኪ የኛ ቄስ ባርክው" ይሉኛል ። በዚህ ዓይነት የፍቅርና መከባበር ዓለም ውስጥ በመሆኔ ግራ ቢገባኝም እምነቴን ሳልለቅቅ አንልግሎቴን በትዕግሥት ተያያዝሁት ። እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ ግን የራሱ የሆነ አምላካዊ የማስተማሪያ ጥበብ ስላለው ፡-

1ኛ) የመልአክ ብርሃን አድማሱ ጀንበሬ መጽሐፍ ማለትም "ከኩሐ ሃይማኖት" የሚለው መጽሐፍ በእጄ እንዲገባ አደረገ ። ምንም እንኳን የግእዝ ምንባብ ቢበዛበትም ብዙ ጠቀመኝ ። እንዲያውም ግእዝን ለማወቅ ወደ ቅኔ ትምህርት ቤት እንድሄድ መነሻ የሆነኝም ይህ መጽሐፍ ነበር ።

2ኛ) ብጹዕ አቡነ ጎርጎርዮስ የሚባሉ የሸዋ ሐገረ ስብከት ሊቀ ጳጳስ በዝዋይ የካህናት ማሰልጠኛና ገዳም መስርተው በማስተማር ላይ እንደሚገኙና ጥያቄ ተጠይቀው የማይመልሱት እንደሌለ ሰማሁ ። በደርግ ጊዜ እንኳን ከክፍለ ሃገር ወደ ክፍለ ሃገር፤ ከአንድ ከተማ ወደ ሌላ ከተማ ለመሄድ መታወቂያና የይለፍ ወረቀት ያስፈልግ ስለነበር የይለፍ ወረቀት ለማግኘት ለእኔ እንደ አሜሪካ ሺዛ ከባድ ቢሆንም መንፈስ ቅዱስ አከናውነልኝና ሄድሁ ። ነፍሳቸውን ይማርና ብጹዕ አቡነ ጎርጎርዮስም ተቀበሉኝ ። በኋላም ወደ ማሰልጠኛው ገብቼ እንድማር ፈቀዱልኝ ። አስታውሳለሁ ብጹዕ አባታችን አቡነ ጎርጎርዮስ እኛን የሚያስተምሩበት ክፍለ ጊዜ ደረሰና ወደ ክፍል ገቡ ። ቀይነቱ ያልደመቀ ቀይ የግሪክ ሱፍ ቀሚስ ለብሰዋል ። እንደበረዶ የነጣ ጋቢ በቀሚሱ ላይ ደርበዋል ። ቀኝ እጃቸውን በማውጣት ማስተማር ጀመሩ ። እኔም ለመስማት ከጉጉቴ የተነሳ እንኳን ሁለቱ ጆሮዎቼ መላ አካሌ ሁሉ ጆሮ የሆነ መሰለኝ ። በአርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያናችን የክርስትና ትምህርት ዶግማና ቀኖና ተብሎ በሁለት እንደሚከፈል ነገሩን። በሦስተኛ ደረጃም በዶግማ እና በቀኖና ውስጥ የማይመደብ (የማይካተት) ሃይማኖታዊ የሀገር ልማድ እንዳለ አስረዱን ። ለምሳሌ የወንድ ልጅ ግዝረት ፣ በብሉይ ኪዳን እንዳይበሉ የተከለከሉ እንስሳት እና አዕዋፍ የመሳሰሉትን ማለት ነው ።

እስከዚያ ጊዜ ድረስ ሦስቱም ነገሮች ተደባልቀውብኝ በጨለማ እንደሚጓዝና በመስቀልኛ መንገድ ግራ እንደተጋባ ሰው ስለነበርኩ እንደ ፓውዝ መብራት በአእምሮዬ ውስጥ ብልጭ አለ ። በዓይነ ልቡናዬ ሦስቱም መንገዶች እንደየድርሻቸው ታዩኝ ። የቀኖና እና የባሕል መንገዶች የዶግማ መንገድ እየመሰሉኝ ለዘመናት ስጓዝባቸው ብዙ አንቅፋት ገጥሞኝ ከመጠን በላይ ቆሰዬ ነበር። አሁን ግን ዶግማን በዶግማነቱ ፣ ቀኖናንም በቀኖናነቱ ፣ ባሕልንም በባሕልነቱ መጠቀም ስችል ቁስሌ ከመድረቄም በላይ የመዳኔ ቁልፉ በዶግማ መሆኑን ስረዳ አእምሮዬ አረፍት አገኘ ። ለቀኖናና ለባሕልም ምዕራፍ ቁጥር ብዬ መረጃ ለማግኘት መጽሐፍ ቅዱስን ስቆፍር አባቶቼንም መልሱን ውለዱ እያልኩ የኖርኩበትን ዘመን ሳስብ እጅግ ይገርመኛል ። ዛሬም እንደኔ እንደድሮው አእምሮአቸው የሚንገላታ ብዙዎች እንዳሉ ግልጥ ነው ። ለብዙዎች ቀላል መስሎ ቢታይም ለቤተ ክርስቲያናችን ቁልፍ ትምህርት በመሆኑና ምዕመናን እንደ ጠፍ ኩብት እየተነዱ ተዘርፈው እንዳያልቁ ይህ ትምህርት አስተዋጽኦ ስለሚያደርግ የዚህ መጽሐፍ አስፈላጊነት እያጠያይቅም ። የእግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ ፍቃዱ ሆኖ በዚህ መጽሐፍ አንባቢያን ተጠቃሚ እንዲሆኑ እጋብዛለሁ።

ወስብሐት ለእግዚአብሔር
አባ ወልደትንሣኤ አያልክህ

መግቢያ

ደግማ እና ቀኖና

በጥንታዊቷ የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን የክርስትና ትምህርት በሁለት ይከፈላል ። ይህንን ሁሉም ኦርቶዶክሳዊ ክርስቲያን ማወቅ አለበት ። እንደኛው የደግማ ትምህርት ፡ ሁለተኛው የቀኖና ትምህርት ነው ። ደግማ የግሪክ ቃል ነው ። ቀኖና የግእዝም የግሪክም ሊሆን ይችላል ። በግእዝ “ቀነ” ፡ ሕግ ሠራ ፡ ሥርዓት አወጣጥ ከሚለው ግሥ ቀኖና የሚል ስም ሲገኝ ፡ በግሪክ «ካኖን» ይላል ። ደግማ ማለት «እምነት» ማለት ነው ። እነዚህን ሁለቱን ለይቶ የማያውቅ አማኝ ፡ መሪ የሌለው ዓይነ ስውር ማለት ነው ። ወይም መብራት ሳይይዙ በጨለማ መጓዝ አንድ ማለት ነው ። እነዚህን ነገሮች አንድ አንድ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እምነት ተከታይ ለይተን ካላወቅን ምንም እንኳን አዘውትረን በቤተ ክርስቲያን ብንሰባሰብ ፡ ምንም እንኳን የጥሩ ባሕል ፡ የታሪክ እና የመልካም ወግ ባለቤቶች ብንሆንም ፡ ሳናስበው በድቡሸት ላይ የተሠራ ቤት ነው የምንሆነው ።

በማቴዎስ ወንጌል ምዕ. 7 ከቁጥር 24 እስከ 72 አንደተጻፈው « ስለዚህ ይህን ቃሌን ስምቶ የሚያደርገው ሁሉ ቤቱን በዓለት ላይ የሠራ ልባም ሰውን ይመስላል ። ዝናብም ወረደ ጎርፍም መጣ ነፋስም ነፈሰ ያንንም ቤት ገፋው ፡ በዓለት ላይም ስለ ተመሠረተ አልወደቀም ። ይህንም ቃሌን ስምቶ የማያደርገው ሰው ሁሉ ቤቱን በአሸዋ ላይ የሠራ ሰውን ይመስላል ። ዝናብም ወረደ ጎርፍም መጣ ነፋስም ነፈሰ ያንንም ቤት መታው ፡ ወደቀም ፡ አወዳደቀም ታላቅ ሆኑ » ።

ስለዚህ የደግማንና የቀኖናን ትምህርት ለይተን ሳናውቅ ለቤተ ክርስቲያናችን የምናቀርበው አገልግሎትና በቤተ ክርስቲያን ዙሪያ መሰባሰባችን ብቻውን በቂ አይደለም። በድቡሸት ላይ እንደተሠራው ቤት ዕድሜ ሊኖረው አይችልም ። ወንጌል የማንኛውም ነገር መሠረት ነው። በወንጌል ያልተመሠረተ ክርስቲያናዊ ሕይወት በምድርም በሰማይም ዋጋ የለውም ። አገልግሎታችን መሠረት ሊኖረው የሚችለውና በዓለት ላይ የተመሠረተውን ቤት መስለን የምንጓዘው በቃለ እግዚአብሔር የታነጽን ከሆነ ብቻ ነው። በተለይም እነዚህን ሁለት የክርስትና ትምህርት ክፍሎች አጥብቀን ማወቅና ልዩነታቸውን መገንዘብ አስፈላጊ ነው።

ምዕራፍ አንድ

ደግማ

ደግማ ማለት እምነት ፡ ቀኖና ማለት ደግሞ ሥርዓት ማለት እንደሆነ ከላይ ተጠቅሷል ። ደግማን ያገኘው ከራሱ ከእግዚአብሔር ነው ። ደግማ ማለት ነገረ እግዚአብሔር ማለት ነው ። ደግማ እግዚአብሔርን ማመንና ከቃሉ የወጣ የኦርሱ ትምህርት ስለሆነ ሊሻሻል አይችልም ። በመሆኑም ቅዱስ ሲኖዶስም ሆነ ሊቀ ጳጳስ ፡ ወይም የሊቃውንት ጉባኤ ደግማን ሊቀንስም ሊጨምርም አይችልም ፤ እስከ ሞት ድረስ የሚጠበቅ ነው ።

ደግማ ማለት ከላይ እንዳየነው እምነት ማለት ነው ። እምነት ደግሞ ሰማይና ምድርን ፡ የሚታየውንና የማይታየውን ፍጥረት ሁሉ የፈጠረ እግዚአብሔርን አምኖ መቀበል ማለት ነው ። ይህን የሚታየውንና የማይታየውን ዓለም ካለመኖር ወደ መኖር አምጥቶ የፈጠረ አምላክ እግዚአብሔር ነው ። በትምህርተ እግዚአብሔር (ደግማ) ውስጥ ደግሞ ዋናው ትምህርት ምሥጢረ ሥላሴ እና ምሥጢረ ሥጋዊ ስለሆኑ በአጭሩ እንደሚከተለው እናብራራለን ።

ምሥጢረ ሥላሴ

ሰማይንና ምድርን የፈጠረ አንዱ እግዚአብሔር እኛን ሲፈጥር «ንግበር ሰብአ በእርአያን ወበአምሳሊነ - ሰውን በመልካችን እንደ ምሳሌአችን እንፍጠር» (ዘፍ. 1፡26) ነው ያለው ። ስለዚህ በዚህ ጥቅስ ላይ እግዚአብሔር በአካል ከአንድ በላይ መሆኑን ያሳያል ። ሁለት ይሁን ፡ ሦስት ፡ አራት አይታወቅም ነበር ። ቡብሉይ ኪዳን ትምህርተ ሥላሴ ቢገለጥም ሦስትነቱ በማያሻማ ሁኔታ የተገለጠው ጌታ ስለ እኛ በተጠመቀበት ሁላችንም በምናስታውሳት በዚያች ቅድስት ዕለት በዮርዳኖስ የዛሬ ሁለት ሺህ ዓመት ገደማ ነው ። ከዚያም በፊት በጽንሰቱ፤ በኋላም በትምህርቱ መድኃኒታችን የአንድነቱን እና የሦስትነቱን ነገር አስተምሮናል ። ከዚያ በፊት ከአንድ በላይ ነው ፡ ግን ብዛቱ አይታወቅም ። ሆኖም ግን «ንግበር - እንፍጠር [እንሥራ] አለ» የሚለውን ስናይ ማሠራያ አንቀጹ «አለ» አንድ ነው ። “ንግበር በእርአያን ወበአምሳሊነ - በመልካችን እንደ ምሳሌአችን እንፍጠር” ሲል ግን ከአንድ በላይ ነው ። አምላካችን ኢየሱስ ክርስቶስ ይከበር ይመስገና እኛ መጠመቅ እንደሚገባን ለማሳየት ለእርአያነት በአደ ዮሐንስ በፊለገ ዮርዳኖስ በተጠመቀ ጊዜ ፡ ያን ጊዜ ሦስትነቱ ተገልጦአል ።

ስለዚህ ራሱ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በቅዱስ ወንጌሉ እንዳስተማረን ፡ አባቶቻችንም መንፈስ ቅዱስ ገልጸላቸው በልዩ ልዩ ምሳሌ እንዳስረዱን ፡ ያ አንዱ አግዚአብሔር ፡ አምላክ ፈጣሪ የሚለው የአንድነት ስሙ ሆኖ ነገር ግን ያ አንዱ ፈጣሪ አንዱ አምላክ ፡ ያ አንዱ አግዚአብሔር በስም ፡ በአካል ፡ በግብር ሦስት እንደ ሆነ ተገለጠ ፡ ያ አንዱ አግዚአብሔር የስም የአካል የግብር ሦስትነት እንዳለው በጌታ ጥምቀት ዕለት ነው ያወቅነው ፡፡ (ማቴ. 3፡16-12)

የስም ሦስትነቱ አብ ፡ ወልድ ፡ መንፈስ ቅዱስ ነው ፡፡

የአካል ሦስትነቱ አብ የራሱ አካል አለው ፡ ግን የአብን አካል ይህን ይመስላል ፡ ይህን ያክላል ብለን ልንናገር ፡ ልንዳስሰው ፡ ልንጨበጥው እንችልም ፡፡ የሚወስንም አይደለም ፤ ከአእምሮአችን በላይ ነው ፡፡

የወልድም እንደዚሁ ከኛ ሥጋ ጋር ከመዋሐዱ በፊት የራሱ አካል አለው ፡ ግን ይህን ያክላል ብለን መወሰን እንችልም ፡፡ ምልዓቱም በሁሉም ቦታ ነው ፡፡ አይዳሰስም ፡ አይጨበጥም ፡፡ ከሰውም አእምሮ ከመላእክትም በላይ ምጡቅ ነው ፡ ግን አካል አለው ፡፡

መንፈስ ቅዱስም የራሱ አካል አለው ፡ ይህን ያክላል ብሎ ለመናገር አይቻልም ፡ ከኛ አእምሮ በላይ ነው ፤ አይዳሰስም ፡ አይጨበጥም ፡፡ እንዲሁ መንፈስ ቅዱስ ፤ ቅዱሳን መላእክትም አይዳሰሱም አይጨበጡምም ፡፡ እንደዚሁ ሁሉ የኛም ነፍስ አትዳሰስም አትጨበጥም ፡፡ ሃይማኖትም ያስፈለገው ይህንን ረቂቁን የማይታየውን እንደሚያዩት አድርጎ ማመን የሚቻለው በእምነት ብቻ ስለሆነ ነው ፡፡ ስለዚህ አብ የራሱ አካል አለው ፡ ይህን ያክላል ፤ ይህን ይመስላል ማለት ግን እንችልም ፡፡ ወልድም መንፈስ ቅዱስም እንደዚሁ ፡፡

የግብር ሦስትነቱ አብ ወላዲ ፡ አሥራጺ ይባላል ፡፡ ወልድ ተወላዲ ይባላል ፤ መንፈስ ቅዱስ ሠራጺ ይባላል ፡፡ የአብ ግብሩ ወላዲ ፡ አሥራጺ ነው ፡፡ ወላዲ ማለት ወላጅ አባት ማለት ነው ፡፡ አሥራጺ ማለት አስገኝ ማለት ነው ፡፡ ስለዚህ አብ ወልድን ወለደ ፤ መንፈስ ቅዱስን አሠረፀ ፡ አስገኘ ፡፡

የወልድ ግብሩ ተወላዲ ነው ፡፡ ተወላዲ ማለት የሚወለድ ማለት ነው ፡፡ ስለዚህ ወልድ ልጅ ነው ፡፡

የመንፈስ ቅዱስ ግብሩ መሥረጽ ነው ፡፡ በመሆኑም መንፈስ ቅዱስ ሠራጺ ይባላል ፡፡ የአብ ስም ፡ ለወልድ ለመንፈስ ቅዱስ መጠሪያ አይሆንም ፡፡ የወልድም ስም ለአብ ፡ ለመንፈስ ቅዱስ መጠሪያ አይሆንም ፡፡ የመንፈስ ቅዱስም ስም ለአብ ፡ ለወልድ መጠሪያ አይሆንም ፤ ስማቸው አይፋለስም ፡፡

አብ ፡ አብ እንጂ ወልድ ፡ መንፈስ ቅዱስ አይባልም ፡፡ ወልድም ወልድ እንጂ ፡ አብ ፡ መንፈስ ቅዱስ አይባልም ፡፡ መንፈስ ቅዱስም እንዲሁ መንፈስ ቅዱስ እንጂ ፡ አብ ፡ ወልድ አይባልም ፡፡

ይህን አንዱን አግዚአብሔር ፡ በስም በአካል በግብር ሦስት አልነው ፡፡ ነገር ግን ምንም እንኳ በስም በአካል በግብር ሦስት ቢሆኑም ፡ በመለኮት ፡ በመፍጠር ፡ በጌትነት ፡ በአግዚአብሔርነት ፡ አንድ ነው ፡፡ “ለምንድነው አንድ የሆነው?” ቢባል ፡- አብን ፈጣሪ እንለዋለን ፡፡ ወልድንም ፈጣሪ እንለዋለን ፡ መንፈስ ቅዱስንም ፈጣሪ እንለዋለን ፡፡ ስለዚህ አብ ፈጣሪ ከሆነ ፡ ወልድ ፈጣሪ ከሆነ መንፈስ ቅዱስ ፈጣሪ ከሆነ ፡ ለምንድነው ሦስት ፈጣሪዎች ያላልነው ? አብ አግዚአብሔር ከሆነ ፡ ወልድም አግዚአብሔር ከሆነ ፡ መንፈስ ቅዱስም አግዚአብሔር ከሆነ ፡ ለምንድነው ሦስት አግዚአብሔር የማንለው ? ይህንን ለማለት የማንችልበት ምክንያት አብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ፡ ወልድም በአብና በመንፈስ ቅዱስ ፡ መንፈስ ቅዱስም በአብና በወልድ በከዊን ጎልዋን ስለሆነና በኩነት ስለሚገናዘቡ በመለኮትም አንድ ስለሆኑ ነው ፡፡ ይህም ማለት በቀላል አባባል አንዱ አንዱን አልቦ ሥራ ስለማይሠራ ነው ፡፡ አንዱ አካል ከሁለቱ አካላት ፡ ሁለቱ አካላት ከአንዱ አካል ተለይተው ሥራን አይሠሩም ፡፡ ልዩ ሦስትነት ያለው አግዚአብሔር ሥራን ቢሠራ በአንዲት መለኮታዊ ክሂል ስለሆነ ነው ፡፡

አባቶቻችን በቀላል ምሳሌ አስረድተውናል ፡፡ መቼም የምንመስለው ምሳሌ ሁሉ ለሥላሴ በቂ መግለጫ ይሆናል ማለት አይደለም ፡፡ ግን የግድ ለመግቢያ ፡ ለመንደርደሪያ ያህል ምሳሌ ያስፈልጋል ፡፡ እሱም ምሳሌ ዘየሐጸጸ ይባላል ፡፡ ጎዶሎ ምሳሌ ማለት ነው ፡፡ እንኳን ለሥላሴ ፡ ለወላዲተ አምላክ ለድንግል ማርያም ምሳሌ አናገኝም ፡፡ ሆኖም ግን አባቶቻችን መንፈስ ቅዱስ በገለጸላቸው መሠረት አእምሮአችን የሚረዳውን ያህል ፡ ለመግቢያ ለመንደርደሪያ ፍንጭ ሰጥተው ሄደዋል ፡፡ ያም ምንድን ነው ፤ የአብ ምሳሌ ልብ ነው ፤ የወልድ ምሳሌ ቃል ነው ፤ የመንፈስ ቅዱስ ምሳሌ እስትንፋስ ነው ፡፡ በእያንዳንዳችን ሕይወት ውስጥ ልብ አለ ፤ እስትንፋስ አለ ፤ ቃል አለ ፡፡ ልብ የሚሉት አባቶቻችን በአሁኑ አነጋገር አእምሮ የምንለው ነው ፡፡ “እገሌ ልብ አለው ፤ እንዴት ያስተውላል?” ይባላል ፡፡ እስተዋይ አእምሮ አለው ማለት ነው ፡፡ ስለዚህ የአብ ከዊን ልብነት ፡ የወልድ ከዊን ቃልነት ፡ የመንፈስ ቅዱስም ከዊን እስትንፋስነት ሕይወትነት ነው ፡፡

አንድ ሰው ሙሉ ሰው ነው ፡፡ ጤነኛ ነው ከተባለ ፡ ልብ ፡ ቃል ፡ እስትንፋስ ቢኖረው ይገባል ፡፡ ነገር ግን ልብ ፡ ቃል ፡ እስትንፋስ ያለው ሰው አንድ እንጂ ሦስት ሰዎች አይባልም ፡፡ አባቶቻችን ይህን ቀላል ምሳሌ ሰጥተውናል ፡፡

አግዚአብሔር አብ ይህን የሚታየውንና የማይታየውን ዓለም ፈጣሪ ነው ፡፡ ነገር ግን “እንዴት አድርጎ ፈጠረው?” የሚል ጥያቄ ቢነሣ መልሱ “በራሱ ልብነት

አስቦ ፡ በመንፈስ ቅዱስ ሕይወትነት ሕያው ሆኖ ፡ በወልድ ቃልነት ተናግሮ ይህን ዓለም ካለመኖር ወደ መኖር አምጥቶ ፈጠረ" የሚል ይሆናል ።

እግዚአብሔር ወልድም የሚታየውንና የማይታየውን ዓለም ፈጣሪ ነው ። እሱም እንዴት አድርጎ ፈጠረ ? ቢባል መልሱ በአብ ልብነት አስቦ ፡ በመንፈስ ቅዱስ ሕይወትነት ሕያው ሆኖ ፡ በራሱ ቃልነት ተናግሮ ይህን ዓለም ካለመኖር ወደ መኖር አምጥቶ ፈጠረ ይሆናል ።

እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስም የሚታየውንና የማይታየውን ዓለም ፈጣሪ ነው ። እሱም እንዴት አድርጎ ፈጠረው ? የሚል ጥያቄ ቢነሣ መልሱ በአብ ልብነት አስቦ ፡ በራሱ ሕያውነት ሕያው ሆኖ ፡ በወልድ ቃልነት ተናግሮ ይህን ዓለም ካለመኖር ወደ መኖር አምጥቶ ፈጠረ ማለት ይሆናል ።

ስለዚህ አብ ለራሱ ፡ ለወልድና ለመንፈስ ቅዱስ ልብ ነው ። ወልድም ለራሱ ፡ ለአብና ለመንፈስ ቅዱስ ቃል ነው ። መንፈስ ቅዱስም ለራሱ ፡ ለአብና ለወልድ የሕይወት አስተንፋስ ነው ።

በዚህም ምክንያት አንዱ አንዱን ወይም ሁለቱን አልቦ ሥራን አይሠራም ። ይህም ማለት አብ ከወልድና ከመንፈስ ቅዱስ ተለይቶ ፡ ወልድም ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ ተነጥሎ ፡ መንፈስ ቅዱስም ከአብና ከወልድ ተለይቶ ሥራን ስለማይሠራ ፡ እግዚአብሔር በሰም ፡ በአካል ፡ በግብር ሦስት ። በባሕርይ ፡ በሕልውና ፡ በአገዛዝ ፡ በመለኮት አንድ ነው ብለን እናምናለን ። ዶግማ ማለት ይህ ነው ።

አንዳንድ ሰዎች እንዴት እግዚአብሔር አንድ ሲሆን ሦስት ፡ ሦስት ሲሆን አንድ ሲሆን ይችላል ? የሚል ጥያቄ ያነሣሉ ። ነገር ግን እግዚአብሔር በአምነት እንጂ ፡ በሰው ጥበብ ተሰፍሮ ተቆጥሮ የሚገኝ አይደለም ። ስለሆነም የእግዚአብሔርን አንድነት ሦስትነት በአምነት ልንቀበለው ይገባል። ሐዋርያው አንዳለው «እምነትም ተስፋ ስለምናደርገው ነገር የሚያስረግጥ ፡ የማናየውንም ነገር የሚያስረዳ ነው» (ዮሐ 11 ፡ 1-40) ።

እንግዲህ ከላይ እንደተጠቀሰው እግዚአብሔር «ንግብር ሰብአ በእርሱ ወበአምሳሊነ - ሰውን በመልካችን እንደ ምሳሌነትን እንፍጠር» አለ ሲባል ፡ እግዚአብሔር እንደ እኛ ቀጭን ወይም ወፍራም ወይም ቀይ ወይም ጥቁር ነው ለማለት አይደለም ። እግዚአብሔር ረቂቅ ስለሆነ አይዳሰስም አይጨበጥም ። በእርግጥ ከሦስቱ አካላት አንዱ አካል ወልድ በተለየ አካሉ ፍጹም ሰው በሆነ ጊዜ በሰውነቱ ተዳሰሰል ፡ ስሙም ኢየሱስ ተብሎ ተጠርቶአል ። ሰው ከመሆኑ በፊት ግን የሚዳሰስ የሚጨበጥ አልነበረም ። እንዲህ ከሆነ ለምንድነው ሰው በእግዚአብሔር እርሱና አምሳል ተፈጠረ የተባለው ?

እግዚአብሔር ቅዱስ ነው ። ቅድስናውም የባሕርይ ነው ። ሰውም መጀመርያ የተፈጠረው ቅዱስ ሆኖ ነው ። በእግዚአብሔር አምሳል መፈጠር ማለት ያ ነው ። እግዚአብሔር ሕያው ነው ። እኛም በነፍስ ሕያዋን ነን ። እግዚአብሔር ልዩ ነው ። እኛም ልዩ ሆነን ነው የተፈጠርነው ። እግዚአብሔር ባለሥልጣን ነው ። እኛም በጸጋ ባለሥልጣናች ነን ። እግዚአብሔር ገዥ ነው ። እኛም በጸጋ የፍጥረት ገዢዎች ነን ። እግዚአብሔር ንጹሕ ነው ። እኛንም በንጽሕና ፈጥሮናል ። ስለዚህ ሰው በእግዚአብሔር እርሱና አምሳል በመፈጠሩ ነው ቅዱስ ፡ ንጹሕ ፡ ሕያው ፡ ልዩ ፡ ባለሥልጣንና ገዥ ነው የሚባለው ። እግዚአብሔር የሚወደውን ሥራ መሥራት እግዚአብሔርን መምስል ነው ። እግዚአብሔር አባታችን ነውና አባት የሚሠራውን እኛ ልጆቹ እንድንሠራ ይጠበቅናል።

ከላይ እንደተገለጸው አብ ወልድንና መንፈስ ቅዱስን አልቦ ብቻውን አይኖርም ፡ አይሠራም ። ወልድም አብንና መንፈስ ቅዱስን አልቦ ብቻውን አይኖርም ፡ አይሠራም ። መንፈስ ቅዱስም አብንና ወልድን አልቦ ብቻውን አይኖርም ፡ አይሠራም ። ሦስቱም አንዱ ለአንዱ ምስክር ነው ። ለምሳሌ ወልድ በዮርዳኖስ ሲጠመቅ አብ «በእርሱ ደስ የሚለኝ ፡ የምወደው ልጄ ይህ ነው» ብሎ መስከሯል ። (ማቴ. 1፡16 ። ማር. 1፡10 ። ሉቃ. 3፡22) ። ይህ ምስክርነት በደብረ ታቦርም ተደግሟል (ማቴ 17 ፡ 5) ። ወልድም ስለ አብ መስከሯል ። መንፈስ ቅዱስም ስለ አብና ስለ ወልድ ይመስከራል ። እንኳን ስለ አብና ስለ ወልድ ስለ እኛም ይመስከራል ። የእግዚአብሔር ልጅ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋ ማርያም ካረገ ጀምሮ ስለ ወልድ አዳኝነት ፤ ስለ አብም አባትነት የሚመስከረው መንፈስ ቅዱስ ነው ።

በመሆኑም አብ ወልድን ፡ መንፈስ ቅዱስን ይወድዳል ፤ ወልድም አብን መንፈስ ቅዱስን ይወድዳል ፤ መንፈስ ቅዱስም አብንና ወልድን ይወድዳል ። ከዚህም የተነሣ በመጽሐፍ ቅዱስ «እግዚአብሔር ፍቅር ነው» ተብሏል ። (ዮሐ 4፡16) ።

እንግዲህ በእግዚአብሔር እርሱና አምሳል መፈጠር ማለት አንዱ አንዱን አልቦ ወይም አንዱ ያለ ሌላው ለመኖር አለመፈለግ ማለት ነው ። በተለይ ክርስትና ማለት አንዱ አንዱን አልቦ ለመኖር አለመፈለግ ማለት ነው ። እንኳን የፍቅር ባለቤት በሆነው በክርስቶስ የሚያምነው ቀርቶ ፡ እግዚአብሔር የፈጠረው የዓለም ሕዝብ ሁሉ ወገናችን ነው ። የክርስቶስ ወንጌል "የሚጠፏችሁን ውደዱ የሚረግማችሁን መርቁ" የሚለን ፡ በእግዚአብሔር እርሱና አምሳል የተፈጠረውን ሰው ሁሉ እንድንወድና እንድናከብር ነው። (ማቴ 5 ፡ 40-45)

የእግዚአብሔር ልጆች የሚታወቁት በፍቅራቸው ፡ በርኅራኄያቸውና እርስ በእርስ በመደጋገፋቸው ፡ በመዋደዳቸው ነው ። (ዮሐ 15 ፡ 12) ።

ስለዚህ እውነተኛነት ከርስተያኖች በእግዚአብሔር አምሳል ተፈጥረናል ብለው የሚያምኑ ከሆነ ፤ አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ እንዱ አንዱን አልቦ እንደማይሠራ ፤ እንደማይኖር ሁሉ ፤ እነርሱም እንዱ ሌላውን አልቦ መኖሩ ትርጉም ስለሌለው በመፈቃቀርና በመደጋገፍ ሊኖሩ ይገባል ። በእግዚአብሔር አምሳል መፈጠር ማለት እግዚአብሔር ፍቅር ስለሆነ እርስ በእርስ ተፋቅሮ ፤ ተረዳድቶና ተደጋግፎ መኖር ማለት ነው ።

ትምህርተ ድኅነት (ነገረ ሥጋዊ)

እንደሚታወቀው በእግዚአብሔር አምሳል ተፈጥረን በገነት ተከብረን ስንኖር አጠፋን ኃጢአት ሠራን ፤ ወደቅን ፤ ሞት ተፈረደብን ። ከዚህም ሞት የሚያድኑን ማንም አልነበረም ። የሰማይ መላእክት ሊያድኑን አልቻሉም ። ነቢያት ሊያድኑን አልቻሉም ። ቅዱሳንም ሊያድኑን አልቻሉም ፤ ራሳቸውን ሊያድኑ አይችሉምና ።

ነገር ግን እግዚአብሔር ዓለምን ለማዳን በነበረው እቅድ እንደያ ልጁን ላከልን ። መቼም መታዘዝ ያለበት ልጅ ነው ። የወልድ ግብሩ ተወላጁ ነው ። ምንም እንኳን በዘመን ባይቀዳደሙ ፤ በሥልጣን ባይበላለጡም ፤ አብ አባት ነው ወልድ ልጅ ነው ፤ መንፈስ ቅዱስ ሠራጺ ወይም ሕይወት ነው ። ስለዚህ አብና መንፈስ ቅዱስ ባያስገድዱትም ወልድ እኛን ስለወደደን በአብ ፤ በመንፈስ ቅዱስና በራሱም ፈቃድ ፍጹም ሰው ሆነ ። ሰው የሆነው አምላካችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፤ ሰማይና ምድር የማይችሉት እርሱ በቅዱስ ገብርኤል አብሣሪነት ተፀንሶ ከእመቤታችን ተወለደ ። እንደሚታወቀው ሁሉ ቅዱስ ገብርኤል እመቤታችንን «ተፈሥሐ ፍሥሕት አ ምልዕተ ጸጋ - ጸጋን የተሞላሽ ሆይ ደስ ይበልሽ» ባላት ጊዜ ፤ «ይኩነኒ በከመ ትቤለኒ - እንደ ቃልህ ይሁንልኝ» ባለች ጊዜ አካላዊ ቃል ፤ የማይታየው ፤ የማይጨበጠው ፤ የማይወሰነው እግዚአብሔር ወልድ በተለየ አካሉ በግብረ መንፈስ ቅዱስ ከቅድስት ማርያም ፍጹም ሰው ሆነ። በቤተ ልሔም ተወለደ ። ቀስ በቀስም አደገ ። ስለ እኛ ተጠመቀ ፤ ጸመ ፤ ሁለተኛ አዳም ሆኖአልና ፈተናን ሁሉ ተፈተነ ፤ አሸነፈ ። ተዘዋውሮ አስተማረ ። ምልክቶችንና ድንቅ ተአምራትንና መንከራትን አደረገ ። ቤተ ክርስቲያን በሐዲስ ኪዳን ማድረግ የሚገባትን አርአያ ሆኖ ሠርቶ አላየ ። በመጨረሻም ስለ እኛ ኃጢአት በቀራንዮ ተሠዋ ። በዚህ ጊዜ የጥሉ ግድግዳ ፈረሰ ። «በመካከል ያለውን የጥል ግድግዳን በሥጋው ያፈረሰ» ተብሎ እንደ

ተጻፈ (ኤፌ 2 ፡ 15)። የአዳ ደብዳቤአችንንም ደመሰሰው ። «በእኛ ላይ የነበረውን የሚቃወመንንም በትእዛዛት የተጻፈውን የዕዳ ጽሕፈት ደመሰሰው» እንዲል (ቄላ 2 ፡ 14)።

የጥንተ ጠላታችንን የዲያብሎስንም ሥራ ኃጢአትን አፈረሰው ። «ስለዚህ የዲያብሎስን ሥራ እንዲያፈርስ የእግዚአብሔር ልጅ ተገለጠ» እንዲል (ዮሐ 3 ፡ 8) ። ተዘግታ የነበረች ገነት ተከፈተች ። ሕይወትን አገኘች ። ከእግዚአብሔር ጋር ታረቅን ። ጠላቶቹ ስንሆን በልጁ ሞት ይቅር አለን ፤ እንደገናም ልጆቹ ለመሆን አበቃን።

እርሱ እኛ የምንሞተውን ሞት ሞተልን ። አሁን እርሱ እንደ ሞተ እንሞታለን ፤ እርሱ እንደተነሣ እንነሣለን። በከብር ዐረገ ፤ በአባቱ ቀኝ ተቀምጦአል ፤ ምልዕተ መለኮቱ በሁሉ ቦታ ሆኗል ፤ አሁንም ከእኛ ጋር ነው ።

ያ ድንቅ ጌታ እንደገና በከብር ፤ በግርማ መለኮት ይመጣል ። ዓለማት ያልፋሉ ፤ ዛሬ የምናያቸው ኃያላን አይኖሩም ። ሙታን ይነሣሉ ። የሚሰነው ነገር ስለሌለ ሁላችን በፊቱ እንቆማለን ። ሁላችን እንድ ቀን እንነሣለን ። እርሱ ለትንሣኤያችን በኩር ሆኗልና ። እኛ ደግሞ ሰዓታችን ሲደርስ እርሱ ሲመጣ እንነሣለን ። ዛሬ የምንኖረው በትንሣኤ ተስፋ ነው ። በምድር ተስፋ ብቻ አይደለም የምንኖረው። ምድርማ ጊዜያዊ መኖሪያችን ናት ። ሌላ ተስፋ አለን ፤ ሌላ ሕይወት አለን ፤ ሌላ ሀገር አለን። ያንን ግን የምናገኘው በእምነት ነው ።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ስለ እኛ ሰው እንደሆነ እናምናለን ። ስለ እኛ መከራን እንደተቀበለ እንደሞተ ፤ የእኛን እዳ በደሙ ፤ በሞቱ እንደከፈለ ፤ በእርሱ ሞት ልጆቹ እንዳደረገን ፤ በእርሱ ሞት ሕይወትን እንዳገኘን ፤ እርሱ እንደተነሣ እንደምንነሣ ፤ እርሱ ሕያው እንደሆነ ለዘላለም ሕያዋን ሆነን እንደምንኖር ስናምን እንደዚሁም በእግዚአብሔር ቃል እየተጸናን ስንኖር ፤ ይህንን እምነት ጠብቀን ሕይወታችንን በሞተ ሥጋ ሲደመደም ፤ የዘላለም ሕይወት አለን ። ስለዚህ መዳን በእምነት ነው ። «መዳንም በሌላ በማንም የለም ፤ እንድንበት ዘንድ የሚገባን ለሰዎች የተሰጠ ስም ከሰማይ በታች ሌላ የለምና» ተብሎ ተጽፏል (ዮሐ 4 ፡ 12) ።

ከዲያብሎስ ባርነት ነጻ መውጣት በሌላ በማንም የለም። ትንሣኤ ሙታን በሌላ በማንም የለም። በላይ በሰማይ በታች በምድር መዳን በአንድ ብቻ ነው ፤ እሱም በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ነው ። እባቶቻችን ያስረከቡን ያወረሱን ሀብት ይሄ ነው ። የዘላለም ሕይወት ተስፋችን ይሄ ነው ።

እንደዚሁም እኛ እርቶዶክሳዊያን እመቤታችንን ድንግል ማርያምን «እግዛትነ ወመድኃኒትነ - እመቤታችን እና መድኃኒታችን» በትክክል እንላለን ፤

ቅዱሳን መላእክቱንም አዳኞቻችን አንላቸዋለን ። እንኳን ቅዱሳን መላእክቱን ፤ መሳፍንትን አዳኞች ፤ ታዳጊዎች እንዳሏቸው መጽሐፍ ቅዱስ ይናገራል (መሳ 3 ፡ 7-16 ፡ 31) ።

በተጨማሪም ጻድቃኑን ፤ ነቢያቱን ፤ ቅዱሳኑን ፤ አዳኞች አንላቸዋለን ። እንኳንና ቅዱሳኑ ስለ ስሙ ሲመሰክሩ ሕይወታቸውን የሰጡት የመንፈስ አርበኞች ይቅሩና እኔም በወንጌል አዳኝ ተብያለው ። እኔ ምእመናንን እንዳድን ፤ ምዕመናንም እኔን እንድታድኑ ታዘዘል። (የደሀዳ መልእክት ቍጥር 22) ።

ከዚህ አንጻር እመቤታችንን እግዝእትነ መድኃኒትነ አንላታለን ። መላእክትንም አዳኞች አንላቸዋለን ። የእምላካችንና የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ አዳኝነት ከእመቤታችን መድኃኒትነት እንደዚሁም ከመላእክትና ከቅዱሳን አዳኝነት ጋር ልዩነቱ ምንድነው ? ልዩነቱን ያወቅን እንደሆነ መልስ ለመስጠት ችግር የለውም ። ለአእምሮአችንም መልካም ነው ። ነገር ግን ልዩነቱን ካላወቅን ግን ለሚጠይቁን እንደተደናገጥንና ፤ ሁልጊዜ ግራ እንደተጋባን ነው የምንኖረው ።

እስኪ ጥያቄውን ከወንጌሉ አንጻር በማስተዋል እንየው ። በእግዚአብሔርና በእኛ መካከል የነበረውን የጥል ግድግዳ የሚያፈርስ አልነበረም። ከዲያብሎስ ባርነት ነጻ የሚያወጣን ፤ የዲያብሎስን ራስ የሚቀጠቅጥ ማንም አልነበረም። ከሞት የሚያድን ፤ ትንሣኤ ሙታን የሚሆን ሌላ ማንም አልነበረም ። ኢየሱስ ክርስቶስ ብቻ ነው የሚለን ። ታዲያ እንደዚያ ከሆነ በላይ በሰማይ ፤ በታች በምድር መዳን በሌላ በማንም የለም ፤ መዳን በእሱ ብቻ ነው የሚለውን የወንጌሉን ቃል ፤ ደግሞውን አባቶቻችን በብራና ጽፈው ካሰረከቡን ለምንድነው እመቤታችንን አዳኞችን ያልነው? ሌላ አዳኝ የለም ከተባለ ለምንድነው መላእክትን አዳኞች ያልናቸው ። ለምንድነው ነቢያትን ፤ ሐዋርያትን ፤ ጻድቃንን ፤ ሰማዕታትን ፤ ቅዱሳንን ሁሉ አዳኞች ያልናቸው ?

ለአእምሮዬ ጥሩ መስሎ የታየኝን አንድ ቀላል ምሳሌ ልጠቀም። ዶክተር አበበ በሽታዬን መርምሮ አገኘ ፤ መድኃኒት ሰጠኝ ፤ እኔ መድኃኒቱን ወሰድኩ ዳንኩ ። "ዶክተር አበበ አድኖኛል ፤ ዶክተር አበበ ባይደርስልኝ ኖሮ ሞቼ ነበር" እላለሁ ። ይሄ የአነጋገር ፈሊጥ ነው ። "ዶክተር አበበ ባይደርስልኝ ኖሮ ሞቼ ነበር ፤ አዳነኝ" ስል ግን "ጀርመን የገደለው መድኃኒቱ ነው ? ወይስ ዶክተር አበበ ነው ?" የሚል ጥያቄ ቢነሣ መልሱ እንደሚከተለው ነው ።

ጀርመን የገደለው መድኃኒቱ ነው ። ግን በተለምዶ አነጋገር ዶክተር አበበ አዳነኝ እላለሁ ፤ ትክክልም ነው ። ምክንያቱ ዶክተር አበበ በተሰጠው ጾጋና ስጦታ ከመድኃኒቱ ጋር ባያገናኘኝ ኖሮ መሞቴ አይቀርም ነበርና ። ማንም ተነሥቶ ያለሞያው ሐኪም ነኝ ብሎ መድኃኒት ቢያዝልኝ ፤ እንኳንስ ሊያድነኝ

እንዲያውም ሞቴን ያፋጥነው ይሆናል ። ስለዚህ ወላጁት እምላክን «እግዝእትነ ወመድኃኒትነ» ፤ የምንላት መድኃኒቱን ወልዳ ስለሰጠችን ነው ። እሷ መድኃኒት ባትሰጠን ፤ ክርስቶስ ከእርሷ ባይወለድ ኖሮ መዳን እንችላለን ? በፍጹም አንችልም ። እንግዲህ ለመዳናችን ዋና ምክንያት እሷ ናት የምንለው ይህን መሠረት አድርገን ነው ።

መላእክቱንም አዳኞች የምንላቸው ወንጌሉ እንደሚናገረው እኛን ከከፋት ወደ ደግነት እንድንመለስ ፤ እንድናስተውል ፤ ነቢያትን ሐዋርያትን በማግዝ ወንጌሉን እንድንማር ስለረዱን ሲሆን ፤ በአጠቃላይ ክርስቶስን አምነን መድኃኒቱን አግኝተን እንድንድን መላእክት ያደረጉትን አስተዋጽኦ ፤ ዛሬም የሚያደርጉትን መሠረት በማድረግ ነው ።

በቤተ ክርስቲያን ሐዋርያትን የረዳላቸው ፤ ትልቁን ወንጌል የሰበኩት መላእክት ናቸው ። መጀመሪያውንም ብሥራቱን የነገሩን መላእክት ናቸው ። ሲወለድም ደስታውን የነገሩን ፤ ትንሣኤውንም ያበሠሩን መላእክት ናቸው ። በዕርጉቱም ጊዜ ያጽናኑን መላእክት ናቸው ። ዳግም ሲመጣም ቀድመው የሚመጡት አነርሱ ናቸው ። ስለዚህ በመዳን ውስጥ ትልቅ ተሳትፎ አላቸው ። ምክንያቱም ቅዱሳን መላእክት በተሰጣቸው ጾጋ ወደ መድኃኒቱ አድርሰውናልና ።

ነቢያት በትንቢት ፤ ሐዋርያት በትምህርት ፤ ሰማዕታት በምስክርነት ፤ ጻድቃን በጸሎትና በቃል ኪዳናቸው ፤ ሁሉም የእግዚአብሔር ቅዱሳን የመንፈስ ቅዱስ ሐኪሞች ናቸው ። ተሹመዋልና በተሰጣቸው ጾጋ ያድናሉ ። አንድ ሐኪም ዝም ብሎ አይደለም ዶክተር የሚባለው ፤ ብዙ ጥሮ ፤ ብዙ ደክሞ ፤ ብዙ ወጥቶ ወርዶ ባገኘው አውቀት ነው ። ማንም ተነሥቶ ዶክተር ሊሆን አይችልም ። ማንም ተነሥቶ ነቢይ ሊሆን አይችልም ። ማንም ተነሥቶ ሰማዕት ሊሆን አይችልም ። ስለዚህ እነዚህ መንፈስ ቅዱስ ያከበራቸው ፤ እውቀቱን ጾጋውን ያበዛላቸው የመንፈስ ቅዱስ የቤተ ክርስቲያን ዶክተሮች በማስተማራቸው የኃጢአት በሽታን አየመረመሩ ፤ በጸሎታቸው ፤ በቃል ኪዳናቸው ፤ እግዚአብሔር በሚያሳያቸው ነገር ሁሉ የኃጢአት በሽታን አየመረመሩ ከመድኃኒቱ ያደርሱናል ። መድኃኒቱ ግን በሰማይም በምድርም አንድ ብቻ ነው ፤ እሱም ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው ።

ስለዚህ እነሱን አዳኞች የምንላቸው ከመድኃኒቱ ጋር ስላገናኙን ነው ። እስኪ ማነው በቤተ ክርስቲያን ከክርስቶስ በቀር አዳኝ ነኝ ያለው? ከመላእክትስ የትኛው መልእክ ነው ? ከነቢያት የትኛው ነቢይ ነው ? ከሐዋርያት የትኛው ሐዋርያ ነው ? ከሰማዕታትስ ከጻድቃንስ የትኛው ሰማዕት የትኛው ጻድቅ ነው በኔ ብታምኑ ትድናላችሁ ያለው ። እነዚህ ሁሉ የደከሙት ፤ እነዚህ ሁሉ ማሳየት የሚፈልጉት ፤ እነዚህ ሁሉ እንድንገናኝ የሚጥሩት ፤ አንዱን በሰማይና

በምድር የመላውን ፡ ነገር ግን ሰው የሆነውን ፡ ስለኛ ራሱን አዋርዶ ፡ ስለ እኛ ራሱን ዝቅ ለድርጉ የሞተውን ጌታችንን ሊያሰራ ክርስቶስን ነው ። ከእርሱ በቀር መዳን ስለማንችል ከእሱ ጋር ተገናኝተን እንድንድን ፡ ሁሉም የሚያደርሱን ወደ ክርስቶስ ነው ።

ሁላችንም በወላዲታ አምላክ በድንግል ማርያም ምልጃ በእሷ ጸሎት ወደ ቤተ ክርስቲያን መጥተናል ። በተጨማሪም ንስሐ እንድንገባ ደግሞ በቅዱሳኑ ጸሎት ፡ ምልጃ ፡ ቃል ኪዳን ፡ በወቅቱ ባሉት የሃይማኖት አባቶች የወንጌል ትምህርት እና በመዝሙሩ ሁሉ ታግዘናል። ታዲያ ለመዳን ግን ምን ማድረግ አለብን ? የረከሰ ሕይወታችን እንዲቀደስ ምን ማድረግ አለብን ? በእርግጥ ንስሐ መግባት አለብን ። ኃጢአታችንንም መናዘዝ ይኖርብናል ። የረከሰ ሕይወታችን እንዲቀደስ ፡ ያደፈ ሕይወታችን እንዲነጻ ፡ ከኃጢአት ስብራት እንድንጠገን በአጠቃላይ ከእግዚአብሔር ጋር እንድንታረቅ እንድ ነገር ብቻ ያስፈልገናል ። እርሱም ሥጋውንና ደሙን መቀበል ነው ። የምንቀበለው ሥጋና ደም የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ነው ።

እዚህ ላይ እንድናስተውለው የሚያስፈልገው የምንቀበለው ሥጋና ደም የአብ አይደለም ፤ አብ ሥጋ የለውም ሥጋ አልለበሰምና ። የመንፈስ ቅዱስም አይደለም ፤ መንፈስ ቅዱስ ሥጋ የለውም ፤ መንፈስ ቅዱስ ሥጋ አልለበሰምና ። ነገር ግን ወልድ በተለየ አካሉ ከእመቤታችን ከቅድስት ማርያም ከነፍሷ ነፍስን ከሥጋዋ ሥጋን ነፍቶ በተዋሕዶ ፍጹም ሰው ሆኖ ስለ ሞተልን ፤ በአምላክነቱ ወልድ ፡ በሰውነቱ ኢየሱስ የተባለ ኢየሱስ ክርስቶስን ሥጋውንና ደሙን በመቀበል የዘላለም ሕይወት ፡ የነፍስ መድኃኒት እናገኛለን ።

ስለ እምነታችን ለሚጠይቁን ሁሉ የምንመልሰውን እንወቅ ።

የቤተ ክርስቲያን አባቶች ዓለም አቀፍ ተቀባይነትን ባገኙት የቤተ ክርስቲያን ዓለም ዓቀፍ ጉባኤዎች ደግማንና ቀኖናን በቅዱሳት መጻሕፍት ላይ ተመሥርተው ወስነዋል ። ቤተ ክርስቲያናችን ከምትቀበላቸው ጉባኤዎች መካከል ሁለቱን ለምሳሌ እንዲሆኑን ከዚህ በታች እናያለን።

የኒቅያ ጉባኤ

የሥላሴን እንድነትና ሦስትነት አይተናል ። ከሦስቱ አካላት አንዱ አካል ወልድ በተለየ አካሉ ፍጹም ሰው ሆኗል ። እኛን ለማዳን በተዋሕዶ ፍጹም ሰው ሲሆን ፍጹም አምላክ ነው ። ስለዚህ ፍጹም ሰው በመሆኑ ፡ ሁለተኛ አዳም በመሆኑ ፡ የኛ ጠበቃ በመሆን የተገለጠው ኢየሱስ ክርስቶስ ፡ በዚህ ምድር ላይ ሰው የተናገረውን ተናግሯል ፤ ሰው እንደሚደክመው ደከሟል ፤ ሰው እንደሚርበው ተርቧል ፤ እንደምናዝን አዝኗል ፤ እንደምናለቅስ አልቅሷል ፤ ከኃጢአት በቀር ሁሉን ነገር እንደ እኛ አድርጓል ። በቤተ ክርስቲያን ታሪክ እንደሚታወቀው ፡ ወድዶ ያደርገውን መዋረድ ፡ ወድዶ ያደረገውን ራስን ዝቅ ማድረግ ፡ ወድዶ ያደረገውን እንደ እንድ ሰው መንቀሳቀስ ፡ ወድዶ ያደረገውን ነገር ሁሉ በማየት “ይህን ያደረገው እኮ ፍጡር ቢሆን ነው” በማለት “ፍጡር ነው” ብለው በድፍረት የሚያስተምሩ ሰዎች ተነስተው ነበር ።

ለምሳሌ የመጀመርያው ተጠራጣሪ ሰው አርዮስ ነው ። አርዮስ “ወልድ ፍጡር ነው” አለ ። ወልድ ፍጡር አለመሆኑን 318 ሊቃውንት በኒቅያ ተሰብስበው በቅዱሳት መጻሕፍት ምስክርነት አረጋገጡ ። ይህ የሆነው በ325 ዓ. ም. ኒቅያ በተባለ ጉባኤ ነው ። እነዚህ የቤተ ክርስቲያን አባቶች ፍጡር ነው ያለ አርዮስንና ተከታዮቹን ፡ በእግዚአብሔር ቃል ምስክርነት ካስረዱና የክርስቶስን ፍጹም ሰውነቱንና ፡ ፍጹም አምላክነቱን አረጋግጠው አርዮስን አውግዘው ከለዩ በኋላ ፡ ከዛሬ ጀምሮ የዓለም ክርስቲያኖች ስማቸው «ኦርቶዶክስ» እንዲሆን ብለው ወሰኑ ። ከዚያ በፊት የነበሩት አማኞች በመጀመሪያ «ደቀ መዛሙርት» እየተባሉ ይጠሩ ነበረ ። በኋላ እንደዚያ በተባለው ቦታ «ክርስቲያን» ተባሉ ። እስከ 325 ዓ. ም. እስከ ኒቅያ ጉባኤ ድረስ የአማኞች ስም ክርስቲያን ነበር (ሐዋ 11 ፡ 26) ።

ስለዚህ ከ325 ዓ. ም. ጀምሮ ኦርቶዶክስ የሚለው ስም አስካሁን አለ ። ኦርቶዶክስ ማለት የቀና ሃይማኖት ማለት ሲሆን ፡ ደስ የሚለው የክርስቶስን ፍጹም አምላክነት ፡ ፍጹም ጌትነት የሚገልጽ ስም ነው እንጂ የኋላ ቀር ወይም የአከራሪነት ስያሜ አይደለም ። ክርስቶስ ሁልጊዜ አዲስ እንደሆነ ሁሉ ፡ ኦርቶዶክስ የሚለውም ስም ለኛ ሁልጊዜ አዲስ ነው ።

የቀስጥንጥንያ ጉባኤ

ሊቃውንት ከላይ የተጠቀሰውን ካስረዱ በኋላ እንደገና ደግሞ ሌላ መቅደንዮስ የተባለ ሰው በ381 ዓ.ም. መንፈስ ቅዱስን "ሕጹጽ ነው ፤ አካል የለውም ፤ ዝርው ነው ፤ እንደ አብ እንደ ወልድ አይደለም" ብሎ ተነሣ ።

እሱንም 150 ሊቃውንት በቀስጥንጥንያ ተሰብስበው በእግዚአብሔር ቃል ምስክርነት ካስረዱ በኋላ በኒቅያ ጉባኤ የተጀመረውን ፤ በቀስጥንጥንያ ጉባኤ ጨርሰው የሃይማኖታችን መግለጫ ምን መሆን እንዳለበት ወስነዋል ። ይህ የሃይማኖት መግለጫ ባጭሩ የእግዚአብሔር ልጆች ነን ለማለት ፤ የእግዚአብሔር ልጆች ለመሆናችን ማረጋገጫ ነው ። ስለዚህ ለአርቶዶክሳውያን የሃይማኖት መግለጫችን ፤ ዶግማችን ከ325 ዓ.ም ጀምሮ ተወስኖ ተሰጥቶናል ። ይህም ማለት እነሱ አዲስ ሃይማኖት ፈጠሩ ማለት አይደለም ። ሃይማኖቱ ድርም ቢሆን የነበረ ነው ። ነገር ግን ያን የነበረውን ሃይማኖት ከመናፍቃን ተከላክለው እንድንጠብቀው አድርገው የሃይማኖታችንን መግለጫ አስረከበውን አልፈዋል ። አባቶች በውሳኔያቸው ስለ ምስጢረ ሥላሴ ፤ ስለ ምስጢረ ሥጋዊ ፤ ስለ ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ፤ ስለ ምስጢረ ጥምቀት ፤ ስለ ትንሣኤ መታገና ስለሚመጣው ሕይወት ተናግረዋል ። እያንዳንዳችን ክርስቲያኖች ይህንን ቢቃላችን ልናውቅ ይገባል ። የሃይማኖታችን መግለጫ «ጸሎተ ሃይማኖት» ለኛ ለክርስቲያኖች መታወቂያ ካርዳችን ማለት ነው ። ስለዚህ እያንዳንዳችን ልናውቀው ልንረዳው ስለሚገባ እንደሚከተለው ቀርቧል ።

አንቀጽ ሃይማኖት (የሃይማኖት መግለጫ / ጸሎተ ሃይማኖት)ስለ አብ

- 1) **ሁሉን ቢዞክ ፣ ሰማይና ምድርን የሚታየውንና የማይታየውን በፈጠረ በአንድ አምላክ በእግዚአብሔር አብ እናምናለን ።**

የዚህ አንቀጽ ፍጹም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው ።

ሀ/ «ከእኔ በቀር ሌሎች አማልክት አይሁኑልህ» ዘጸ 20 ፥ 3 ።

ለ/ «እግዚአብሔር በስድስት ቀን ሰማይንና ምድርን ፤ ባሕርንም ያለባቸውንም ፈጥሮ ፤ በሰባተኛው ቀን ዐርፎአልና» ። ዘጸ 20 ፥ 11 ።

ሐ/ «እንግዲህ እግዚአብሔር በላይ በሰማይ ፤ በታችም በምድር አምላክ እንደ ሆነ ፤ ሌላም እንደሌለ ዛሬ አውቅ» ። ዘጸ 4 ፥ 39 ።

መ/ «እስራኤል ሆይ ሰማ ፤ አምላካችን እግዚአብሔር አንድ እግዚአብሔር ነው» ። ዘጸ 6 ፥ 4 ።

ሠ/ «ለእኛስ ነገር ሁሉ ፤ ክርሱ የሆነ ፤ እኛም ለእርሱ የሆንን አንድ አምላክ አብ አለን» ። ቆሮ 8 ፥ 6 ።

ረ/ «ከሁሉ በላይ የሚሆን ፤ በሁሉም የሚሠራ ፤ በሁሉም የሚኖር አንድ አምላክ፤ የሁሉ አባት አለ» ። ኤፌ 4 ፥ 6 ።

ስለ ወልድ

- 2) **ዓለም ሳይፈጠር ከርሱ ጋር በነበረ ፣ የአብ አንድ ልጁ በሚሆን ፣ በአንድ ጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ እናምናለን ።**

ለዚህም አንቀጽ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው ።

ሀ/ «እግዚአብሔር አለኝ ፡- አንተ ልጄ ነህ ፤ እኔ ዛሬ ወለድኩህ» መዝ 2 ፥ 7 ። ዕብ 1 ፥ 5 ።

ለ/ «ከአጥቢያ ኮከብ አስቀድሞ ከሆድ ወለድኩህ» ። መዝ 109 ፥ 3 ።

ሐ/ «በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ፤ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስኪሰጥ ድረስ ዓለምን እንዲሁ ወደአልና ። ዮሐ 3 ፥ 16

መ/ «በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ እመን አንተና ቤተሰቦችህ ትድናላችሁ» ። ዮሐ 16 ፥ 31

ሠ/ «ነገር ሁሉም በእርሱ በኩል የሆነ ፤ እኛም በእርሱ በኩል የሆንን ። አንድ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ አለን» ። ቆሮ 8 ፥ 6 ።

ረ/ «ይህም በሰማይና በምድር ፤ ከምድርም በታች ያሉት ሁሉ ፤ በኢየሱስ ስም ይንበረከቱ ዘንድ ፤ ምላሽም ሁሉ ለእግዚአብሔር አብ ከብር ፤ ኢየሱስ ክርስቶስ ጌታ እንደ ሆነ ይመሰክር ዘንድ ነው» ። ፊል 2 ፥ 10 ።

- 3) **ከብርሃን የተገኘ ብርሃን ፣ ከአውነተኛ አምላክ የተገኘ አምላክ ፣ የተወለደ እንጂ ያልተፈጠረ ፣ በመለኮቱ ከአብ ጋር የሚተካክል ።**

ለዚህም አንቀጽ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው ።

ሀ/ «በመጀመሪያ ቃል ነበረ ፤ ቃልም በእግዚአብሔር ዘንድ ነበረ ፤ ቃልም እግዚአብሔር ነበረ» ። ዮሐ 1 ፥ 1 ።

ለ/ «እኔና አብ አንድ ነን» ። ዮሐ 10 ፥ 30 ።

ሐ/ «እኔን ያየ አብን አይቶአል» ። ዮሐ 14 ፥ 9 ።

መ/ «ለአብ ያለው ሁሉ የእኔ ነው» ። ዮሐ 16 ፥ 15 ።

ሠ/ ከአብ ወጥቼ ወደ ዓለም መጥቻለሁ ፤ ደግሞ ዓለምን አተወዋለሁ ወደ አብም እሄዳለሁ» ። ዮሐ 16 ፥ 28 ።

ረ/ «በርሃንም ወደ ዓለም ስለ መጣ ፤ ሰዎችም ሥራቸው ከፋ ነበርና ከብርሃን ይልቅ ጨለማን ስለ ወደዱ ፍርዱ ይህ ነው» ። ዮሐ 3 ፥ 19 ።

4) ሁሉ በእርሱ ሆነ ፤ ያለ እርሱ ግን ምንም ምን የሆነ የለም ፤ በሰማይም ያለ፤ በምድርም ያለ ።

ለዚህም አንቀጽ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው ።

ሀ/ ሁሉ በእርሱ ሆነ ፤ ከሆነውም አንዳች ሰንኳ ያለ እርሱ አልሆነም» ። ዮሐ 1 ፥ 13 ።

ለ/ «የሚታዩትና የማይታዩትም ፤ ዙፋናት ቢሆኑ ወይም ጌትነት ወይም አለቅነት ወይም ሥልጣናት ፤ በሰማይና በምድር ያሉት ሁሉ ፤ በእርሱ ተፈጥረዋልና» ። ቆላ 1 ፥ 16 ።

ስለ ምሥጢረ ሥጋዊ

5) ስለ እኛ ስለ ሰዎች ስለ መዳናችን ከሰማይ ወረደ ፤ ከመንፈስ ቅዱስ የተነሣ፤ ከቅድስት ድንግል ማርያም ፈጽሞ ሰው ሆነ ።

ለዚህም አንቀጽ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው።

ሀ/ «እነሆ ፤ ድንግል ትፀንሳለች ፤ ወንድ ልጅም ትወልዳለች ፤ ስሙንም አማኑኤል ብላ ትጠራዋለች» ። ኢሳ 7 ፥ 14 ።

ለ/ «መልአኩም መልሶ እንዲህ አላት ፡- መንፈስ ቅዱስ ባንቺ ላይ ይመጣል ፤ የሰውልም ኃይል ይጸልልሻል ፤ ስለዚህ ደግሞ ከአንቺ የሚወለደው ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ ይባላል ። ሉቃ 1 ፥ 35 ።

ሐ/ «የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስም ልደት እንዲህ ነበረ ። እናቱ ማርያም ለየሴፍ በታጩች ጊዜ ሳይገናኙ በመንፈስ ቅዱስ ፀንሳ ተገኝች» ። ማቴ 1 ፥ 18 ።

መ/ «ነገር ግን የዘመኑ ፍጻሜ በደረሰ ጊዜ እግዚአብሔር ከሴት የተወለደውን ከሕግም በታች የተወለደውን ልጁን ላከ» ። ገላ 4 ፥ 4 ።

ስለ ክርስቶስ ሞትና ትንሣኤ

6) ሰውም ሆኖ በእገጤናዊው በጲላሞስ ዘመን ስለ እኛ ተሰቀለ ፤ ታመመ ፤ ሞተ ፤ ተቀበረ ፤ በሦስተኛውም ቀን ከሙታን ተለይቶ ተነሣ ። በቅዱሳት መጻሕፍት እንደ ተጻፈ ።

ለዚህም አንቀጽ ፍጹም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው ።

ሀ/ «ጲላሞስም ሁከት እንዲጀመር እንጂ አንዳች እንዳይረባ ባየ ጊዜ ፤ ውኃ እንሥቶ ፡- እኔ ከዚህ ጻድቅ ሰው ደም ንጹሕ ነኝ ፤ እናንተ ተጠንቀቁ ሲል በሕዝቡ ፊት እጁን ታጠቡ» ። ማቴ 27 ፥ 24 ።

ለ/ «በዚያ ጊዜ በርባንን ፈታላቸው ፤ ኢየሱስን ግን ገርፎ ሊሰቀል አሳልፎ ሰጠ» ማቴ 27 ፥ 26 ።

ሐ/ «ኢየሱስም ሁለተኛ በታላቅ ድምፅ ጩኸ ነፍሱን ተወ» ። ማቴ 27 ፥ 50 ።

መ/ «የሴፍም ሥጋውን ይዞ በንጹሕ በፍታ ከፈነው ፤ ከዓለት በወቀረው በአዲሱ መቃብረም እናረው ፤ በመቃብሩም ደጃፍ ታላቅ ድንጋይ እንከባሉ ሄደ» ። ማቴ 27 ፥ 59-60 ።

ሠ/ «እንደ ተናገረ ተነሥቶአልና በዚህ የለም» ። ማቴ 28 ፥ 6 ።

ረ/ «ሕያውን ከሙታን መካከል ስለ ምን ትፈልጋለችሁ ? ተነሥቶአል እንጂ በዚህ የለም» ሉቃ 24 ፥ 5 ።

ሰ/ «መጽሐፍ እንደሚል ክርስቶስ ስለ ኃጢአታችን ሞተ ፤ ተቀበረም ፤ መጽሐፍም እንደሚል በሦስተኛው ቀን ተነሥቶአል» ። 1ቆሮ 15 ፥ 4

ሸ «ክርስቶስም ካልተነሣ እንግዲያስ ሰብከታችን ከንቱ ነው ። እምነታችሁም ደግሞ ከንቱ ናት» ። 1ቆሮ 15 ፥ 14 ።

7) በከብር ወደ ሰማይ ዐረገ ፤ በአባቱም ቀኝ ተቀመጠ ፤ ዳግመኛም በጌትነት ይመጣል ። ለመንግሥቱም ፍጻሜ የለውም ።

ለዚህም አንቀጽ ፍጹም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው ።

ሀ/ «ሲባርካቸውም ከእነርሱ ተለየ ወደ ሰማይም ዐረገ» ። ሉቃ 24 ፥ 51 ።

ለ/ «ከሰማይም ከወረደው በቀር ወደ ሰማይ የወጣ ማንም የለም ፤ እርሱም በሰማይ የሚኖረው የሰው ልጅ ነው» ። ዮሐ 3 ፥ 13 ።

ሐ/ «ይህንም ከተናገረ በኋላ እነርሱ እያዩት ከፍ ከፍ አለ ፤ ደመናም ከዓይናቸው ሰውራ ተቀበለቸው» ። ዮሐ 9 ፥ 9 ።

መ/ «እርሱም ሲሄድ ወደ ሰማይ ትኩር ብለው ሲመለከቱ ሳሉ ፣ እነሆ ፣ ነጭጭ ልብስ የለበሱ ሁለት ሰዎች በእጣቸው ቆሙ ፤ ደግሞም ፡- የገሊላ ሰዎች ሆይ ፣ ወደ ሰማይ እየተመለከታችሁ ስለ ምን ቁማችኋል ? ይህ ከእናንተ ወደ ሰማይ የወጣው ኢየሱስ ወደ ሰማይ ሲሄድ እንዳያችሁት ፣ እንዲሁ ይመጣል» ። ሐዋ 1 ፥ 10 ።

ሠ/ እነሆ ፣ ሰማያት ተከፍተው የሰው ልጅም በእግዚአብሔር ቀኝ ቆሞ እያለሁ አለ» ። ዮሐ 7 ፥ 55 ።

ረ/ «በሌሊት ራእይ አየሁ ፤ እነሆም ፣ የሰው ልጅ የሚመስል ከሰማይ ደመናት ጋር መጣ በዘመናት ወደ ሽመገለውም ደረሰ ፤ ወደ ፊትም አቀረቡት ። ወገኖችና አሕዛብ በልዩ ልዩ ቋንቋም የሚናገሩ ሁሉ ይገዙለት ዘንድ ግዛትና ክብር መንግሥትም ተሰጠው ፤ ግዛቱም የማያልፍ የዘላለም ግዛት ነው ፣ መንግሥቱም የማይጠፋ ነው» ። ዳን 7 ፥ 13 ።

ሰ/ «በያዕቆብ ቤትም ላይ ለዘላለም ይነግሣል ፤ ለመንግሥቱም መጨረሻ የለውም ። ሉቃ 1 ፥ 33 ።

ሸ/ «የሰው ልጅ ከመለከቱ ጋር በአባቱ ክብር ይመጣ ዘንድ አለውና ያን ጊዜም ለሁሉም እንደ ሥራው ያስረከበዋል» ። ማቴ 16 ፥ 27 ።

ቀ/ «ጌታ አራሱ በትእዛዝ በመላእክትም አለቃ ድምፅ በእግዚአብሔርም መለከት ከሰማይ ይወርዳልና» ። 1 ተሰ 4 ፥ 164 ።

ስለ መንፈስ ቅዱስ

8) በመንፈስ ቅዱስም እናምናለን ፣ ጌታ ፣ እዳኝ በሆን ፣ ከአብ በሠረጸ ፣ እንደሰላም እናመላግነው ፣ ከአብና ከወልድ ጋር በነቢያት የተናገረ ።

ለዚህም አንቀጽ ፍጹም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው ።

ሀ/ «እንግዲህ ሂዱና አሕዛብን ሁሉ በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው ፣ ያዘዝኳችሁንም ሁሉ እንዲጠብቁ እያስተማራችኋቸው ደቀ መዛሙርት አድርጓቸው» ። ማቴ 28 ፥ 19 ።

ለ/ «ዳዊት ራሱ በመንፈስ ቅዱስ ፡- ጌታ ጌታዬን ፡- ጠላቶችህን የእግርህ መረገጫ እስካደርግልህ ድረስ በቀኝ ተቀመጥ አለው» ። ማር 12 ፥ 36 ።

ሐ/ «ዳሩ ግን እኔ ከአብ ዘንድ የምልከላችሁ አጽኖች እርሱም ከአብ የሚወጣ የእውነት መንፈስ በመጣ ጊዜ ፣ እርሱ ስለ እኔ ይመስከራል» ። ዮሐ 15 ፥ 26 ።

መ/ «ትንቢት ከቶ በሰው ፈቃድ አልመጣምና ፣ ዳሩ ግን በእግዚአብሔር ተልከው ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው ተናገሩ» 2 ጴጥ 1 ፥ 21 ።

ስለ ቅድስት ቤተ ክርስቲያን

9) ከሁሉ በላይ በምትሆን ፣ ሐዋርያት በሰበሰቡአት ፣ በእንዲት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን እናምናለን ።

ለዚህም አንቀጽ ፍጹም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው ።

ሀ/ «አንተ ጴጥሮስ ነህ ፣ በዚህችም ዓለት ላይ ቤተ ክርስቲያንን እሠራለሁ ፣ የገሃነም ደጆችም አይችሉአትም» ። ማቴ 16 ፥ 18 ።

ለ/ «እነርሱንም ባይሰማ ለቤተ ክርስቲያን ንገራት ፤ ደግሞም ቤተ ክርስቲያንን ባይሰማት ፣ እንደ አረመኔና እንደ ቀራጭ ይሁንልህ» ማቴ 18 ፥ 17

ሐ/ «ባሎች ሆይ ፣ ክርስቶስ ደግሞ ቤተ ክርስቲያንን እንደ ወደዳት ሚስቶቻችሁን ውደዱ» ። ኤፌ 5 ፥ 25 ።

ስለ ምሥጢረ ጥምቀት

10) ኃጢአትን ለማስተሥረድ በእንዲት ጥምቀት እናምናለን ።

ለዚህም አንቀጽ ፍጹም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይለ ቃሎች ናቸው።

ሀ/ «ያመነ የተጠመቀም ይድናል ፣ ያላመነ ግን ይፈረድበታል» ። ማር 16 ፥ 16 ።

ለ/ «እውነት እውነት አልሃለው ፣ ሰው ከውኃና ከመንፈስ ካልተወለደ በቀር ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ሊገባ አይችልም ። ከሥጋ የተወለደ ሥጋ ነው ፣ ከመንፈስም የተወለደ መንፈስ ነው ። ዮሐ 3 ፥ 5 ።

ሐ/ «ጴጥሮስም ፡ ጌሰሐ ግቡ ፡ ኃጢአታችሁም ይሠረይ ዘንድ እያንዳንዳችሁ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም ተጠመቁ ፤ የመንፈስ ቅዱስንም ስጦታ ትቀበላላችሁ» የሐዋ 2 ፡ 38 ።

መ/ «ይህም ውኃ ደግሞ ማለት ጥምቀት ምሳሌው ሆኖ አሁን ያድነናል ፡ የሰውነትን እድፍ ማስወገድ አይደለም ፡ ለእግዚአብሔር የበጎ ሕሊና ልመና ነው እንጂ ፡ ይህም በኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ ነው ። 1 ጴጥ 3 ፡ 21።

ሠ/ «አንድ ጌታ ፡ አንድ ሃይማኖት ፡ አንዲት ጥምቀት» ። ኤፌ 4 ፡ 15 ።

ስለ ምሥጢረ ትንሣኤ ሙታን

11) የሙታንንም መነሣት ተስፋ እናደርጋለን ።

12) የሚመጣውንም ሕይወት ፤ ለዘላለሙ አሜን።

ለዚህም አንቀጽ ፍጹም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መነሻዎች ከዚህ የሚከተሉትና ሌሎችም የመጽሐፍ ቅዱስ ኃይል ቃሎች ናቸው።

ሀ/ «በምድርም ትቢያ ውስጥ ካንቀላፉ ብዙዎች ይነቃሉ ፤ እኩሌቶቹ ወደ ዘላለም ሕይወት ፡ እኩሌቶቹም ወደ እፍረትና ወደ ዘላለም ጉስቁልና» ። ዳን 12 ፡ 2 ።

ለ/ «መልካምም ያደረጉ ለሕይወት ትንሣኤ ፡ ከፉም ያደረጉ ለፍርድ ትንሣኤ ይወጣሉና» ። ዮሐ 5 ፡ 29 ።

ማጠቃለያ

የቤተ ክርስቲያኖችን ትምህርት ደግማ እና ቀኖና በሚል በሁለት የተከፈለ መሆኑን ከዚህ በላይ ተመልክተናል ። ደግማ የእግዚአብሔርን መኖር ፡ የእግዚአብሔርን እንድነትና ሦስትነት ፡ የክርስቶስን አዳኝነት የምንረዳበት ከእግዚአብሔር የተሰጠን ሰማያዊ ጸጋ ነው ። ደግማ የሚሻሻል አይደለምና ጽድቅና ኩነኔ ፡ ሞትና ሕይወት በደግማ መሆኑን ተረድተን እስከ ሞት ድረስ መጠበቅ አለብን ። ይህንንም አስመልክቶ የእግዚአብሔር ቅዱስ ቃል እንዲህ ይላል «እስከ ሞት ድረስ የታመንህ ሁን ፡ የሕይወትንም አክሊል እስጥሃለው» (ራእ 2 ፡ 10) ።

በተጨማሪም የደግማና ቀኖና ምንጭ የሆነው መጽሐፍ ቅዱስም የሚገኘው ከደግማ ውስጥ መሆኑን ልናስተውል ይገባል ።

ምዕራፍ ሁለት

ቀኖና

ከደግማ ቀጥለን የምናየው ትምህርት ስለ ቀኖና ነው ። ይህ ትምህርት ትንሽ ከበድ ሊል ይችላል ። እንዳንዶች እንዲያውም “ይህ ትምህርት ለምን አስፈለገ?” ብለው የሚጠይቁ አሉ ። ይሁን እንጂ ትምህርቱ በጣም አስፈላጊ ስለሆነ እንደሚከተለው ቀርቧል ።

ቀኖና የሚመሠረተው ፡ የሚሠራው ከሐዋርያት ጀምሮ በቅዱስ ሲኖዶስ ነው ። ስለዚህ በቀኖና ላይ ቅዱስ ሲኖዶስ ሙሉ ሥልጣን አለው ። ለቤተ ክርስቲያን ደጎንነት ፡ ቅዱሳት መጻሕፍትን ለመጠበቅ ፡ ቤተ ክርስቲያንን ከመናፍቃን ለመከላከል ፡ እንደዚሁም ክርስቲያኖች በክርስቲያናዊ ሕይወትና በሥርዓት እንዲኖሩ በአጠቃላይ ለመልካም ነገር ከሐዋርያት ጀምሮ የሃይማኖት አባቶች ቀኖናን ለቤተ ክርስቲያን እድገት ይደነግጋሉ ፡ ያሻሽላሉ ፡ ካስፈለገ ይጨምራሉ ፡ ወይም ይቀንሳሉ ።

ቅዱስ ሲኖዶስ ሲባል ሀገራዊና ዓለም አቀፋዊት የሆነችው የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን የጳጳሳት ጉባዔ ማለት ነው ። ይህ ጉባዔ ከሐዋርያት ጀምሮ ያለ ነው ። የሲኖዶስ ዋና ትልቁ ሥራው መንጋውን መምራት ነው ። መንጋውን ለመምራት ደግሞ ሕግ ያስፈልገዋል ፤ ምክንያቱም የክርስቲያኖች ኅብረት የእግዚአብሔር መንግሥት ነውና ። በዚህ ዓለም ያሉ መንግሥታት ሕዝባቸውን ለመምራት የግድ ሕግ ያስፈልጋቸዋል ። ልክ እንደዚህ ሁሉ የእግዚአብሔር መንግሥት የሆነችውን ቤተ ክርስቲያን እንዲመሩ ከመንፈስ ቅዱስ ሥልጣን የተሰጣቸው የሃይማኖት አባቶች ጳጳሳት ጉባኤያቸው ሲኖዶስ ስለሚባል ፡ ሲኖዶስ በተባለው ጉባኤያቸው ሕግን ይሠራሉ ። በዚያ በሚሠሩት ሕግ ላይ የመጨመር ወይም የመቀነስ ሙሉ ሥልጣን መንፈስ ቅዱስ ሰጥቷቸዋል ።

ወገኖቹ ፡ ዛሬ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ከመቼውም ዘመን የበለጠ ችግር ላይ ትገኛለች ። ቤተ ክርስቲያኗ የወላድ መካን እየሆነች ነው ። በየጊዜው ታጠምቃለች ፡ ታላድጋለች ፡ እንገታቸው ወጣ ሲል ለሌሎች ታስረክባለች ። እነዚህ ሰዎች የሚሄዱት በመታለል ብቻ አይደለም ። ሌሎች የሚነግሯቸው ሁሉ እውነት እየመለላቸውም ነው እንጂ ። አባቶቻችን ቀኖና ውስጥ የሰጡንን ፡ ያስረክቡንን ነገር «ሃይማኖት ነው ብላችሁ በሥርዓቱ ድነናል ትላላችሁ» ፡ ብለው ሲጠይቁን እኛ የምንመልሰው ስለሌለን ፤ ልጆቻችንም አብዛኛውን ጊዜ የሚመልሱት ስለሌላቸው ፤ እኛንም ሲጠይቁ እንዳንድ ጊዜ

ተገቢውን መልስ ስለማንሰጥ ፡ ልጆቻችን ሃይማኖታችን ውሸት እየመሰላቸው እየተዉት ለሌላው ሲሳይ ሆነዋል ። በተለይም ለአዲሱ ትውልድ እንደዚሁም በምዕራቡ ክፍለ ዓለም የሚወለዱትን ለመተካትና ለመጠበቅ ይህንን ትምህርት ለይተን መማርና ማወቅ ይኖርብናል ። በመሆኑም ከዚሁ የበለጠ ችግር ያለመኖሩን በመንገዡ ስለቀኖና እናማራለን።

ቀኖና ማለት መንፈስ ቅዱስ የሚመራው ቅዱስ ሲኖዶስ ለቤተ ክርስቲያን ጥቅም የሚሠራው ፣ የሚደነግገው ሥርዓት ነው ።

ቀኖና ለምን አስፈለገ ?

ቀኖና ያስፈለገበት ዓይነተኛ ምክንያቶች ከዚህ የሚከተሉት ናቸው።

1/ ቤተ ክርስቲያንን ከቢጽ ሐሳውያንና ከመናፍቃን ትምህርት ለመጠበቅ፤

2/ ቤተ ክርስቲያንን በሥርዓት ለመምራት፤

3/ ቅዱሳት መጻሕፍትን ከመናፍቃን መጻሕፍት ለመለየት ነው።

1) ቤተ ክርስቲያንን ከቢጽ ሐሳውያንና ከመናፍቃን ትምህርት ለመጠበቅ ።

«ቢጽ ሐሳውያን» ማለት ሐሰተኞች ወንድሞች ማለት ነው ። ቢጽ ማለት ወንድሞች ማለት ነውና ። ከአሪት እምነት ወደ ክርስትና የገቡ እንዳንድ ወንድሞች ከክርስቶስ በላይ ፣ ከሐዋርያው ክቅዱስ ጳውሎስና ከሐዋርያት በላይ እናስባለን በሚል ፣ ወንጌል ያለ አሪት ፣ ጥምቀት ያለ ግዝረት አይረባም ፣ አይጠቅምም ብለው የመጀመሪያዎቹን ክርስቲያኖች ማደናገር ስለ ጀመሩ ፣ ቅዱስ ጳውሎስ «ቢጽ ሐሳውያን» አላቸው ። ውሸታሞች ወንድሞች ለማለት ነው ። ቢጽ ሐሳውያን የሚባሉት ከአይሁድ እምነት ወደ ክርስትና የተመለሱት ናቸው ። ግን ሥርዓትን በተመለከተ «የሙሴ ሥርዓት ከወንጌል ጋር አብሮ መራመድ አለበት ፤ እንደ ሙሴ ሥርዓት ካልተገረዛችሁ ትድኑ ዘንድ አትችሉም» ብለው ማስተማር ጀምረው የነበሩ ናቸው ።

«መናፍቃን» የሚባሉት ደግሞ ፣ በተለይም ከሥላሴ ትምህርት ውስጥ የሚቀንሱ ፣ የሚያገድሉ ፣ ከአባቶቻችን ትምህርት ከኒቅያ ጉባዔ ፣ ከቀሳውያን ጉባዔ ፣ ከኤፌሶን ጉባዔ ፣ በተለይም ሐዋርያት ካስተማሩን ከወንጌል ወጥተው ከሥላሴ አንድነት ሦስትነት፣ ከክርስቶስ የባሕርይ እምላክነት ፣ ከምሥጢረ ሥጋዊ ላይ የሚያገድሉ ፣ የሚቀንሱ ፣ መልካሙን ትምህርት የሚያበላሹ ናቸው ።

ቀኖና ያስፈለገበትን የመጀመሪያውን ምክንያት በመጠኑ ለማብራራት በቀጥታ ከመጽሐፍ ቅዱስ የተወሰደውን እናያለን ።

«እንዳንዶችም ከይሁዳ ወረዱና ፡- እንደ ሙሴ ሥርዓት ካልተገረዛችሁ ትድኑ ዘንድ አትችሉም ብለው ወንድሞችን ያስተምሩ ነበር ። በእነሱና በጳውሎስ በበርናባስም መካከል ብዙ ጥልና ክርክር በሆነ ጊዜ ስለዚህ ክርክር ጳውሎስና በርናባስ ከእነርሱም እንዳንዶች ሌሎች ሰዎች ወደ ሐዋርያት ወደ ቀሳውስትም ወደ ኢየሩሳሌም ይወጡ ዘንድ ተቆረጠ » ይላል ። (የሐዋ 15 ፡ 1-2) ።

ሁለተኛ ጥቅስ ደግሞ በዚያው በሐዋርያት ሥራ «ከፈሪሳውያን ወገን ግን ያመኑት እንዳንዶቹ ተነሥተው ትገርዙአቸው ዘንድ እና የሙሴን ሕግ እንዲጠብቁ ታዘዙቸው ዘንድ ይገባል አሉ» ይላል ። (የሐዋ 15 ፡ 5)

አሁንም የሐዋርያት ሥራ «ሐዋርያትና ቀሳውስትም ስለዚህ ነገር ለመመካከር ተሰበሰቡ» ይላል ። (የሐዋ 15 ፡ 6) ።

ከቤተ ክርስቲያን ታሪክ የምንረዳው የመጀመሪያው ሲኖዶስ ይህ የሐዋርያት ጉባዔ ነው ። ሐዋርያት ተሰብስበው ሲመካከሩ «ከብዙ ክርክርም በኋላ ቅዱስ ጴጥሮስ ተነሥቶ እንዲህ አላቸው ... «እንግዲህ አባቶቻችንና እኛ ልንሸከመው ያልቻልነውን ቀንበር በደቀ መዛሙርት ጫንቃ ላይ በመጫን እግዚአብሔርን አሁን ስለ ምን ትፈታተናላችሁ ? ነገር ግን በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ጸጋ እንደ እነርሱ ደግሞ እንድን ዘንድ እናምናለን» በማለት ንግግሩን ደመደመ ። (ሐዋ 15 ፡ 7-11) ።

በዚሁ ጉባዔ ሐዋርያት በሚከተለው አንቀጽ ውስጥ የተጠቀሰውን ውሳኔ ወሰኑ ።

የሐዋርያት የመጀመሪያው ሲኖዶስ ይህን ችግር ለመፍታት ተሰብስቦ «ሐዋርያትና ሽማግሌዎች ወንድሞችም በእንጾኪያና በሶርያ በኪልቅያም ለሚኖሩ ከአሕዛብ ወገን ለሆኑ ወንድሞች ሰላምታ ያቀርባሉ ። ያላዘዘናቸው ሰዎች ከኛ ወጥተው ፡- ትገረዙ ዘንድና ሕግን ትጠብቁ ዘንድ ይገባችኋል ብለው ልባችሁን እያወኩ በቃል እንዳናወጡአችሁ ስለ ሰማን ፣ ስለ ጌታችን ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ስም ነፍሳቸውን ከሰጡት ከምንወዳቸው ከበርናባስና ከጳውሎስ ጋር የተመረጡትን ሰዎች ወደ እናንተ እንልክ ዘንድ በአንድ ልብ ሆነን ፈቀድን ። ራሳቸውም ደግሞ በቃላቸው ያንኑ ይነግሩአችሁ ዘንድ ይሁዳንና ሲላስን ልከናል ። ለጣይት ከተሠዋ ፣ ከደምም ፣ ከታነቀም፣ ከዝሙትም ትርቁ ዘንድ ከዚህ ከሚያስፈልገው በቀር ሌላ ሽክም እንዳንጭንባችሁ እኛና መንፈስ ቅዱስ

ፈቅደናልና ፤ ከዚህም ሁሉ ራሳችሁን ብትጠብቁ በመልካም ትኖራላችሁ ። ጤና ይስጣችሁ» ብለው ላኩ ። (የሐዋ 15 ፥ 23-29) ።

አባቶቻችን ሐዋርያት በመጀመሪያው ሲኖዶስ የወሰኗቸው ፡- ዋና ዋና ነጥቦች ።

- 1/ ለጣዖት የተሠዋ እንዳይበሉ ፤
- 2/ የእንስሳትን ደም እንዳይበሉ ፤
- 3/ ታንቆ የሞተ የእንስሳ ሥጋ እንዳይበሉ ፤
- 4/ ከዝሙትም እንዲርቁ ነው ።

ደምን መብላት በተመለከተ በአገራችን በገበሬው ዘንድ የበሬውንም የበጉንም ደም በብረት ምጣድ ቆልተው ወይም ጠብሰው የሚበሉ አሉ ። ይኸውና ከላይ በተጠቀሰው ክፍለ ንባብ እንደተጠቀሰው «ከደምም ፥ ከታነቀም» በማለት ቅዱሳን ሐዋርያት ከልከለዋል ።

ዝሙትንም በተመለከተ በአማኞች ዘንድ እንደ ቀላል ስሕተት ይታይ ስለ ነበር አባቶቻችን ሐዋርያት ከራሳቸው ነጥቦች አንዱ አድርገው አስቀምጠውልናል ። ከዚህም በማያያዝ ከሚያስፈልገው በቀር ሌላ ሽከም እንዳንጭንባችሁ እኛና መንፈስ ቅዱስ ፈቅደናልና ። ከዚህም ሁሉ ራሳችሁን ብትጠብቁ በመልካም ትኖራላችሁ ፤ ጤና ይስጣችሁ» በማለት ወሰኑ ። በመጀመሪያ ታውካ የነበረችው ቤተ ክርስቲያንም በዚህ ውሳኔ መሠረት ሰላም አገኘች ። ወንጌልም ለማደግ ዕድል አገኘች ፤ አንዱ አንዱን መወንጀሉ አከተመ ።

የተወደዳችሁ ምእመናን! በወንጌል እውቀት ካልበሰልን ፤ ወንጌልን ካልጠየቅን ምንጊዜም ቢሆን መሳሳታችን አይቀርም ። ውሸታም እውነተኛ ሊመስል ይችላል ። ስለዚህ ይህ ዓይነት ችግር በመጀመሪያዋ ቤተ ክርስቲያን ነበር ። ቤተ ክርስቲያን ሰላም ያገኘችው ከላይ በተጠቀሰው መሠረት ሐዋርያት የመጀመሪያውን ቀኖና ከሠሩና የእነሱም ተከታዮች የቤተ ክርስቲያን አባቶች በየጊዜው እንደ አስፈላጊነቱ በሲኖዶላቸው ሥርዐተ ቀኖና በማውጣታቸው ነው ።

2) ቤተ ክርስቲያንን በሥርዓት ለመምራት ነው ።

ቀኖና ያስፈለገበት ሁለተኛው ምክንያት ቤተ ክርስቲያንን በሥርዓት ለመምራት ነው። በወቅቱ ከአይሁድም ፥ ከእስላም ወደ ክርስትና ይገቡ ስለነበር ፤ እነዚህን ሁሉ እንድ ወጥ በሆነ ሕግና ሥርዓት ለመምራት ቀኖና እጅግ አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ ነው ።

«በከተማዎችም ሲዞሩ በኢየሩሳሌም የነበሩት ሐዋርያትና ቀላውስት የቆረጡትን ሥርዓት ይጠብቁ ዘንድ ሰጡአቸው ። አብያተ ክርስቲያናትም በሃይማኖት ይበረቱ ነበር ፤ በቀላጥርም ዕለት ዕለት ይበዙ ነበር» ይላል ። (ሐዋ 16 ፥ 4-5) ።

ከዚህ የምንረዳው ሥርዓት ለሃይማኖት ብርታትን ይሰጣል ። ሥርዓት ሲኖር በቀላጥርም መብዛት ይኖራል ፤ ሥርዓት ካለ ፍቅር አለና ።

ሌላው «ወንድሞች ሆይ ! በሁሉ ስለምታስቡኝና አሳልፌ እንደሰጠኋችሁ ወግን ፈጽማችሁ ስለ ያዛችሁ አመስግናችኋለሁ» ይላል ። (1ቆሮ 11 ፥ 2) ።

እዚህ ላይ ቅዱስ ጳውሎስ «መልካም ወግ» ያላት ወንጌልን ነው ፤ ጠቃሚ ነው ። «ማንም በሚያባብል ቃል እንዳያስታችሁ ይህን አላለሁ ። በሥጋ ምንም እንኳ ብርቅ በመንፈስ ከእናንተ ጋር ነኝና ሥርዓታችሁንም በክርስቶስም ያለውን የእምነታችሁን ጽንሐት እያየሁ ደስ ይለኛል» ይላል ። (ቁላ 2 ፥ 5) ።

«እንግዲያስ ወንድሞች ሆይ ጸንታችሁ ቁሙ ፤ በቃላችንም ቢሆን ወይም በመልእክታችን የተማራችሁትን ወግ ያዙ» ይላል ። (2ተሰ 2 ፥ 15) ።

«ወንድሞች ሆይ ከእኛ እንደ ተቀበለው ወግ ሳይሆን ያለ ሥርዓት ከሚሄድ ወንድም ሁሉ ትለዩ ዘንድ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ስም እናዝዛችኋለን ። እኛን ልትመስሉ እንዴት እንደሚገባችሁ ራሳችሁ ታውቃላችሁና ፤ በእናንተ ዘንድ ያለ ሥርዓት አልሄድንምና ።» (2ተሰ 3 ፥ 6) ።

«ስለዚህ ወንድሞች ሆይ ፤ ትንቢት ለመናገር በጠርቱ ፈልጉ ፤ በልሳኖች ከመናገርም አትከልከሉ ፤ ነገር ግን ሁሉ በእግባብና በሥርዓት ይሁን» (1ቆሮ 14 ፥ 39)

«ንቁ በሃይማኖት ቁሙ ፤ ጎልምሱ ፤ ጠንክሩ ። በእናንተ ዘንድ ሁሉ በፍቅር ይሁን» (1ቆሮ 16 ፥ 13) እያለ ይሄዳል ። ሥርዓት ማለት ይሄ ነው ። የተጀመረው በሐዋርያት ጊዜ ነው ። ከሐዋርያት ጀምሮ የቀጠለው ሲኖዶስ እስከ አሁን ድረስ ሥርዓትን የመሥራት ኃላፊነት አለበት ።

3) ቅዱሳን መጻሕፍትን ከመናፍቃን መጻሕፍት ለመለየት ነው ።

ሦስተኛው ምክንያት ቅዱሳት መጻሕፍትን ከመናፍቃን መጻሕፍት ለይቶ ለማወቅ ነው ። ለምሳሌ እኛ ለማንያ እንድ የምንለው መጽሐፍ ቅዱስ በቀኖና የተገኘ ነው ። ስለዚህ እውነተኛነትን ቅዱሳት መጻሕፍት ከውሸተኞች የሚለዩት በቀኖና ነው ። አባቶቻችን ቅዱሳት መጻሕፍትን ከመናፍቃን መጻሕፍት የለዩት በዚሁ ሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን በቀኖና ላይ ተመሥርተው ነው ። ቀኖና ሲኖር ነው መለየት የሚቻለው ።

«የክበርክ ቴዎፍሉስ ሆይ ! ከመጀመሪያው በዓይን ያዩትና የቃሉ አገልጋዮች የሆኑት እንዳስተላለፉልን ፡ በኛ ዘንድ ስለ ተፈጸመው ነገር ብዙዎች ታሪክን በየተራው ለማዘጋጀት ስለሞከሩ ፡ እኔ ደግሞ ስለተማርኸው ቃል እርግጡን እንድታውቅ በጥንቃቄ ሁሉን ከመጀመሪያው ተከትሎ በየተራው ልጽፍልህ መልካም ሆኖ ታየኝ» ይላል ፡፡ (ሉቃ 1 ፡ 1-4)

ይህ ማለት በዚያ ወቅት ልዩ ልዩ ጽሑፎችን የሚያዘጋጁ ግኖስቲኮችና ሌሎችም ሰዎች ነበሩ ፡፡ እነዚህ ሰዎች «የማቴዎስ ወንጌል» ፤ «የበርናባስ ወንጌል» እያሉ ያምታቱ ነበር ፡፡ ከዚያ በቀኖና ቤተ ክርስቲያን እውነተኛችን ቅዱሳት መጻሕፍት ፤ እውነተኛ የእግዚአብሔር ቃል ያለባቸው መጻሕፍትን ለይተው ከእነዚህ በቀር ሌላ እንዳትቀበሉ ብለው አባቶቻችን ወስነውልን አለፉ ፡፡ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ተከታዩ ቅዱስ ሲኖዶስ እያጸናና እየጠበቀ እስካሁን ድርሷል ፡፡ እናም የዛሬው ቅዱስ ሲኖዶስ አንድ ችግር ቢነሣ ሥርዓቱን የመጠበቅ ፡ የማጽናት ፡ «ይሄ ትክክል ነው ፡ ያ ትክክል አይደለም» የማለት ኃላፊነት ስላለበት ታሪኩ ከዚያ ተያይዞ የመጣ ነው ለማለት ነው ፡፡

ቀደም ተብሎ እንደተጠቀሰው ቀኖና በየጊዜው ሊሻሻል ይችላል ፡፡ ቀኖና የእምነትና ያዳነን የክርስቶስ ፍቅር መግለጫ መሆኑን ማወቅ አለብን ፡፡ በዚህ ላይ ሲኖዶስ ሙሉ ሥልጣን ያለው መሆኑን ካላመንንና ለውሳኔአቸውን ለመተግበር ካልተዘጋጀን በምንም ዓይነት ቤተ ክርስቲያን በሰላም ልትኖር አትችልም ፡፡ አለመታዘዝ እራሱ ኃጢአት መሆኑንም ማወቅ አለብን ፡፡

የኛ ትልቁ ችግራችን «አታድርጉ» ስንባል ማድረጋችን ፡ «አድርጉ» ስንባል አለማድረጋችን ነው ፡፡ ታዲያ ከብዶ ከሆነ ሊያቀል ቀልሎም ከሆነ ሊጨምር ቅዱስ ሲኖዶስ ጉባኤ ሲዘረጋ «አይሞከርም» ማለትን ምን አመጣው ? ያ የሆነበት ምክንያት የቀኖና ትምህርት በስፋት ስላልተሰጠ ነው ፡፡ የቀኖና ትምህርት ካልተሰጠ መጨመርም ሆነ መቀነስ ፤ መሻሻልም ወይም ማሻሻልም ስለሚያስችግር ይህችን ቤተ ክርስቲያን በምንም ዓይነት መልኩ ማሳደግ አይቻልም ፡፡

ስለዚህ ስለሚጨመሩ ፡ ስለሚሻሻሉ የቤተ ክርስቲያን ሥርዓቶች እኛ አርቶዶክሳውያን የግድ ማወቅ ይኖርብናል ፡፡ ይህን ካለውቅን ፡ ሲኖዶስ በመንፈስ ቅዱስ መሪነት ፡ ለምእመናን የሚከብዳቸውን የማቅለል ፡ የሚቀልላቸውን የማከበድ ኃላፊነት እንዳለበት ካልተረዳን ለቅዱስ ሲኖዶስ መንፈሳዊ አመራር እንቅፋት ይሆናል ፡፡

ቀኖና የሚሻሻለው በዘፈቀደ አይደለም ፡፡ የሚሻሻለው በሲኖዶስና በሲኖዶስ ብቻ ነው ፡፡ ቅዱስ ሲኖዶስ እስካላሻሻለ ድረስ እኛ በሥልጣናችን

ማሻሻል እንችልም ፡፡ ከዚህ ቀጥሎ ደግሞ ቀኖናን ማሻሻል እንደሚችሉ የሚገልጹትን ማሰረጃዎች እንመልከት ፡፡

«በሥራ ፍጹም የሆነ ሁሉ ጎደሎውን ሊሸረው ይገባልና ፡፡ ስለዚህ የጌታችን ሕግ [ወንጌል] ከእርስዋ የሚቀድመውን እሪትን ሻረችው ፡፡ እርሷ ወይም ወንጌል ግን ልትሻር አይገባትም ፡፡ ከእርስዋ የሚበልጥ የለምና ፡፡ እርሷ የፍጹምነትና የመጨረሻ ፍጽሞት ሕግ ናትና» ይላል ፡፡ (ፍትሐ ነገሥት ፡ መቅደም 78 7) ፡፡

ይህ ፍትሐ ነገሥት በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ያገኘነው መጽሐፋችን ነው ፡፡ ሌላው «ምናልባት እኛ ያንደልነው ነገር ቢኖር በሁላችንም መንፈስ ቅዱስ አድርብናል እናንተ እንደሚገባ አድርጋችሁ ፍረዱ» ይላል (ትእዛዝ 71) ፡፡ በዚህ ላይ ማስተዋል ያለብን ይህንን መመሪያ የሰጠን ቅዱስ ሲኖዶስ መሆኑን ነው ፡፡ በመቀጠልም አባቶቻችን «ከኛ የቀረ ምንም ቢኖር ኤጲስ ቆጶስ ይፈጽም» ይላሉ (ትእዛዝ 35) ፡፡

«የተወደዳችሁ ወንድሞቻችን ሆይ ! ቤተ ክርስቲያን በሚገባ ወደ ጸጥታ ወደብ ትመራ ዘንድ ከእኛ የቀረ ምንም ሥርዓት ቢኖር እግዚአብሔር ለሚገባው ሰው ይግለጥላት» ይላል (ትእዛዝ 47) ፡፡

ሌላው «አነሆ በዚህ መጽሐፍ መጨረሻ ላይ ለሊቃውንት የሚገባው ነገር ተጽፏል፤ በእርሱ ላይ እንዲጨምሩ ከእርሱም እንዲቀንሱ በዚህ ውስጥ ያልተፈቀደላቸው ነገር የለም» ይላል ፡፡ (ፍትሐ ነገሥት መቅደም ፡ 78 11)

«ያልተፈቀደላቸው የለም» የተባለው ሲኖዶስ በተባለ ጉባኤ ለሚሰበሰቡ ቤተ ክርስቲያንን ለሚመሩ ጳጳሳት ነው ፡፡ ቤተ ክርስቲያንን በሰላም ለመምራት የመጨመርም ፤ የመቀነስም መብት እንዳላቸው መንፈስ ቅዱስ ፈቅዶአል ፡፡ አባቶቻችንም «አኛም ፈቅደናል» ይላሉ ፡፡ ስለዚህ የደግማንና የቀኖናን ልዩነት ካለውቅን የምንኖረው እየተምታታብን መሆኑን መረዳት ይገባል ፡፡

የቀኖና ዓላማ

የቀኖና ዓላማ ስለ ጾም ቀኖና ማነስና መብዛት ፡ ስለ ጾም የምግብ ሰዓት ፡ ስለ በዓላት ማነስና መብዛት ፡ ስለ በዓላት መቼ መሆን እንደሚገባ ፡ ስለ ቅዱሴ ሥርዓት ፡ በስንት ? መቼ ? እንዴት መቀደስ እንደሚገባ ፡ ስለ ሴቶች እና ስለ ወንዶች መግቢያ በርና መቆሚያ ቦታ ? ስለ ሕፃናት በአርባ ፡ በሰማንያ ቀን መጠመቅ ፡ ስለ መስቀል መሳለም ፡ ስለ ቅዱስ ሥዕል ፡ ስለ አዲስ ኪዳን የታቦት አገልግሎት ፡ ስለ ቤተ መቅደስ ሥርዓት በሙሉ ፡ ስለ ዝቅርና ተዝካር ፡ ስለ ጸሎተ ፍትሐትና ስለመሳሰሉት የሚደነግግ ነው ፡፡ ቀኖና መሠረቱን ሳይለቅ

አንደ ጊዜው ሁኔታ ሊሻሻል የሚችል ሥርዓት ነው ። ለምሳሌም ጌታችን ጸሎት ብሎአል ፤ ኃይላችሁ ነው ብሎአል (ማቴ 17 ፥ 21) ። ስለዚህ ጸም የግድ አስፈላጊ ነው ። ግን መቼ ? ስንት ቀን ? ስንት ወር ? እንዴት ? የሚለውን መወሰን የሲኖዶስ ኃላፊነት ነው ።

ጌታ የጸመው አርባ ቀናት ነው ፤ እኛ ደግሞ አምሳ አምስት ቀናትን እንጸማለን ። ምዕራባዊውያን የኦርቶዶክስ ተቃዋሚዎች «እናንተ አሥራ አምስት ቀን ጨምራችኋል ፤ ከየት እመጣችሁት ? ከመጽሐፍ ቅዱስ የሌለውን እንዲያው ዝም ብላችሁ በልማድ የምትኖሩ» ቢሏችሁ ምን ትላላችሁ ?

መልሱ ለቤተ ክርስቲያን ጥቅም ፤ ለክርስቲያኖች መንፈሳዊ ኃይል ፤ ለልዩ ታሪክና የወንጌል ትምህርት ሲባል በሲኖዶስ አሥራ አምስት ቀን ተጨምሮአል የሚል ነው ። አሥራ አምስት ቀን የተጨመረበት ሌላ ታሪክ አለው ፤ ሆኖም በዚህ ርዕስ ውስጥ አሁን አንገባበትም ።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በሐዲስ ኪዳን ፍልሰታን አሥራ አምስት ቀን ጸሎት የሚል ቃል የለም ። ለሚጠይቁን አሁንም መልሱ ለቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ ኃይል ፤ ለልዩ ጥቅም ፤ ለልዩ ታሪክ ፤ ለልዩ የአመቤታችን ምሥጢራዊ ፍቅር ራሱን የቻለ ሕይወት ስለ ሆነ በቅዱስ ሲኖዶስ ፤ በቀኖና ቤተ ክርስቲያን የተደነገገ ነው የሚል ነው ።

በተጨማሪ «ዓርብ ረቡዕን ጸመ» የሚል ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አላገኘንም ። ዓርብ ረቡዕ የተጨመሩት በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ነው ። ረቡዕ ጌታን ለመግደል የአይሁድ ካህናት የተፈራረሙበትን ፤ ዓርብ ደግሞ ስለኛ የተሰቀለበትን ፤ የተሠዋበትን ቀን ለማስታወስ ነው ። ዛሬም «ቤተ ክርስቲያንን እናጥፋ ፤ ክርስቲያኖችን እንግደል ፤ እንስቀል» ከሚሉት እንዲያድናት ይህን ለመጠቀም አባቶቻችን የደነገጉልን በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ነው ። ስለ ገና ጸምም ፤ ስለ ጸመ ሐዋርያትም ፤ ስለ ጸመ ገሀድም ከመጽሐፍ ቅዱስ መልስ እናገኛለን ብላችሁ ቁፋሮ አትግቡ ። መልሱ በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ብቻ የሚገኝ ነው ።

ስለ በዓላት መብዛትና ማነስ በሚመለከትም ፤ ለምሳሌ ያህል ቃና ዘገሊላ ጥር 12 ቀን ይከበራል ፤ ነገር ግን የቃና ዘገሊላ ታሪክ የተፈጸመው በየካቲት ወር ውስጥ ነው ። ወደዚህ መጥቶ እንዲከበር ያደረገው ቅዱስ ሲኖዶስ ነው ። አብዛኞች እኛ የምናከብራቸው በዓላት ፤ ለምሳሌ ያህል በከረምት ከሆነ የሚውሉት ፤ አባቶቻችን ወደ ቢጋ ወራት አምጥተዋቸዋል ። ለምን ቢባል ? ክርስቲያኖች እንዲመቻቸውና እንዳይከብዳቸው ነው። ዋናው ነገር ያ ቀን መታሰብ ነው ። ምእመናንን የሚጠቅም ይሁን እንጂ የቀኑ መዘዋወር ችግር የለውም።

በተጨማሪ አንደ ምሳሌ በኩረ በዓላት ፤ ማለትም የበዓላት መጀመሪያ የሆነችውን ኢሑድን እንውሰዳት ። ኢሑድ ራስዋ በቤተ ክርስቲያን በሰንበትነት የተወሰነችው በ325 ዓ.ም በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ነው ።

የቅዳሴ ሥርዓትን እንሥተን በስንት ? መቼ ? የሚሉትን ጥያቄዎች እንመልከት ። ለምሳሌ በሀገራችን ቅዳሴ አምስት ካህናት ካልሞሉ ሲቀደስ አይታችሁ ታውቃላችሁ ? በምንም ዓይነት አይሞከርም ፤ አራት ቢሆኑ እንኳን አይቀደስም ፤ የግድ አምስት መሙላት አለባቸው ። በውጭው ሀገር በአሜሪካና በሌላው ሀገር ግን ፤ እንደ ሀገራችን ካህን ባለመትረፍረፉ ፤ ጳጳሳትም ስላልተጨመሩልን አንድ ካህን ብቻውንም ቢሆን ቀድሶ ያቆርባል ። አንድ ካህን ቀድሶ ክርስትና ያነሣል ፤ ለምን ? ቀኖና በመሆኑ በችግር ጊዜ ሊሻሻል ስለሚችል ነው ። ኢትዮጵያ ግን የካህን ችግር ስለሌለባት በአምስት ፤ በሰባት ከዚያም በላይ በአሥራ ሁለት ሊሆን ይችላል ። ነገር ግን ችግር ካለ አንድም ካህን ቢሆን ቀድሶ ማቀራብ ይችላል ።

ጥምቀትን በሚመለከት «ሴት በሰማንያ ወንድ በአርባ ቀን ይጠመቁ» የሚል በወንጌል አታገኙም ። ምናልባት በዘሌዋውያን ምዕራፍ 12 ድሮ በብሉይ ኪዳን ሊባረኩ ሲሉ ሴት በሰማንያ ቀን ወንድ በአርባ ቀን ወደ ቤተ መቅደስ ይሄዱ ነበር ትሉ ይሆናል ። ይህም አልፏል! ቀርቷል ! ተብሏል ። በአርግጥ ግን እንደ መነሻ ማምጣት ይቻላል ። ግን ሴትዋ በሰማንያ ፤ ወንዱ በአርባ መጠመቅ እንደሚገባው የተወሰነው በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ነው ። ለማስታወስ ያህል በጥላነት ያገለገሉ አንዳንድ የብሉይ ኪዳን ሥርዓቶች በተመለከተ ለንጽጽር ካልሆነ በስተቀር ለክርስትና እምነታችን መረጃ ሆነው ሊጠቀሱ አይችሉም ። ሆኖም ይህ የሕፃናት ጥምቀት የተወሰነው በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ነው ። ለምሳሌ ሴት ልጅ ሰማንያ ቀን ወንዱም አርባ ቀን ሳይሞላቸው ሕፃናቱ ቢታመሙ አስቀድመው መጠመቅ ይችላሉ ። ለምን ቢባል መጠመቅ የግድ ስለሆነና የወላጆች ኃላፊነትም ስለሆነ ነው ። ተወልደው በአሥረኛው ወይም በአሥራ አምስተኛው ወይም በሃያኛው ቀን ቢታመሙ ፤ ሕመሙ ለሞት የሚያደርስ ከሆነ ቶሎ መጠመቅ ይችላሉ ።

በሌላው መልኩ በልዩ ልዩ ችግር ምክንያት ቀኑ ቢያልፍ «ሰማንያ አርባ ቀን አልፎአልና መጠመቅ አትችልም» አይባልም ። ለምን ቢባል ጥምቀት በአብ ፤ በወልድ ፤ በመንፈስ ቅዱስ ስም የሚፈጸም ስለሆነ ነው ።

በአጭሩ በቀኖና ያገኘናቸውን ሀብቶች ለይተን ማወቅ አለብን ። በቀኖና ያሉትን ነገሮች ስንጠይቅ መጽሐፍ ቅዱስን በማገላበጥ ቀጥተኛ መልስ ማግኘት

አንችልም ። ለነገሩ አባቶቻችን ስለማናቸውም ጉዳይ ቀኖና ሲቀንኑ መጽሐፍ ቅዱስን መነሻ አድርገው ነው። እነሱ የሚወስኑት ፣ ስንት ነው ? እንዴት ? ወይም መቼ ? የሚለውን ነው ። አሁን ደግሞ የዶግማ አላማ ምን እንደሆነ በመጠኑ እንዳስሳለን ።

የዶግማ ዓላማ

«መዳንም በሌላ በማንም የለም ፤ እንድንበት ዘንድ የሚገባን ለሰዎች የተሰጠ ስም ከሰማይ በታች ሌላ የለምና» (ሐዋ 4 ፥ 12) ።

«በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ እመን ፤ አንተና ቤተሰቦችህም ትድናላችሁ ።» (ሐዋ 16 ፥ 31) ። በዚህ ቅዱስ ቃል መሠረት ፣ የእግዚአብሔር አንድነቱ ሦስትነቱ ፣ የኢየሱስ ክርስቶስ የአዳኝነቱ ትምህርትም ደግሞ ይባላል ።

ዶግማ የማይጨመርበት ፣ የማይቀነስበት ፣ ለዘላለም ጸንቶ የሚኖር ነው ። ማጽደቅና መከላከል የሚችል ፣ የማይለወጥና የማይሻሻልም ነው ። በመሆኑም «እግዚአብሔር የለም ፣ አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስን አናምንም ፤ የኢየሱስ ክርስቶስ ስም አያድንም» የሚል ፣ ክዶ ለማሰካድ የሚያስገድድ ኃይል ቢነሣ የእውነተኛ ክርስቲያን ውሳኔና ምርጫ ሞት ብቻ ነው ። «እስከ ሞት ድረስ የታመነክ ሁን ፣ የሕይወትንም አክሊል እስጥላለሁ» ይላልና ። (ራሱ 2 ፥ 10) ።

ስለዚህ ጽድቅና ኩነኔ ፣ ሕይወትና ሞት በዶግማ ነውና በእምነታችን እስከሞት ድረስ የጻናን ፣ የበረታን ፣ በጸሎት የተጋን ፣ በእግዚአብሔር ቃል የታነጽን መሆን ይኖርብናል ። እግዚአብሔር ለዚያ ያብቃን ።

ተደጋግሞ እንደተገለጸው ዶግማን እግዚአብሔር ሠራው ፤ ቀኖና ግን በሲኖዶስ የሚሠራ ነው ። በትጋት የሚንቀሳቀስ ሲኖዶስ ካለና ምእመናን ወንጌልን ከተማሩ ፤ ቀኖና ትውልድ ባደገ ቊጥር አብሮ ካደገ ፣ ከተተኪው ትውልድ ጋር በአግባቡ ከተዋሐደ ቢጨመር እንጂ አይቀነስም ። ምክንያቱም ቀኖና ምንም እንኳን በጽድቅና በኩነኔ ውስጥ ባይገባም ፣ በመድኃኒታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ያለውን ፍቅር የሚገልጽ መንፈሳዊ በረከት መንፈሳዊ ኃይል ነው ። ቀኖና በሌላ በኩል ለወንጌል ወይም ለዶግማ ማግኔት ነው ። ለምሳሌ ፣ የጥምቀት በዓልን በቀኖና ያገኘነው ነው ። ቁጥሩ የበዛ ሕዝብ የጥምቀት በዓል ለማክበር ብሎ ይሰበሰባል ። ስለ በዓሉ ምንም ግንዛቤ የሌለው ሰውም ያከብራል፤ በዚህ አጋጣሚ በቀኖና ምክንያት የተሰበሰበው ሕዝብ ከዶግማ ጋር ይገናኛል ። የኢየሱስ ክርስቶስ ማንነት የታወቀው በዶግማ ነው ። ለምሳሌ ፣ የቅዱስ ሚካኤል ወይም የቅዱስ ገብርኤል በዓል ይከበራል ፤ ታቦት ይወጣል ሲባል ሕዝቡ ይመጣል ፤ ሲመጣ ከዶግማ ጋር ይገናኛል ፤ ማለትም ትምህርተ

ሃይማኖትን ይማራል ። በአጠቃላይ በቀኖና ሥርዓት ባገኘናቸው ነገሮች ሕዝቡ ይሰበሰባል ፤ ሕዝቡ ሲሰበሰቡ ሁልጊዜ በሚሰጠው ትምህርት መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፣ የባሕርይ አባቱ እግዚአብሔር አብ ፣ የባሕርይ ሕይወቱ እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ አንድነት ሦስትነት ይታወቃል ። ሕዝቡ ሲሰበሰቡ ባራኪው እራሱ እግዚአብሔር ነው ፣ የሚመለከው እርሱ ነው ፣ የሚሰገድለትም ለእርሱ ነው ፤ ስለዚህ እኛ እርቶዶክሳውያን የዳንነው በክርስቶስ ኢየሱስ እንጂ በሌላ አይደለም ። ሌሎች አማልክትም የሉንም ። ስለዚህ «በላይ በሰማይ ፣ በታች በምድር ፣ መዳን በሌላ በማንም የለም» ፤ በርሱ በወልደ ማርያም ፣ በወልደ እግዚአብሔር ፣ በኢየሱስ ክርስቶስ ነው የሚለውን ይዘን ነው እስካሁን ድረስ እለን ። ይሄ ቤተ ክርስቲያን እስካሁን ድረስ ያስገኘችልን የበረከታችን ሀብት ነው ። ከዚህ የወጣ ዶግማ የለንም ። ከዚህ የወጣ ሃይማኖት የለንም ። ከዚህ የወጣ እምነት የለንም ። ስለዚህ ሥርዓትን ከዶግማ ጋር እየቀላቀሉ በሚጠይቁ አላዋቂ ሰዎች ምክንያት እእምርአችሁ እየተወናበደ ወደ ቀኝም ወደ ግራም አትበሉ እንበል ። መዳን በመድኃኒታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ብቻ ነው ።

በቀኖና ውስጥ ያለውን ስናከብር ዶግማውን መርሳት የለብንም ። ለምሳሌ ጫማ ማውለቅ የሚመደበው ከቀኖና ነው ። አዲስ ኪዳን የምትለን ቂም ይዘህ አትግባ ነው ። ወደ ቤተ ክርስቲያን መባ ይዘህ ስትመጣ ፣ «ወደ መቅደስ ስትገባ ቅር ያስገኘ ወይም ያስገኘው ወንድምህ ትዝ ቢልህ ፣ መባውን መድረኩ ላይ አስቀምጦህ ተመልሰህ ሂደህ ከእሱ ጋር ታርቀህ ከዚያ በኋላ መባህን ይዘህ ግባ ፣ ምሕረት ታገኛለህ ፣ ይቅርታ ታገኛለህ» (ማቴ 5 ፥ 23-24) የሚለውን የማይረሳውን አትርሱ ። ይህ ዶግማ ነው ። ከሚስትህ ጋር ተቀያይመህ ፣ በባልሽ ቂም ይዘሽ ፣ ከባልንጀራህ ጋር ቂም ይዘህ ፣ ወይም ልባችን የቂም ከረጢት ፣ የበቀል ከረጢት ሆኖ ወደ ቤተ ክርስቲያን ከገባን ፣ ጫማ በማውለቅ ብቻ እግዚአብሔርን ያከበርን እንዳይመስለን ። ይህንን ሐዋርያት የነገሩን ባንናገር ኃጢአቱ በእኛ በካህናት ላይ ነው ። የእግዚአብሔርን ሕግ ማፍረስ ነው ። ይህንን አታድርጉ ካሉን አለማድረግ ነው ። ስለዚህ አባቶቻችን ያሉንን በጫማ ብቻ እንዳንሸፍነው ፣ ትኩረቱ ጫማ ማውለቅ ላይ ብቻ እንዳይመስለን ያስፈልጋል።

ለምሳሌ በቅዳሴያችን መግቢያ ላይ «ሃሌ ሉያ አመ ቦ ብእሲ እምእመናን ዘበአ ቤተ ክርስቲያን በጊዜ ቅዳሴ ፣ ወኢሰምዐ መጽሐፍተ ቅዱሳተ ወኢተአገሠ እስከ ደፌጽሙ ጸሎተ ቅዳሴ ወኢተመጠወ እም ቊጥርባን ይሰደድ እም ቤተ ክርስቲያን እስመ አማሰነ ሕገ እግዚአብሔር ፣ ወእስተሐቀረ ቁመተ ቅድመ ንጉሥ ሰማያዊ ንጉሠ ሥጋ ወመንፈስ ከመዝ መሐሩነ ሐዋርያት በእብጥሊሰሙ»

ብለን ስናዘም ዜማው ደስ ይላል። ትርጉሙ «ሃሌ ሉያ ፣ በቅዳሴ ጊዜ ከምእመናን ወገን ወደ ቤተ ክርስቲያን የገባ ሰው ቢኖር ፣ ቅዱሳት መጻሕፍትን ሰምቶ የቅዳሴውን ጸሎት እስኪጨርሱ ባይታገሥ ፣ ከቀርባንም ባይቀበል ፣ ከቤተ ክርስቲያን ይለይ ። የእግዚአብሔርን ሕግ አፍርሷልና ። የነፍሱና የሥጋ ንጉሥ በሚሆን በሰማያዊ ንጉሥ ፊት መቆምም አቃሏልና ። ሐዋርያት በሲኖዶሳቸው እንዲህ አስተማሩን» ነው የሚለው ።

ለምን ቢባል የእግዚአብሔርን የአዲስ ኪዳን ሕግ አቃሏልና ፤ ከወንድሙና ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ፍቅር ዘንግቷልና ። እንደ የተዋሕዶ አማኝ እግዚአብሔርን በፍጹም ልቡ ፣ በፍጹም ሐሳቡ በፍጹም ነፍሱ በወድድ ፣ ያ ሰው የሞተለትን አምላኩን እየሱስ ክርስቶስን በወድድ ፣ ወንድሙን እንደ ራሱ በወድድ ፣ ከኃጢአት በተቻለ መጠን ቢርቅ ፣ እንዳይቆርብ የሚከለከለው የለም ። ባል ሚስቱን ቢያምን ፣ ሚስት ባልዋን ብታምን ፣ ሁለቱ ክርስቶስን ቢያምኑ እንዳይቆርቡ የሚከለከላቸው ምንም ነገር የለም ። ትእዛዙ የሚያስገዝበን የማይቆርብ ሰው ቃለ ወንጌሉን ፣ ሕገ እግዚአብሔርን አቃሏልና በቅዳሴ ጊዜ አይግባ የሚል መልዕክት ነው ። በመሆኑም ከላይ የተገለጸውን ትእዛዝ አለመፈጸም ስህተት መሆኑን አውቆና ተረድቶ ራስን ለንስሐ ሕይወት አዘጋጅቶ መኖር ያስፈልጋል።

ጫማ ማውለቅ በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ያገኘው እንደሆነ ተጠቅሷል ። ለምሳሌ የግብፅ አርቶዶክሶች ከነጫማቸው ይገባሉ ፣ ቂም ይዘው እንዳይገቡ ግን ዘወትር ትምህርት ይሰጣል ። እንደ ጊዜ እንዲት እናት የግብፅ ቤተ ክርስቲያን ገብተው ሰላዩት ምን አሉኝ መሰላችሁ ። እኚህ እናት ቅዱስ ቀርባንን አጅግ ይፈሩታል። በዕድሜ የገፉ ናቸው ። « ይገርማል ፣ ከዚያ ከግብፆች ቤተ ክርስቲያን ሄጄ ዓይኔ ጉድ አይቶ መጣሁ ። እንዲያው እኔ ደግሞ እነርሱ ክርስቲያኖች ናቸው ቢባል እውነት መስሎኝ ነበር» አሉ ። እኔም «እንዴት?» አልኳቸው ። «ቁሱ፣ ዲያቆኑ ሁሉም ከነጫማቸው ጥልቅ ጥልቅ ይላሉ ። ከነጫማቸው በመግባታቸው መቅደሱን ተጫውቱበት» አሉኝ ። እኔም «በጣም ጥሩ ፣ ግን በቀርባን ጊዜ አይሉቸው ? እንዴት ናቸው ? ሕፃናት ብቻ ነበር የሚቆርቡት ? ወይስ ትልልቆችም ይቆርባሉ ?» አልኳቸው ፤ እርሳቸውም ሲመልሱ «የሚገርም ነው ፣ ሳይቆርብ የቀረ እንደም የለም ። አሁን ያ ሁሉ እውነት ንጹሕ ሆኖ ነው የሚቆርበው?» በማለት ስለ ቁረቡ ግብፃውያኑን ወነጀለቸው ። ለሳቸው ግን ሳይቆርቡ ተመለሱ ። ወገኖቼ ! ይሄኔ እነዚያ ግብፃውያን እኚህን ቤተሮ ምን የሚሏቸው ይመስላችኋል ? «ምናልባት ይህች

ቤት ኢትዮጵያዊት ፕሮቴስታንት ብትሆን ነው እንጂ ፣ ኢትዮጵያዊት አርቶዶክስ ብትሆን ኖሮ ትቆርብ ነበር ነው» የሚሏቸው ።

ስለዚህ እኚህ ኢትዮጵያዊት እናት ስለ ሃይማኖት ያላቸው ግንዛቤ የተስተካከለ አይደለም ። ለእርሳቸው ሃይማኖት ማለት እግዚአብሔርን ለማክበር ያለጫማ መግባት ብቻ ነው ። ቂም ይዞ መግባት ፣ የማይቆርብ ይውጣ እየተባለ መግባታቸው ፣ ለእርሳቸው ኃጢአት አይደለም ። ለምን ቢባል የደማማንና የቀኖናን ልዩነት ባለማወቃቸው ነው ።

ዳግመኛ እንደ መሪኔታ ደብተራ ፣ ከመነኮሳት ጋር ግብፅ ለትምህርት ይሄዳል ፤ ሁል ጊዜ ያስቀድሳል ፣ ግን ሳይቆርብ ይመለሳል ፤ መነኮሳቱ ይቆርባሉ ። እንዲት ከእናቷ ጋር የምታስቀድስ ወጣት ያንን ደብተራ ሁልጊዜ ታያለች ። እንደ ቀን እናቷን «አማዬ ይሄ ሰው መቼ ነው የሚጠመቀው?» አለችት ። ወጣቷ እንዲህ ያለችበት ምክንያት በግብፆች ዘንድ ሳይቆርብ የሚወጣ ያልተጠመቀ ብቻ ነውና ። ይህን ታሪክ የነገሩኝ ሰው አስከ አሁን ድረስ በሕይወት አሉ አልሞቱም ።

አስተውሉ! ይህንን ትምህርት ሳስተምር «የአርቶዶክስ ካህን ሆኖ ከነጫማችሁ ግብ አለ» ብለው በሃሰት የሚያወሩ አሉ። ከነጫማ ግብ ብዬ የማውጀው እኔ ሲኖዶስ ነኝ ? ለምንስ ነው ግብ የምለው ? እኔ ለማስተማር የምፈልገው አምነታችንን አውቀን በፍቅር ከልብ እንከተል ነው።

በወንድሞች ከሳሸነት «ሃይማኖታችንን አቃለል ፣ ሃይማኖታችንን አፈረስ» መባሌ ብዙም ለእኔ ግድ አይሰጠኝም። እዚህ ላይም ያነሳሁት የማይጠቅማችሁን የሚናገሩ ፣ አባቶቻችሁን የሚወነጅሉ ከሳሸች ሰለሚኖሩ ፣ እውነት መስሏችሁ እንዳትደናገሩ ለማሳወቅ ያህል እንጂ ለሌላ ጉዳይ አይደለም ። እኔ እንደሆነኩ ባለፈው በታመምኩ ጊዜ ልምት እችል ነበር ። ለምን እንደሰነበትኩ አላውቅም ፣ የተባለው ቢባል ግድ የለኝም ። ደግሞ በቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ማንም ሰው ጠርቶኝ ሳይሆን ፣ ሳላውቀው አራሱ ባለቤቱ ነውና የጠራኝ እስካሁ ድረስ ቤተ ክርስቲያንን የሚጠቅማትን ከመናገር አልቆጠብም ። ለቤተ ክርስቲያናችን እድገት እና ለምዕመናን ክርስቲያናዊ ሕይወት መታነጽ እንቅፋት የሆነውን አሉባልታና ውዥንብር መንዛት የተቻለው ምእመናን ከመጀመሪያው ስለ ደግማ እና ስለ ቀኖና ትምህርት ለይተው ስለማያውቁ ነው።

በተጨማሪም ደግሞ «ቤት በወር አበባቅ ጊዜ ቤተ ክርስቲያን ትግባ ብሏል» ተብሎ የሃሰት ወሬ ተናፍሷል ። እንደ እውነቱ ከሆነ እኔ «ቤት በወር አበባቅ ጊዜ

ቤተ ክርስቲያን ትግባ» ብዬ አላስተማርኩም ። ነገር ግን «የወር አበባ ጊዜን መርገም ነው አትበሉ» ብያለሁ ። መርገም አይባልም ። እንኳን የአሷ ፈላሽ ፣ የዲያበሎስ ግዛት መርገም ፣ የዘላለም ሞት መርገም ፣ ያ የውርስ ኃጢአት መርገም ፣ በደመ ክርስቶስ ተደምስሷል ። «ወሰጠጠ መጽሐፈ ዕዳሆሙ ለአዳም ወሰሑዋን ፣ ወረሰቡሙ አግላዝያን ዘተወልደ ለነ በሀገረ ዳዊት መድኃኒነ ኢየሱስ ክርስቶስ» “በዳዊት ሀገር የተወለደልን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የአዳምና የሔዋንን የዕዳ ደብዳቤላቸውን ቀደደ ፣ ነጻም አወጣቸው» ተብሎ ተጽፏል ። (የሰኞ ውዳሴ ማርያም)።

«ሠረቀ በሥጋ እም ድንግል ዘእንበለ ዘርዐ ብእሲ ወአድኃነነ ፣ ለሔዋን እንተ አስሐታ ከይሲ ፈትሐ ለዕሌሃ እግዚአብሔር እንዘ ይብል ብዙኃ ለበዝኖ ለሕማምኪ ፣ ወለፃዕርኪ ፣ ሠምረ ልቡ ኀበ ፍቅረ ሰብእ ወአግላዝ»

«ከድንግል ያለ ወንድ ዘር በሥጋ ተወለደ ፣ ተወልዶም አዳነን ። ከይሲ ያሳታት ሔዋንን እግዚአብሔር ምጥሽን ጸዕርሺን አበዛዋለሁ ብሎ ፈረደባት ፣ ሰውን ወደደና ነጻ አደረጋት ።» ነው የሚለው (የሰኞ ውዳሴ ማርያም) ።

በሐዲስ ኪዳን ሴት ልጅ የእግዚአብሔር ጽላት ፣ ታቦትና ቤተ መቅደስ ሆናለች (1ቆሮ. 6 ፣ 19-20) ፣ (1ቆሮ. 3 ፣ 16) ። ቤተ መቅደስነቷ ደግሞ በየወሩ የሚረከስ አይደለም ይልቁንም በየቀኑ ሊያረከባት የሚችለው ኃጢአት ከሠራች ነው ። አሷ ብቻ ሳትሆን ሁላችንም የእግዚአብሔር ጽላት ፣ ታቦትና ቤተ መቅደስ ሆናለሁ። እኛን ሁላችንንም በየደቂቃው የሚያረክሰን የምንሠራው ኃጢአት ነው ።

አባቶቻችን በሲኖዶስና በፍትሐ ነገሥት ፣ ሴቷን በወር አበባዋ ጊዜ ወደ በቤተ ክርስቲያን እንዳትገባ ብለው ከልከለዋል ። በፍትሐ ነገሥት የሴትን የወር አበባ ስሙን እንኳን ሲጠሩት በቋንቋ አሻሽለው «የግዳጄ ወራት ሳይፈጸም» ብለው ነው ያስቀመጡት ። (ዘሌዋውያን 15 ፣ 19-27)።

በብሉይ ኪዳን የሴቶች ጉዳይ እንዲያውም በመጨረሻ ላይ ነው የተገለጸው ። በዘሌዋውያን እንደተጻፈው ከሆነ ማንም ፈላሽ ያለበት ሰው ፣ ለምጽም ሰው ፣ ሕልመ ሌሊት የመታው ሰው ፣ ቤተ መቅደስ እንዳይገባ ይከለከላል ። (ዘሌ 15 ፣ 2-18) በተጨማሪም የተሰለበ ቄስ እንኳን ወደ መቅደስ እንዳይገባ ታዘዟል ።

አባቶቻችን የአሪትን ሕግ እንደ ታሪክ አድርገው እንዳትገባ ብለው የከለከሉበት ምክንያት እንደምታውቁት ፣ አብዛኛው የእኛ ሕዝብ ድሃ ከመሆኑ የተነሣ በሙሴ ዘመን ከነበረው ሕዝብ በአኗኗር ቢያንስ እንጂ የተሻለ ስላልሆነ የነጽሕና አያያዙ በግድ መጠበቅ አለበት ብለው ነው ። ሥርዓቱ ለአሁን ፣

ለሞራሷም ፣ ለእግዚአብሔር ቤትም ከብር ስለሆነ ልትገባ አይገባም ። ምክንያቱም የተፈጥሮ ግዳጅዋን ልትቆጣጠረው አትችልም ፤ ከአቅሟ በላይ ነውና ።

እኔም ሳስተምር ያልኩት «ሴት በወር አበባዋ ጊዜ ቤተ ክርስቲያን ትግባ» አይደለም ። እኔ ትግባ ብዬ የማስተምረው ቅዱስ ሲኖዶስ በቀኖና ቤተ ክርስቲያን ፍትሐ ነገሥት ላይ ያለውን በሙሉ ሥልጣኑ አንሥቶ «አንሥተናል አስተምር» ሲለኝ ብቻ ነው ። ያን ጊዜ ቀላጥር አንድ አስተማሪ አሆናለሁ ። እስከዚያ ጊዜ ድረስ የማስተምረው በወር አበባዋ ጊዜ ቤተ መቅደስ እንድትገባ ሳይሆን በዚያን ጊዜ ረከሳለች እንዳትሉ ፣ መርገም ነው እንዳትሉ ነው ።

በተጨማሪም እንዳንድ ወንጌሉ ያልገባችውና ግራ የተጋቡ ሴቶች በወር አበባቸው ወቅት መጽሐፍ ቅዱስን የማይነኩ አሉ ፤ የሚጸልዩበትን ውዳሴ ማርያም የሚያስቀምጡ አሉ ፤ መስቀል የማይሳለሙ አሉ ፤ ለምን ቢባል ረከሰናል ብለው ስለሚያምኑ ነው ። ነገር ግን በወር አበባቸው ላይ ባልሆኑባቸው ጊዜያት ቂም ይዘው ይሳለማሉ ፤ ይጻልያሉ ። ኃጢአት እየሠሩ መጽሐፍ ቅዱስን እንደ ጋዜጣ ያገላብጣሉ ። አጎቶች ! የሚያረክስ ኃጢአት ነው ፤ በወር አበባ ምክንያት የሚረከስ ሕይወት የላችሁም ። ክርስቶስ ደሙን ያፈሰሰላችሁ በየወሩ እንድትረክሱ አይደለም ። በእሱ የዳናችሁት በየወሩ እንድትረክሱ አይደለም ። ማንም እናንተን «ርኩሳን ናችሁ» ማለት አይችልም ። እንዱ እንዲን «ርኩስት ናት ፣ በዚህ ጊዜ ትረከሳለች» ብሎ እንዳይናገር።

ባለሁበት አካባቢ ሰዎች እንዳወሩኝ ፣ አንድ ጊዜ አንድ ሊቅ ካህን ልጆቻቸውን ሊጠይቁ ከሊትዮጵያ ይመጣሉ ። አንዲት ሴት ካህኑን አግኝታ ሲጨዋውቱ «አንቱ አባቴ እዚህ አሜሪካ ያሉ እንዳንድ መነኮሳት ምነው ዘመናውያን እንሁን እያሉ አስቸገሩን?» ብለው ይጠይቃሉ ። ከዚያም «ከነጫማችሁ ወደ ቤተ ክርስቲያን ግቡ ፣ ሴትም በወር አበባዋ ጊዜ ወደ ቤተ ክርስቲያን መግባት ትችላለች ፣ ኃጢአት የለባትም» እያሉ ያስተምራሉ ትላቸዋለች ። ካህኑም ነገሩ ገባቸውና «ለመሆኑ አንቺ ስታሰቢው መግባት ይቻላል አንዴ?» ብለው አንደ ገና አርሷን መልሰው ይጠይቃሉ ። አርሷም ቆጣ ብላ «አንዴ አንዴት ይቻላል? ዘሌዋውያን 15 ላይ እንዲህ እንዲህ ይል የለም? ... በሌላ ቦታም እንዲህ እንዲህ ይላል» ትላቸዋለች ፣ የተሻረውን የአሪት ሕግ እየጠቀሰች ። ካህኑ ትከከለኛውን ቢነግሯት እንደማትቀበል ፣ ለማስረዳት ቢሞክሩም አብራ ተጨማሪ ወንጀለኛ እንደምታደርጋቸው ስለታወቃቸው በውስጠ ወይራ አነጋገር «ልጄ እንቺማ መጽሐፍ ቅዱስን በልተሽው የለምን?

ለመሆኑ ትዳር መሥርተሻል ? ይሏታል ። «አይ ! ባልሰ ገና አላገባሁም ፤ ይጻልዋልኝ አባቴ ፤ እዚህ ሀገር ትዳር ዋዛ አይደለም» ትላቸዋለች ። እርሳቸውም «አዎ እንዲያው ጥሩ አድረገሽ ይዘሽዋል ፤ የቀረችሽ ነገር ብትኖር እንግዲህ ጎጆዋ ናት» ቢይ በርቺ አጻልያለሁ ብለዋት ተለያዩ ።

ካህኑ ያስተላለፉት መልእክት፤ በአሪቱ ሕግ ሴት በወር አበባዋ ጊዜ ለሰባት ቀናት ለብቻዋ ከሰው ተለይታ በጎጆ መቆየት አለባት የሚለውን ነው። ስለዚህም ነበር በውስጡ ወይራ አነጋገር «ልጄ በጣም ጥሩ ነው የቀረችሽ ጎጆዋ ናት» ያሏት ።

እንደዚህ በክርስቶስ ደም የተባረከውን ፤ በክርስቶስ ደም የተቀደሰውን እንደገና «መርገም አለ» አያለ ። ያን የቀረውን የአሪት ቃል ከወንጌል ጋር አየቀላቀለ የሚያስተምራችሁ ቢኖር የተረገመ ይሁን ። ቅዱስ ጳውሎስ «ከወንጌል የተለየ ሌላ ወንጌል ቢያስተምራችሁ የተረገመ ይሁን» ብሏልና ። (ገላ 1 ፡ 6-9) ።

በውግዘት ውስጥ እንድትመለሱ አልፈልግም ። አባቶቻችን ያስተማሩንንና ወንጌል የሚለውን ቡትክክል አስቀምጮቹዋለሁ ። የሚያረክስ ኃጢአት ብቻ ነው ።

የማይበሉ እንስሳትና ፤ አለዋፍን ጉዳይ አስመልክቶ እኔ «አሳማ ብሉ» ፤ «አምራ ብሉም» አላልኩም ። ሆኖም «ኃጢአት ነው አትበሉ ፤ ያረከሳል ብላችሁ አትናገሩ» ነው ያልኩት ። በአሪት ዘፍጥረት «እግዚአብሔርም የፈጠረውን ሁሉ ተመለከተ ፤ እነሆም እጅግ መልካም ነበረ» ተብሎ እንደ ተጻፈ ። (ዘፍ 1 ፡ 31) ። እግዚአብሔር ኃጢአተኛ የተገረመ ርኩስ ፍጥረት አልፈጠረምና ነው ። እግዚአብሔር የፈጠረው ሁሉ መልካም ዓላማ አለው ። ሁሉም መልካም ነበረ ፤ ነገር ግን አዳም በኃጢአት ምክንያት ተረገመ ። በአዳም ምክንያት ምድር ተረገመች ። ስትረገም እንዲን ርኩስ ፤ እንዲን ርጉም ማለት ተቻለ ። ነገር ግን የተረገመችን ምድር ፤ የተረገመን አዳም እንደ ገና በአዲስ ተፈጥሮ መፍጠር የወደደ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ፤ ቅዱስ ሥጋው በዕለተ ዓርብ በመልአልተ መስቀል በተቆረሰ ጊዜ ፤ ፍጹም እምላክ ሲሆን ፍጹም ሰው የሆነው ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ስለኛ በሞተ ጊዜ ፤ የእኛ መርገም ተወገደ ፤ የተረገመችዋ ምድር ተባረከች ፤ የረከሰችው ምድር ተቀደሰች ፤ ያረከሳሉ ፤ ተረግመዋል የተባሉ ፍጥረቶች ሁሉ አዲስ ፍጥረት ሆኑ ። ያ ማለት ምንድነው? ከደመ ክርስቶስ መፍሰስ በኋላ እግዚአብሔር እንደገና ፍጥረትን ተመለከተ ። «እግዚአብሔር የፈጠረው ሁሉ መልካም ነውና ፤ ከምስጋናም ጋር ቢቀበሉት የሚጣል ምንም የለም» እንዳለ ሐዋርያው ጳውሎስ (1ጢሞ 4 ፡ 4) ።

በተጨማሪም በመጽሐፍ ቅዱስ በአዲስ ኪዳን ክፍል ፤ ፍትሐ ነገሥቱም ጭምር ተመሳሳይ መልእክት ያስተላልፋሉ ። (የሐዋ 10 ። ሮሜ 14 ። 1 ቆሮ 10 ። ቴቶ 1) ።

ከዚህ በላይ የተጠቀሱትን ማንበብ ባትችሉ እንኳን ብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ ፤ እኚያ ጀግና ሊቀ ጳጳስ የጻፉትን «የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ» የተባለውን መጽሐፍ ገጽ 16 ከዚያም ወደ መጨረሻ አካባቢ «ኢኮሚኒዝም» በሚል ርእስ በተባበሩት የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ስላለው ሁኔታ የጻፉትን ፤ በአፄ ገላውዴዎስ ጊዜ ምዕራባውያን የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያን በአሳማ አለመብላት ምክንያት በከሰሱ ጊዜ አባቶቻችን ሊቃውንት የሰጡትን መልስ እንብቡት ። (በዚህ መጽሐፍ ከገጽ 74 ጀምሮ የተያያዘውን ቅጂ ይመልከቱ)

አሁንም እኔ «ያገኛችሁትን ብሉ» አይደለም አያልኩ ያለሁት ፤ ነገር ግን «በደመ ክርስቶስ የተቀደሰውን ነገር ርኩስ ነው አትበሉ ፤ በደመ ክርስቶስ የተባረከውን እርጉም ነው አትበሉ» ነው የምላችሁ ። ለምን ? ቢሉ ፤ ዛሬ እነዚህን የማይበሉ እንስሳትን ፤ አለዋፍን እርኩሳን ናቸው ብለው የሚያምኑ አይሁድ ናቸው እንጂ ክርስቲያኖች አይደሉምና ። ስለዚህ እኔ ማለት የፈለኩት ልጆቻችሁ ትምህርት ቤት ገብተው ስለሚመገቡት ምግብ ፤ ምን እንደሚባሉ እንድታውቁት ነው ። መቼም ልጆቻችሁን የአሳማ ሥጋ ብሉ እንደማትሉ እርግጠኛ ነኝ ። ስለዚህ ስትጠየቁ ልጄ አሳማ አይበላም ነው የምትሉት ። ቅጽ (ፎርም) ስትሞሉስ ምክንያት አድርጋችሁ የምትጠቀሙት ሃይማኖት «Religion» ነው ወይስ ባሕል «Culture» ነው ብላችሁ ነው? «Religion» ነው ካላችሁ ሃይማኖት ነው ፤ መብላት ያረከሳል ማለታችሁ ነው ። ደግሞ ያረከሳል ብለው የሚያምኑ አይሁድ ናቸው ። የዓለም ክርስቲያኖች ያረከሳል አይሉም ። በተለይም ኦርቶዶክስ ያረከሳል አትልም ። ነገር ግን የምትሞሉት ፎርም ቢኖር «Culture» ነው ፤ «ባሕላችን ስላልሆነ ነው» ብላችሁ ማስረዳት ትችላላችሁ ። አሜሪካውያን ውሻ አይበሉም ። ነጮች ውሻን የማይመገቡት የአሪትን ሕግ አከብረው እንዲሁም በሃይማኖታቸው ሳይሆን በባሕላቸው ያልተለመደ ስለሆነ ነው ። አሜሪካኖች አባብ አይበሉም ፤ የማይበሉት ከሃይማኖት አንጻር አይደለም ፤ ከባሕልና ልምዳቸው አንጻር ነው ።

ነጮች ባሕላቸውን ወጋቸውን ሲያከብሩ ፤ ኢትዮጵውያን በሃይማኖታችሁ የምታፍሩበት ምን ምክንያት አለ ? በባሕላችሁ የምታፍሩበት ምን አለ ? ሥርዓታችንን ባመጣው ልማድ የምናፍርበት ምን ነገር አለ ? እኛ ኢትዮጵውያን የብሉይ ኪዳን አማኞች ስለ ነበርን ቡበሉይ ኪዳን የጠላናቸውን እንስሳትን ፤

አለዋፍን ፡ መብላት ስለማንችል አንበላም ። ደግሞ ባለመብላታችን የማይበላ አይብላ ተብሏል ። ሐዋርያው ጳውሎስ በሮሜ መልእክቱ «በራሱ ርኩስ የሆነ ነገር እንደሌለ በጌታ በኢየሱስ ሆኜ አውቄአለሁ ተረድቻለሁም ፡ ነገር ግን ምንም ርኩስ እንዲሆን ለሚቁጥር ለእርሱ ርኩስ ነው» ብሏል ። (ሮሜ 14 ፡ 13-23) ። ስለዚህ የሚባለው ተፈቅዶለታል ፤ የማይበላውም አልበላም ካለ መብት አለው ።

በደርግ ጊዜ አንድ ካድሬ ለስድስት ወር ኮርስ ወደ አንድ አፍሪካ ሀገር ተላከ አሉ ። እግዚአብሔር የለም ብሎ የሚያስተምር ሰው ነው ። ከሰብሰባ በኋላ ምግብ ቀረበለት ። እየጣመው ጣቱን እስኪልስ ድረስ ግጥም አድርጎ ሲበላ ሰነበተ ። በኋላ አንዱን አሳላፊ «ይሄ ከምን ምግብ ቢሠራ ነው በሀገራችን በኢትዮጵያ እንዲህ ያለ የሚጣፍጥ ምግብ በልቼ አላውቅም?» ይለዋል ። ነገር ግን በቋንቋ አልተግባቡም ስለዚህ ያ አሳላፊው ሥዕሉን አመጣለት ። ለካ የበላው ጉባዔ ነው ። ጉባዔ ሁለት ምላስ ያለው ፤ አባብ የሚመስል ፤ በሆዱ የሚሳብ ፤ አጋራ ተብሎም የሚታወቅ አውሬ ነው ። ያ ኢትዮጵያዊ ይህን ሲሰማ የበላውን ነገር ሁሉ ያስወጣል ፤ ታምሞ ሰባት ቀንም ሆስፒታል ይተኛል ። ለምን? ኢትዮጵያዊ ስለ ሆነ አሳማ ፤ ውሻ ፤ አጋራ ፤ አባብ መብላት ባሕሉ ስለማይፈቅድለትና ስላለመደው ነው ።

ግን የማንበላው ከሃይማኖት አንጻር ነው አትበሉ ። ፍትሐ ነገሥት እንቀጽ 23ን ተመለከቱ ፤ ከላይ የተጠቀሱትን መጻሕፍት ተመልከቱ ። «ከሃይማኖት የተነሣ ነው ፤ ሃይማኖታችን ስለሚከለክል ነው» አትበሉ ። ቤተ ክርስቲያናችንን አታስድቧት ፤ እምነቷ ከክርስቲና ነው ። ባሕላችንን እንድናከብር ግን አባቶቻችንና ታሪካችን ግድ ይለናል ። (ፍትሐ ነገሥት እንቀጽ 23 በገጽ 82 ላይ ቀርቧልና ይመልከቱት)

አሜሪካ ሀገር ውስጥ አንድ ነጭ አሜሪካዊ ኮርያዊ ጎረቤት ነበረው ። ያ ኮርያዊ ጎረቤት ግልገል ውሾች ያመጣል ። ከሳምንት በኋላ እነዚያ ውሾች የሉም ። በኋላ ይሄ ነጭ ጎረቤቱ ኮርያዊው ውሻ እንደሚበላ ገባው ። «መከሰስ አለብኝ ፤ ውሻ የሚበላ የእሱ ጎረቤት ሆኜ አልኖርም» ብሎ ይናደድና ጠቢቃ ያማክራል ። ጠቢቃው «ኮርያዊ ውሻ መብላት ባሕሉ ነው ፤ ውሻ በመብላቱ በፍርድ ቤት ልትረታው አትችልም» ብሎ ይመክረዋል ። ሕግ እንደሚፈቅድለትና ውሻ መብላት እንደማይከለክለው ስለሚያውቅ ነው ። ይልቅስ እንዲህ ብታደርግ ይሻልሃል ብሎ ሐሳብ ሰጠው ። ይኸውም «ፍቃድ (ላይሰንስ) ሳይኖረው በአካባቢያችን ውሻ በማረዱ የጤና ጥበቃ ሕግን ጥሷል እንደዚሁም የአካባቢያችንን ንጽሕና በመበከል የሰዎችን ጤና ለአደጋ

አጋልጧል» ብለህ ብትከሰሰው ትረታዋለህ አለው ። ልክ ጠቢቃው እንዳለው ኮሪያዊውን ከሶት ፤ ረታ ። ኮርያዊው ከዚያ አካባቢ እንዲለቅ ስለተደረገ ተገላገለ ።

አስተውሉ !! ቤተ ክርስቲያንን አታሳፍሩ ። እንደምታሸንፉ ሁኑ እንጂ እንደምትረቱ አትሁኑ ። የአሳማ ሥጋ ለጤና ጠንቅ ይሆናል እያሉ የዓለም ሕክምና ጠብብት እየተናገሩ፤ የድሮዎች የከለከሉት ከበሽተኛነቱ የተነሣ ነው እያሉ ፤ የአሳማ ሥጋ ጠረን ይለውጣል ፤ ጤንነት ያበላሻል እየተባለ እኔ አሳማ ብሎ ብዬ እንዴት አስተምራለሁ? ስለዚህ እናንተም ከባሕላችን ብቻ ሳይሆን ከጤንነታችንም አኳያ አሳማ አንበላም ብላችሁ ለማስረዳት ሞክሩ እንጂ ሃይማኖት ይከለክላል አትበሉ ።

ነገ ጠዋት አንዱ ፕሮቴስታንት ተነሥቶ ፡ ወንጌልን ገልበጥ ገልበጥ አድርጎ «የእናንተ ቤተ ክርስቲያን እኮ ድሮ የተወገዘን አሪት ይዛ ስለምትሄድ ፤ እናንተ ከክርስቲያኖች ነን ብትሉም የብሉይ ኪዳን አሪታውያን የምትባሉት ለዚህ ነው» ብሎ አንዱን አርቶዶክሳዊ ቢከራከረው እና አርቶዶክሳዊው መልስ ቢያጣ ፤ ተሸንፎ ይህችን የመሰለች ቤተ ክርስቲያን ይህንን የመሰለ ዶክትሪን ትቶ እንደኛውን እንዳይሄድ ፤ እኛም ተረካቢ እንዳናጣ ባህልን ከቀኖና ቀኖናን ከእምነት እየለየን ትከከለኛውን የቤተ ክርስቲያን ትምህርት ማስረዳት መቻል አለብን ። በተለይ በውጭ ሀገር ለተወለዱና ለሚወለዱ ልጆች ስታስረዱ ሃይማኖት ሳይሆን ባሕላችን አይፈቅድም በሏቸው ። «ፈረንጅ ውሻ እንደማይበላ እኛም አንበላም» ብላችሁ መንገር ይገባል ።

የአምላካችን የእግዚአብሔር ስሙ የተመሰገነ ይሁንና በቀኖና ቤተ ክርስቲያን የምንጠቀምበት ሥርዓት ከመንፈሳዊ በረከትነት ፤ ከሃይማኖት መግለጫነት አልፎ ለእኛነታችን ምልክት ፤ ከሌላው የምንለይበት መታወቂያ ሆኖን የኖረ ነው።

እምነትና ሥርዓት ፡ ደግማና ቀኖና ፡ ልማድና ቀኖና ፡ ወይም ደግማና ልማድ ምን እንደሆነ ለይተን እንድናውቅ እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ የጨለመውን አእምሮ ያብራልን ።

ምዕራፍ ሦስት

ወንጌል በኦሪት ላይ

በዚህ ርእሰ ማስተማር ያስፈለገበት ምክንያት ከአጼ ገላውዴዎስ ዘመን መንግሥት ጀምሮ ምዕራባውያን ሚሲዮኖች «የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ኦሪታዊት እንጂ ወንጌላዊት አይደለችም» እያሉ ይከሰሱበት የነበረው የመቃወሚያ ሃሳብ (አመክንዮ) ዳግም በመንጸባረቁ ነው። ይህም ተቃውሞ ተመልሶ ሊመጣ የቻለው ምሥጢር ሳያደላድሱ አባቶችን ሳይጠይቁ በቤተ ክርስቲያናችን መድረክ ላይ አናስተምራለን ብለው የተነሱ ሰዎች ፤ እኛ ኦሪትንና አዲስ ኪዳንን እንዳለ እንድ አድርገን እንደያዝን አስመሰለው ስለሚያስተምሩ ነው።

ስለዚህም ንግግራቸው የሚጠቅሱት ጌታ በማቴዎስ ወንጌል «ኦሪትና ነቢያትን ልፈጽም እንጂ ልሸር አልመጣሁም» የሚለውን ወስደው ነው። ስለዚህ እነዚህ ምሥጢር ያላደላደሉና በቅጡ ያልተረዱ ሰዎች "እኛ የኦሪትንና የአዲሱን እንድ አድርገን የያዝን ስለሆነ ከኦሪት እንድ ነገር የተቀነሰ ነገር የለም ፤ እንዳለ ይዘናል" ይላሉ ፤ ለሚጠየቁትም ጥያቄ ሲመልሱ የኦሪቱን ምዕራፍና ቊጥር ብቻ ጠቅሰው ይናገራሉ። በዚህ ምክንያት ቀድሞ ጥንት በአጼ ገላውዴዎስና ከዚያም በኋላ በነበሩት አባቶቻችን ሊቃውንት መልስ ተሰጥቶበት የምዕራባውያን ሚሲዮኖች አፍረው የተመለሱበትን ማደናገሪያ ሐሳብ እነዚህ ሰዎች ዳግመኛ ይዘው በመነሳት ቤተ ክርስቲያኗን የሚተቹ ተቃዋሚዎች እንዲበዙ ምክንያት ስለሆኑ ቤተ ክርስቲያናችንን ከመናፍቃን ለመመከት «ወንጌል በኦሪት ላይ» በሚል ርእሰ ማስተማር አስፈለገ።

አዎን በትክክል እኛ ከኦሪት የመጣን ክርስቲያኖች ነን። ማለትም ክርስትናችን የተመሠረተው በኦሪት ላይ ነው። ግን የኦሪት አምነት ያለን እኛ ኢትዮጵያውያን ክርስትናውን ስንቀበል ጌታ ራሱ ከኦሪት ያስቀረውን ፣ ያሳለፈውን ፣ የሻረውንም በመገንዘብ ነው። ከኦሪት ያስቀረው ፣ የተወለደ ፣ ያቀለለልን ፣ የሰረዘልንም አለ። ስለዚህ እነዚያን የተወለደን ነገሮች «እነዚህን ትቶልናል ፣ ተሸርልናል ነገር ግን ቢሻርም እኛ ዛሬ በባሕላችን እነዚህን እንጠብቃለን ፤ ሆኖም ግን የተሻረውን የምንጠብቀው እና ስናከናውነው የምንታየው በባሕል መልኩ ነው እንጂ በሃይማኖት መልኩ አይደለም። በሃይማኖት መልኩ የማይሆንበት ምክንያት ጌታ በደሙ ስላሳለፈው ጥላ ሆኖ አልፏል» ብለን መልስ መስጠት እንድንችል የተዘጋጀ ትምህርት ነው።

«እኔ ኦሪትንና ነቢያትን ልፈጽም እንጂ ልሸር አልመጣሁም» የምትለውን ጥቅስ ለሁሉም ነገር በመጥቀስ ወደ ተሳሳተ ግንዛቤ እንዳንገባ መጠንቀቅ አለብን። ለተሻረው የኦሪት ክፍል ይህችን ጥቅስ ከጠቀሰች ፡ ቤተ ክርስቲያኗን አሳልፈን ለጠላት ሰጠን ማለት ነው ። በተጨማሪም ምእመናንን ማደናገር ሲሆን ከሁሉም በላይ ደግሞ ክርስቶስ ያደረገልንን ውለታ ረሳን ማለት ነው ። ተጠያቂነቱም በመጀመሪያ ደረጃ የኛ የካህናት ነው።

ይህ እንዳይሆን ቤተ ክርስቲያናችን ኦሪትን በኦሪት ክፍላ ታስተምራለች (ታቀርብልናለች)። በጀግኖቹ የሊቃውንት ዘመን አባቶቻችን ጀግንነታቸውንና ፡ የቤተ ክርስቲያን ጠባቂነታቸውን በገሃድና በድፍረት ፡ በሙሉ ልብና በቆራጥነት ያስተማሩበትንና የጻፉትን ፡ አስቀምጠው ያወረሱንን ነው የምንማረው እንጂ እኛ አሁን አዲስ ፍልስፍና ወይም ትምህርት ፈጥረን አይደለም ። አባቶቻችን ጠመንጃቸውን ገዝተው ፡ ጥይቱን አቀባብለው በሉ እንግዲህ አውሬ ሲመጣ በዚህ ተከላከሉ ብለው አስቀምጠውልን ነው የሄዱት ። አሁን አውሬው ሲመጣ ተከሰን ማሰደንገጡ ስላቃተን ፡ ተከሰ ስለማንችል አውሬው በላን እንጂ ጠመንጃውም ጥይቱም ተሰጥቶናል ። ጥይቱም የእግዚአብሔር ቃል ነው ።

እንዲት እናት በደርግ ጊዜ መሠረተ ትምህርት ሊማሩ ሄዱ ለሉ ። አስተማሪው «እማማ እምሥት በጎች ቢኖርም ፡ እምሥት ግልገሎችም ቢኖራቸው ፡ እምሥቱ በጎች ቢሄዱ የቀሩት ስንት ናቸው?» ብሎ ይጠይቃል ። ሴትየዋም «ልጄ የበጎቼን ጠባይ የማውቀው እኔ ነኝ ። እናቶቻቸው ሲሄዱ ግልገሎቹም ተከትለው ይሄዳሉ እንጂ ተነጥለው አይቀሩም» አሉት ይባላል ። እሱ የፈለገው ሂሳብ እንዲለማመዱለት ነበር ።

እኛም እንደዚህ እንዳንሆን ነው ከኦሪቱ የጻፍውን የተሻረውን ፍጹም የሆነውንና የተሻሻለውን (ከሥጋዊ ወደ መንፈሳዊ የተሸጋገረ) በሚገባ መረዳት ያለብን ።

ምንም እንኳን ወንጌል የብሉይ ኪዳን ትርጓሜ ብትሆንም ፡ ወንጌል በኦሪት ላይ ሙሉ ሥልጣን አላት ። ከዚህም የተነሣ ወንጌል ከኦሪት ብዙውን አሳልፋለች ። ለመረጃ ያህል ከብዙ በጥቂቱ ምስክሮችን እንመልከት ። ይህም አባቶቻችን አዘጋጀተውልን ፡ ተማሩ አስተምሩ ብለውን አውርሰውን ያለፉት ነው ።

15: «ወአፈወርቅኒ ይቤ በአንተ ዝንቱ እሰመ አግዚአብሔር አብጠለ በዝንቱ ቃል መበዝንታ ለትእዛዝ ኦሪት» «የሐንሰ አፈወርቅም ስለዚህ ነገር አግዚአብሔር በዚህ ቃል ከኦሪት ትእዛዝ ብዙውን አሳለል» ብሏል ። (ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 23 ቀ. 804) ።

25: « እሰመ ኩሉ ዘፍጹም ይደሉ በግብር ከመ ይሥወር ለዘየሐጽጽ ወበአንተ ዝ ሠወረቶ ሕገ እግዚእን ለዘይቀድም እምኔክ» በሥራ ፍጹም የሆነ ሁሉ ጎዶሎውን ሊሸረው ይገባልና ስለዚህም የኢታችን ሕግ ወይም ወንጌል ከአርሰዋ የሚቀድመውን ኦሪትን ሻረችው ። (ፍትሐ ነገሥት መቅድም ገጽ 7) ።

35: « ወዓዲ እሰመ ሐሳውያን ሐዋርያት ኮኑ ይሜህርዎሙ ለሮማውያን ከመ ይዕቀቡ ኦሪተ ወወንጌለ ንቡረ ወጳውሎስኒ ሜጦሙ እም ዝንቱ ስሕተት ውስተ ለሚነ ወንጌል ርትዕት» ዳግመኛም ቢጽ ሐሳውያን ሕገ ኦሪትንና ሕገ ወንጌልን አንድ አድርገው እንዲጠብቁ ሮማውያንን ያስተምሩላቸው ነበርና ፡ ጳውሎስ ከዚህ ስሕተት ወደ ቀናችቱ ወደ ወንጌል ለመመለስ ጸፈላቸው» ይላል (ምክንያተ መልእክተ ጳውሎስ ንበ ሰብአ ሮሜ - በሊቀ ሊቃውንት መሐሪ ትርጌ የተዘጋጀ ትርጓሜ ገጽ 11) ።

45: «ወባሕቱ ምንተ ይቤ መጽሐፍ ሰድዳ ለአመት ምስለ ወልዳ እሰመ ሊወርስ ወልደ አመት ምስለ ወልደ አግዚእት» ነገር ግን መጽሐፍ ምን ይላል ፡- የባሪያይቱ ልጅ ከጨዋይቱ ልጅ ጋር አይወርስምና ባሪያይቱን ከልጅዋ ጋር አውጣት» (ዘፍ 21:10 ፡ 21:30) [እመቤት የተባለችው ወንጌል ስትሆን ባሪያ የተባለችው ደግሞ ኦሪት ናት]።

እንደሚታወቀው ሚስቱ ሣራ ባለመውለድዋ ምክንያት በሣራ ፈቃድ አብርሃም ከኦጋር ወልደአል ፡ ኦጋር የቤት ውስጥ ሠራተኛ ነበረች ። ስለዚህ የቤተሰብ ግጭት ሲፈጠር ኦጋር ልጅዋን አስማኤልን ይዛ ከአብርሃም ቤት ወጣች ። ለካስ ይህ በእያንዳንዳችን ሕይወት ውስጥ የተከናወነው ታሪክ ለአዲስ ኪዳን ምሳሌ ነበር ። ሣራ የወንጌል ምሳሌ ናት ፡ ኦጋር ደግሞ የኦሪት ምሳሌ ናት ። ስለዚህ ታሪኩ የሚለው እመቤቲቱ ወንጌል በቤተ ክርስቲያን ስትጠበቅ ፡ ሠራተኛይቱ ኦጋር መልቀቅ አለባት ነው ።

«ወንህነሰ ይልዜ አጋዊነ ሊኮነ ውሐደ አመት ዘእንበለ ዘአግዚእት እሰመ ክርስቶስ አግዚእት» ስለዚህ ፡ ወንድሞች ሆይ ፡ የጨዋይቱ የወንጌል ልጆች ነን እንጂ የባሪያይቱ የኦሪት አይደለንም ፡ ክርስቶስ ለኦሪት ፡ ለጋጢኦት ከመገዛት ነጻ አውጥቶናልና ። (ገላ 4 ፡ 30-31) ።

«ሐሰ ለመሰኬ ዝኮ ዘነሠትኩ ኪያሁ ከመ አሐንጽ ዐላዌ ረሰይኩ ርእሰየ» ያንስ የተውኩትን ሕገ ኦሪትን የማስተምር ከሆነ ከሕግ የወጣሁ ሆንኩ «አንሰኬ እም ሕግ ዘቀዳሚ ሞትኩ» እኔስ ከቀደመው ሕግ ከኦሪት ተለይቻለው «ከመ አሐየው በካልዕ ሕግ ለእግዚአብሔር» ከኦሪት ካልዕ (ሁለተኛ) በሚሆን ሕግ በወንጌል አግዚአብሔርን በማገልገል ጸንቼ አኖር ዘንድ «ውተሰቀልኩ ምስለ

ክርስቶስ » ከክርስቶስ ጋር ተዋሕዶ ለመኖር ክርስቶስ ነፍሱን ከሥጋው በመስቀል እንደለየ ከአሪት ተለይቻለሁ። (ገላ 2 ፡ 18-19)።

እንዲህ እያለ የሚናገረው ቅዱስ ጳውሎስ ነው። በነገራችን ላይ ቅዱስ ጳውሎስ የአሪት ጠበቃ (የሕግ መምህር) የነበረ ሰው ነው። አሪትን እንደ ቅዱስ ጳውሎስ የተገነዘበ የወንጌል መምህር አልነበረም። ይህንንም ሊያደርግ የቻለው ከመንፈስ ቅዱስ ባገኘው ጸጋ ነው።

«እስመ ኩልከሙ ውሉደ ብርሃን እንትሙ ውሉደ መዓልት» ሁላችሁም የአውቀት የወንጌል ልጆች ናችሁና «ወኢኮንከሙ ውሉድ ሌሊት ወኢውሉድ ጽልመት» የድንቁርና የአሪት ልጆች አይደላችሁም (በግእዝ የገላትያ ትርጓሜ)። ቅዱስ ጳውሎስ በአሪት ላይ የሰላ ትችት ነው ያቀረበባት። ምክንያቱም የተሰቃየው በአሪት ስለ ነበር ነው። ክርስቶስ የተወውን ትቶ በማስተማሩ እነዚያ የአሪት ሕዝቦች ተነሥተውበት ያሰቃዩት ስቃይ በቃል ለመንገር ከባድ ስለ ነበር እንደዚሁም መንፈስ ቅዱስንም ስላሳዘኑት እጅግ በመረረ መልኩ ነበር የሚናገረው።

ከብዙ በጥቂቱ ከዚህ በላይ ጠቅለል ባለ መልኩ የቀረቡት መረጃዎች የሚያመለክቱት ወንጌል በአሪት ላይ ሙሉ ሥልጣን ያላት በመሆንዋ ከአሪቱ ከፍል ያሳለፈችው መኖሩን ነው።

እንግዲህ በጳውሎስ ዘመን ለቀረው ለተሻረው አሪት ዛሬም እንደገና በሃያ አንደኛው መቶ ክፍለ ዘመን በእኛ ቤት ውስጥ አንዳንዶች ተከራካሪ ሆነው ተነሥተዋል። የተከበረችውን ቤተ ክርስቲያናችንን እያስደፈሩበት ይገኛሉ። ቤተ ክርስቲያናችንን ለተቃዋሚዎች ትችት አመቻችተው በመስጠት ቤተ ክርስቲያን አንገትዋን አንድትደፋ እያደረጉ ነው። እነዚህ ጥቂት ግለሰቦች በጳውሎስ ዘመን የነበረውን አሪታዊ መንፈስ ዛሬም በቤተ ክርስቲያናችን እንዳለ አድርገው ምሥጢርን ሳያደላድሉ፣ አባቶቻችንን ሳይጠይቁና አነርሱ ያስቀመጡልንን ሳያጤኑ፣ በድፍረት በቤተ ክርስቲያን መድረክ እየቆሙ እየተናገሩ አስደፈሩን እንጂ አባቶቻችንን አስቀድመው ጨርሰውልን ሄደዋል።

እነዚህ ሰዎች የተሻረውን የአሪት ክፍል አልተሻረም ለማለት የሚጠቀሙበት መሪ ጥቅሳቸው ከላይ እንደተጠቀሰው «ኢይምስልከሙ ዘመጸእኩ አሥአሮሙ ለአሪት ወለነቢያት ዘእንበለ ዳአሙ ከመ አፈጽሞሙ» ምን ማለት ነው “አሪትን ነቢያትን ልሽራቸው የመጣሁ አይምስላችሁ፤ ላጽናቸው እንጂ” ብሎአልና የተሻረውም የአሪት ክፍል ጨምሮ ለምን ተነካ በማለት ያዙን ልቀቁን ይላሉ (ማቴ 5 ፡ 17 ። ሉቃ 16 ፡ 17)።

አልፎ ተርፎም እነዚህ ግለሰቦች እኔን የቀደመውን የአባቶቼን ትምህርት በማስተማሪ ሲተቹኝ ይሰማሉ። አግዚአብሔር ይመስገን ለእኔ በረከት ነው። ግን የተወሰኑ ያልገባቸው ሰዎች ይህን ይላሉ ተብሎ ቤተ ክርስቲያናችንን አንገትዋን እየደፋች ፣ ምእመናንም መልስ እያጡ ሲሄዱ ዝም ማለት የለብንም። እውነትን የምናስተምር በግድ ጅራፏን ልንቀምስ ይገባል። ወይ ካህን አለመሆን ነው፤ ወይ ቆብ አለመድፋት ነው፤ ወይ መስቀል አለመጨበጥ ነው። ከሆኑ ደግሞ ቤተ ክርስቲያናችንን ማሳፈር ጥሩ አይደለም።

በመሆኑም የዚህ አይነት መደነጋገር እንዳይኖር አባቶቻችንን አሪትን በአሪት ከፍለዋታል። ይሄ ነው ዋናው። እኔ «አሪት በአጠቃላይ ተሸራለች ወይንም ስለ አሪት መስማትም መናገርም የለብንም» አላልሁም ወደፊትም አልልም። የዚህ መልዕክት ዓላማ የጸናውን አጥብቀን እንድንይዝ የተሻረውን ክፍል ደግሞ ይሄ ተሸራሽል እንድንል ነው። ለመረጃ የሚጠቀሱ ጥቅሶች ምድባቸውን አልፈው ያለበታቸው እንዳይጠቀሱ እነዚህን አራቱን ክፍሎች ጠንቅቀን እንድናውቅ አባቶቻችንን ጽፈውልን አልፈዋል። ማንበብ፣ ማወቅ፣ መማርና ማስተማር የእኛ ኃላፊነት ነው።

የቀደሙ አባቶቻችን ያስቀመጡልንን መረጃዎች ስንመለከታቸው «ለቀዳማዊስ እም ቅድመ ተናግሮቱ ንበል ከመ ሕግ ቀዳማዊ ሶበ መጽአ ሕግ ደጋራዊ ሊጸንዐ ሕግ ቀዳማዊ በኩለንታሁ ፣ ወኢበጠለ ኩለንታሁ ፣ አላ ኅበ አርባዕቱ ክፍል ተከፍሉ»። የመጀመሪያውን ሕግ [አሪትን] ከመናገሩ አስቀድሞ ፣ እንደ መጀመሪያው ኋለኛው ሕግ [ወንጌል] በመጣ ጊዜ፣ የፊተኛው ሕግ [አሪት] በአሪት ክፍል ተከፈለ እንጂ መላውም አልተሻረም መላውም አልጸናም እንበል። (ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 45 ቀ. 1567) - (ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 45 በገጽ 88 ላይ ቀርቧልና ይመልከቱት)

ወንጌል ሁለተኛ ሆኖ በመጣ ጊዜ መጽሐፍ ቅዱስ ሁለት ሆኗል። ብሉይ ኪዳን ሐዲስ ኪዳን ተብሎ። አባቶቻችን አሪት በሙሉም አልጸናም፤ በሙሉም አልተሻረም ነው ያሉት። ስለዚህ በአሪት ክፍል ከፍለውልናል። እነሱም፤

- 1/ ባለበት የጸና
- 2/ ፍጹም የሆነ
- 3/ የተሻሻለ (ከሥጋዊ ወደ መንፈሳዊ የተሸጋገረ)
- 4/ የተሻረ ናቸው።

1) ባለበት የጸና

ባለበት የጸና ስለተባለው ፍትሐ ነገሥት ምን ይለናል ? «አሐዱስ ከፍል ተረፈ በሀላጭ» (ፍት መን. አንቀጽ 45) ይህም ማለት አሥርቱ ትእዛዛት ለሪት እንዲሁም ከተሻረው ከአሪት ከፍል በቀር በመጽሐፍ ቅዱስ ያለው የእግዚአብሔር ቃል በሙሉ ባለበት የጸና ነው ። እንደኛው ይሄ ነው ። «እኔ አሪትንና ነቢያትን ልሸር አልመጣሁም ልፈጽም እንጂ» (ማቴ 5 ፡ 17 ። ሉቃ 6 ፡ 16) የሚለው ጥቅስ የሚጠቀሰው ለዚህ ባለበት ለጸናው ነው እንጂ ለተሻረው አይደለም ።

2) ፍጹም የሆነ

ፍጹም የሆነ ማለት በአሪቱ ጎዶሎ ነበር ፣ በአዲስ ኪዳን ሙሉ ሆኖአል ማለት ነው ። ይኸውም «ወአሐዱ ከፍል ኮነ ፍጹም» ... «እንደኛው ከፍል ፍጹም ሆነ ።» (ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 45 ቀ. 1568) እንደሚል።

ያም ምንድነው ? «ባልንጀራህን ውደድ ፣ ጠላትህንም ጥላ እንደ ተባለ ሰምታችኋል። እኔ ግን አላችኋለው ፣ በሰማያት ላለ አባታችሁ ልጆች ትሆኑ ዘንድ ጠላቶቻችሁን ውደዱ ፣ የሚረግጡአችሁንም መርቁ ፣ ለሚጠሉአችሁም መልካም አድርጉ ፣ ስለሚያሳድዱአችሁም ጸልዩ ፤ እርሱ በከፉዎችና በበንዎች ላይ ፀሐይን ያወጣልና ፣ በጻድቃንና በኃጢአተኞችም ላይ ዝናብን ያዘንባልና ። የሚወዱአችሁንም ብትወዱ ምን ዋጋ አላችሁ ? ቀራጮችስ ያንኑ ያደርጉ የለምን ? ወንድሞቻችሁን ብቻ እጅ ብትነሡ ምን ብልጫ ታደርጋላችሁ ? አሕዛብስ ያንን ያደርጉ የለምን ? እንግዲህ የሰማዩ አባታችሁ ፍጹም እንደ ሆነ እናንተም ፍጹማን ሁኑ» ። (ማቴ. 5 ፡ 43-48) ።

ልብ በሉ ! በአሪት ወዳጅህን ውደድ ፣ ጠላትህን ጥላ ነበር ፤ አሁን ግን መውደድ ወዳጅህን ብቻ አይደለም ጠላትህንም ነው ። ፍጹም ማለት ይህ ነው ። ለሚያሳድድህ ጸልይ ፣ የሚረግምህን መርቅ ፣ ጠላትህን ውደድ ፍጹም ማለት ይህ ነው ። ክርስቲያኖች ፍጹማን ናቸው የሚባለው ለዚህ ነው ። ይህንን አድርጎ ያሳዩ ራሱ ጌታችን እምላካችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው ። ስለዚህ ልጅ አባቱን እንደሚመስለው ፣ እኔን ምስሉ ብሎአል ። ይህን የመሰለው ሁሉ ፍጹም ሆነ ይባላል ። በፊት የሚጠበቅበን ወዳጆችን መውደድ ብቻ ነበር ። አሁን ግን ጠላታችንንም «ጭምር መውደድ ስለ ሆነ ያልብን ፍጹም ሆነ የተባለው ይህንን የመሰለው ነው ።

3) የተሻሻለ

እነሆ በመሻሻሉ በዚህ ላይ ሁላችንም ደስ ሊለን ይገባል ። ምክንያቱም

እንዳለ ቢኖር ኖሮ ዕዳውን እንችለውም ነበር ። ፍትሐ ነገሥቱ ምን ይላል ? «ወአሐዱ ከፍል ኮነ ሥጋዊ፣ ወፈለሰ ኅብ ግብር መንፈሳዊ» ... «አንዱ ከፍል ሥጋዊ ነበረ ። ወደ መንፈሳዊም ሥራ ተላለፈ ።» ሥጋን በውኃና በደም ስለ ማንጸት ፈንታ በንስሐና በሥራዓቶቿ ነፍስን ማንጸት ሆነ ። (ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 45 ቀ.1568) ።

ሀ) የእንስሳት መሥዋዕት

በአሪቱ አንድ ሰው ኃጢአት ሲሠራ ወደ ካህኑ ይሄዳል ። ካህኑ ያን የኃጢአት ርኩስት ሊያስተሰርይለት የሚችለው በውኃ እንዲታጠብ በማድረግ ፣ የበግ (የእንስሳት) ደም በማፍሰስ ነበር ። አሁን ግን ያ አይሠራም ተሸሯል ነው የሚለው ። አንድ ሰው ኃጢአት ሲሠራ በውኃ ታጠብ «ትነጻለህ ፣ ስለ አንተ የእንስሳ ደም ይፍሰስልህ» የሚል ነገር የለም ። ዛሬ በሐዲስ ኪዳን ግን መንጸት የሚቻለው በንስሐና በቅዱስ ቀረባን ነው ። ዛሬ ሰው ኃጢአት ሲሠራ በውኃ ታጥቦ ይነጻል ማለት አይቻልም ። ዛሬ ለኃጢአት ሥርዐት የበግ የፍየል ደም ይሠዋ የሚል ነገር የለም ። ዋና ማንጸያው ቅዱስ ቀረባን ነው ።

ለ) የአሪት ፍርድ (ፍትሐ አሪት)

«ማናቸውም ሰው አባቱን ወይም እናቱን ቢሰድብ ፈጽሞ ይገደል ፣ አባቱንና እናቱን ሰድቦአልና ፤ ደሙ በራሱ ላይ ነው» (ዘሌ 20 ፡ 9) ። ይህ በአሪቱ ሲደረግ የኖረ ነው ። ማንም ሰው አባቱን ወይም እናቱን ከሰደበ በአደባባይ በድንጋይ ተወግሮ ይሞት ነበር ። ምሕረት የሚባል ነገር አልነበረም ። ይህ ከሆነ እንግዲህ በተለይ ውጭ አገር የተወለዱ ልጆች አለቁ ማለት ነው ። ለምን ቢባል እናትና አባትን ከመገላመጥ አልፈው በ፲፱ ለፖሊስ እየደወሉ ብዙ ወላጆችን አሳስረዋል ።

በተጨማሪም ወንድም ሆነ ሴት በአመንዝራነት ቢገኙ ፈጽመው እንዲገደሉ ታዝዟል (ዘሌ. 20 ፡ 11-21) ። እንደዚሁም ዐይን ለዐይን ፣ ጥርስ ለጥርስ ፣ የገደለ ይሙት የመሳሰለው በሙሉ የምሕረት ሕግ በሆነች በወንጌል በንስሐ ተሻሸሎአል ። ዛሬ ማንም ሰው ኃጢአት ቢሠራ ወንጌል እስከ ኃጢአቱ ይገደል አትልም፤ንስሐ ይግባ ፣ ትግባ ነው የምትለው ። በቀኙ የተሰቀለውን ወንበዴ (ፊያታዊ ዘየማንን) የማረ እምላክ ይምረዋልና ንስሐ ይግባልን ነው የምትለው ቤተ ክርስቲያን ። ክርስቲያኖችም እንደዚሁ ነው ማለት ያለብን ።

በቅዱስ መጽሐፍ «ጻፎችና ፈሪሳውያንም በምንዝር የተያዘችን ሴት ወደ እርሱ አመጡ በመካከልም እርሰዋን አቁመው ፡- መምህር ሆይ! ይህች ሴት

ስታሙንዝር ተገኝታ ተያዘች ሙሴም እንደነዚህ ያሉት እንዲወገሩ በሕግ አዘዘን ፤ እንተሰ ስለ አርሰዋ ምን ትላለህ ? አሉት ። የሚከሱበትንም እንዲያገኙ ሊፈትኑት ይህን አሉ ። ኢየሱስ ግን ጐንበስ ብሎ በጣቱ በምድር ላይ ጻፈ ፤ መላልሰው በጠየቁት ጊዜ ግን ቀና ብሎ ፡- ከእናንተ ኃጢአት የሌለበት አስቀድሞ በድንጋይ ይውገራት አላቸው ። ደግሞም ጐንበስ ብሎ በጣቱ በምድር ላይ ጻፈ ። እነርሱም ይህን ሲሰሙ ሕሊናቸው ወቀላቸውና ከሽማግሌዎች ጀምረው እስከ ኋለኞች አንድ አንድ አያሉ ወጡ ፤ ኢየሱስም ብቻውን ቀረ ሴቲቱም በመካከል ቆማ ነበረች ። ኢየሱስም ቀና ብሎ ከሴቲቱ በቀር ማንንም ባላየ ጊዜ ፤ አንቺ ሴት ፡ እነዚያ ከሳሾችሽ ወዴት አሉ ? የፈረደብሽ የለምን ? አላት ። አርሰዋም ፡- ጌታ ሆይ ፡ አንድ ሰንኳ አለች ። ኢየሱስም ፡- እኔም አልፈርድብሽም ፤ ሂጂ ከአሁንም ጀምሮ ደግመሽ ኃጢአት አትሥሪ አላት ። (ዮሐ. 8 ፡ 3-11) ።

ወንጌል የምትለው ይሄንን ነው ። ስለዚህ አራተኛው ደስ የሚያስኘው ልናልቅ የነበረው እንዳናልቅ ስለ ሆነ ነው ። የሙሴ ሕግ እስካሁን ድረስ ቢኖር ኖሮ አልቀናል በዚህ የኃጢአት ዘመን ። ወንጌል ወደ ንስሐ እንድንመለስ ለንስሐ አብቅታናለች ።

4) የተሻረ

ለዚህ ለተሻረው ክፍል «እኔ ኦሪትንና ነቢያትን ልፈጽም እንጂ ልሸር አልመጣሁም» የሚለው ጥቅስ አይጠቀስም ። አደራ እንጠንቅቅ! የተሻረውን ክፍል ፍትሐ ነገሥት እንዲህ ይለዋል ።

«ወአሐዱኒ ክፍል ተጸርዐ በምልዑ እስመ ግብረ ቀዊም ቦቱ ተጸርዐ በምልዑ ወዘይትፈቀድ አምኔሁ ኮነ ዘከመ ሕርመተ ሐራውያ እስመ መፍቅድ አምኔሁ ወስተ ሕግ ቀዳማዊ ኮነ ከመ ኢይደመሩ ሕዝበ እግዚአብሔር ምስለ አሕዛብ እለ ኢየመልከዎ ለእግዚአብሔር ዘበኅቤሆሙ ሀሎ ብዙኅ አሕርው ከመ ኢይትመየጡ ንበ አምልኮቶሙ ወልማዳቲሆሙ አኪት ። ወሶበ ሰፈነ አሚን ላዕለ ኩሉ አሕዛብ ወኢተርፉ ዘእንበለ ንዳጣን ዐላውያን በፈቃድ አምላካዊ ደለወ ፈቂድ ንበ ተጋብአቶሙ ለመሃይምናን ወደለወ አጽርአቱ ለዘይከልእ ወለዘይከልእዎሂ» (ፍትሐ ነገሥት እንቀጽ 45 ቀኅ567)

ትርጉሙ «እንደኛውም ክፍል ጸንቶ እንዳይኖር በሙሉ ተሻረ ። ይኸውም ከአሪያ [ከአላማ] እንደ መከልከል ያለ ነው» በማለት በኦሪት ዘሌዋውያን ። ላይ ሰኮናው ደፍን የሆነ ፤ የማያመሰክሩ አይበላም ፤ አይነካም የሚለውንና የሚሰለለውን መሻሩን ይገልጻሉ።

ትርጉሙ አላበቃም ... «በቀደመው ሕግ ወይም በኦሪት የተከለከለውን የእግዚአብሔር ወገኖች እግዚአብሔርን ከማያመልኩት በእነርሱ ዘንድ ብዙ አሪያ (አላማ) ካላቸው ከአሕዛብ ጋር እንዳይገናኙ ነበርና ፤ ወደ አምልኮአቸውና ወደ ክፉ ልማዳቸው እንዳይመለሱ ። ሃይማኖት በአሕዛብ ሁሉ ላይ በሰፈነ ጊዜ ከጥቂቶችም ዐላውያን በቀር ባልቀሩ ጊዜ ፤ ሁሉም ክርስቲያኖች በሆኑ ጊዜ ፤ በአምላካዊ ፈቃድ ምእመናንን ወደ መስብሰብ መሻት ተገባ ። የሚከለከለውንና የሚከለከሉትን ነገርም መሻር ተገባ» ይላል ፍትሐ ነገሥቱ ።

በአጠቃላይ ከኃጢአት በቀር በተፈጥሮ የረከሰ ወይም የተረገመ ነው የተባለው ሁሉ ተሸራሽል ይለናል። «ስለዚህ ማንም በክርስቶስ ቢሆን አዲስ ፍጥረት ነው ። አሮጌው ነገር አልፎአል ። እነሆ ሁሉም አዲስ ሆኖአል» እንዳለ ሐዋርያው ። (2 ቆሮ 5 ፡ 17) ።

መጀመሪያም ቢሆን እግዚአብሔር ርኩስ ፍጥረት አልፈጠረም ። «እግዚአብሔር የፈጠረውን ሁሉ ተመለከተ ፤ እነሆ ሁሉም መልካም ነበር» (ዘፍ 1 ፡ 31) ። ነገር ግን መልካም ሆነን ይልቁንም በአርአያውና በአምሳሉ የተፈጠረው እኛ የሰው ልጆች በኃጢአታችን ምክንያት ስንረከስ ፤ ስንረገም በእኛ ምክንያት ምድር ተረገመች ። በእኛ ምክንያት ምድር ረከሰች ። ስለዚህ ዘመኑም ዘመነ መርገም ዘመነ ርኩስት ሆነ ።

ያም ዘመን በሊቃውንቱ አነጋገር ዓመተ ፍዳ ዓመተ ኩነኔ ይባል ነበር ። ነገር ግን ያ የሚያልፍበት ጊዜ ነበረው ። ይኸውም አካላዊ ቃል ወልደ እግዚአብሔር ሰው ሆኖ በቀራንዮ ደሙን ሲያፈስ የእኛ መርገም እንደሚመሰስ ፤ በእኛ ምክንያት የተረገመች ምድርም እንደምትቀደስ ፤ እንደምትባረክ ፤ ትንቢት ተነገረ ። ያ የተሰፋው ዘመን ሲፈጸም አምላክ ሰው ሆኖ በቀራንዮ ደሙ ሲፈስስ ፍጥረት ወደ ቀደመ ተፈጥሮው ተመለሰ ። ማለትም የመርገም ምክንያት የሆነው የእኛ መርገም ሲደመሰስ ፤ በእኛ ምክንያት የተረገመች ምድርም ተባረከች ። ቅዱስ ያፌድ እንዳለው «ወምድርኒ ትገብር ፋሲካ ተሐጺባ በደመ ክርስቶስ» (ቅዱስ ያፌድ የትንሣኤ መዝሙር) ። ምድርም በደመ ክርስቶስ ታጥባለች ደስታን አድርጋለች ። ቅዱስ ያፌድ እንዲህ ያለው በዚያ መሠረት ነው ። በመሆኑም ክርስቶስ በደሙ ዓለምን እንደገና ፈጥሯታል ፤ እንደገና አድሷታል ፤ ወደ ጥንተ ተፈጥሮዋ መልሷል ።

ከደመ ክርስቶስ በኋላ ማንኛውም ነገር በተፈጥሮው ርኩስ ነው ካልን ከህደት ይሆንብናል ። ምክንያቱም ይህንን ማለት እግዚአብሔር ርኩስ ፍጥረት ፈጥሮአል ማለት ነውና ። እግዚአብሔር ቅዱስ ስለ ሆነ ርኩስ ፍጥረት አይፈጥርም ። የፈጠረው ሁሉ ቅዱስ ነው ። እግዚአብሔር ንጹሕ ነው ።

የፈጠረውም ሁሉ ንጹሕ ነው ። ቡሩክ ነው የፈጠረውም ሁሉ ቡሩክ ነው ። በእኛ ምክንያት ፍጥረት ተረግሞ ነበረ ፤ መርገም ተደመሰሰ ። በእኛ ምክንያት ፍጥረቱ ቆሽሾ ነበር ። በእኛ ምክንያት የመጣው መርገም ሲደመሰሰ ፍጥረት ሁሉ ወደ ቀደም ተፈጥሮው ተመለሰ ። ስለዚህ ዛሬ በአዲስ ኪዳን ዓለምን ስናያት እግዚአብሔር የፈጠረውን ሁሉ ተመለከተ ፤ እነሆ ሁሉም መልካም ነበር የሚለው ቃል ተመልሶልናል ።

አሁን እንግዲህ እንደዚህ ከሆነ ይህን የተሻረውን ክፍል ደግሞ በሁለት ክፍሉን ነው የምናየው ። «ለምን?» ቢሉ እኛ ኢትዮጵያውያን አርቶዶክሳውያን ከአራት የመጣን ስለሆንን ክርስቲናችንም የተመሠረተው በአራት ላይ ስለሆነ ፤ በአራትና በአዲስ ኪዳን መካከል ያለውን ልዩነት ጠንቅቀን ማወቅ ግድ ነውና ። በሁለት የተከፈለው፡-

1) የተሻረ - በልማድም ሆነ በሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን እንዳንጠቀምበት ፈጽሞ የተከለከለ፤

2) የተሻረ - ቢሻርም በልማድም ይሁን በሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን እንድንጠቀምበት የተፈቀደ፤

ሁሉንም ከዚህ በታች በዝርዝር እንመለከታለን።

1) ፈጽሞ የተሻረ

ተሸርአልና በልማድም ሆነ በሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን እንዳንጠቀምበት ፈጽሞ የተከለከለ ነው ። ተሸርአልና በልማድም ይሁን በሥርዓት ምክንያት ልንጠቀምበትም አንችልም ። ፈጽሞ ስለተደመሰሰና ስለተሻረ በሕልምም ማስታወስ አንችልም።

ሀ) መሥዋዕተ አሪት

ራሱ ክርስቶስ እንደ ጊዜ ለመጨረሻ ጊዜ ስለ ተሠዋ ። በዮሐ (1 ፥ 29 ። ዕብ 7 ፥ 27 ። 9 ፥ 13 ። 10 ፥ 3-14) ። እንደምናየው ለመጨረሻ ጊዜ አምላክ ሰው ሆኖ ስለ እኛ ደሙን ሰላፈሰሰና ስለ ተሠዋልን ሌላ የእንስሳ ደም አያስፈልገንም ። ይሄ ፈጽሞ ተደምስሶአል ። በባሕልም በሥርዓትም በልማድም ልናከናውነው አንችልም ።

ለ) ከህነት በዘር

በአራት ካህናት የሚሆኑት ከነገደ ሌዊ ነበሩ ፤ ሐዋርያት ከነገደ ሌዊ ብቻ

አልነበሩምና ቀርቶአል ። ድሮ በአራት ከአሥራ ሁለቱ ነገደ እስራኤል አንዱ ነገድ ብቻ ነበር ካህን መሆን የሚችለው ። ያም ነገደ ሌዊ ነበር ። በአዲስ ኪዳን ግን ዘር መቀላጠር የለም ። አሮሞ፣ አማራ፣ ትግሬ ይሁን ሌላ ማንኛውም ዘር እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ ታስፈልገኛለህ ብሎ የጠራው ሁሉ በመንፈስ ቅዱስ ይሾማል ። ዘር ቁጠራ ቀርቷል ፤ ፈጽሞ ተደምስሶአል ። ዛሬ ምንም እንኳ የማሠርና የመፍታት እንዲሁም ምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያንን ለመፈጸም ሥልጣን ባይኖራቸው አዲስ ኪዳን እንደሚነግረን የየድርሻቸውን መንፈሳዊ የአገልግሎት መሥዋዕት ለመሠዋት ሁሉም ክርስቲያኖች ካህናት ይባላሉ ። ለመረጃ ያህል «በኢየሱስ ክርስቶስ ለእግዚአብሔር ደስ የሚያሰኘውን መንፈሳዊ መሥዋዕትን ታቀርቡ ዘንድ ቅዱሳን ካህናት እንድትሆኑ መንፈሳዊ ቤት ለመሆን ተሠሩ» ይላል ። (1ጴጥ 2 ፥ 5 ። ራእ 1 ፥ 6 ። ዕብ 13 ፥ 15 ። ሮሜ 12 ፥ 1) ።

አሁን እንግዲህ እዚህ ላይ ሁሉም ቁሶች ሆኑ ማለት አይደለም ። ምሥጢራተ ቤተ ክርስቲያንን የመፈጸም ፣ የአዲስ ኪዳንን መሥዋዕት የማከናወን ፣ የማሠርና የመፍታት ሥልጣን የተሰጣቸው ጳጳሳትና ቀሳውስት ብቻ ናቸው ። ነገር ግን በአዲስ ኪዳን ክርስቲያኖች ዝማሬአቸውን ፣ ገንዘባቸውን ፣ ጉልበታቸውን ፣ ማቅረባቸው ማንኛውም ለቤተ ክርስቲያን የሚያከናውኑት ነገር ሁሉ መሥዋዕት ተብሎ ስለሚጠራ አዲስ ኪዳን ያንን የሚያከናውኑ ክርስቲያኖች ካህናት ይባላሉ ብሎናል ። በሌላ አነጋገር ካህናት ማለት አገልጋዮች ማለት ነው ። እንግዲህ ከህነት በዘር ቀርቶአል ።

ሐ) የባሪያ ንግድ

ዛሬ በባሕልም ይሁን በልማድ ፈጽሞ ሊከናወን የማይገባው የባሪያ ንግድ - እንደ መግዛት እንደ መሸጥ ያለው ነው ። እራት ስለዚህ ጉዳይ ሲናገር ባሪያ የገዛ ቢኖር ፤ ስድስት ዓመት ገዝቶ በሰባተኛው ዓመት ነጻ ያውጣው ይላል ። ዛሬ እንዲህ ያለ አባባል የለም ። ይሄ ጨርሶ ተደምስሶአል ። ለምንድነው የተደመሰሰው ቢባል ወንጌል «ከክርስቶስ ጋር አንድ ትሆኑ ዘንድ የተጠመቃችሁ ሁሉ ክርስቶስን ለብሳችኋልና አይሁዳዊ ወይም የግሪክ ሰው የለም ፤ ባሪያ ወይም ጨዋ ሰው ፤ ወንድም ሴትም የለም፤ ሁላችሁ በክርስቶስ ኢየሱስ አንድ ሰው ናችሁና» ስለሚል ነው (ነላ 3 ፥ 27-28) ። ሐዋርያት ይህን ቃል እንግበው ለሰው ልጆች ነጻነት ሕይወታቸውን አስከማለፍ የደረሱ ናቸው ። ለምን ቢባል የቀረን የአራት መርገም እንደ ገና በአዲስ ኪዳን እንዳልቀረ አድርገው በዓለም ዙሪያ አፃዱ አንዱን የሚሸጡ የሚለውጡ ስለ ነበሩ እነዚያን በጽናት ተቃውመዋልና ። ባሪያ መሸጥ መለወጥ የመጣው አንዱ ጎሳ ሌላውን ጎሳ

በጦርነት ድል ሲያደርግ ድል ያደረገውን የማረከውን ጎሳ ቀጥቆ መግዛት ተለምዶ ያለ ያለፈ ሲሄድ እዚህ ደረጃ ላይ ደረሰ ። መጽሐፍ ቅዱስ አንዱ ሌላውን ሲገዛ የተገዛው ለገዥው ባሪያ ነው ይለናል። ሲገዛው ደግሞ ያለደምዝ ነው የሚያሠራው ። ለዚህ ነው ነጭ ነጩን ሲሸጥ ሲገዛ የኖረው ። በኋላ ግን ነጩ በማንኛውም ነገር እያደገ ሲሄድ ፣ እኛ ደግሞ በተለይ አፍሪካውያን እየደከየን ስንመጣ ፣ ድህነታችን በመልካችን በቀለማችን መስፍርት ተደረገ እንጂ ባሪያ ነጭም ጥቁርም አይልም ፤ አንዱ ለአንዱ ተገዥ ከሆነ ባሪያ ነው የሚባለው ። መጽሐፍ ቅዱስ የሚለን ይሄን ነው ። ያም ሆነ ይህ አልፎአል ። ወንጌል አንድ ሰው ናችሁ ነው የሚለን ። ስለዚህ እንደዚህ ዓይነት ነገሮች ጨርሰው ስለተሻሩ በልማድም በሥርዓትም ልናከናውናቸው እንችልም ።

መ) የሞተ ሰው ፣ የእንስሳ በድን ፣ ለምጽ ፣ ደዌ እና የሰውነት ፈሳሽ

የሞተ ሰውንና የእንስሳን በድን መንካት እንደርኩስት ይቆጠር ነበር ። አስከሬን ራሱ እንደርኩስ ይቆጠር ነበር ። አስከሬን የሚነካም እንደዚሁ ረከሷል ይባል ነበር። (ዘኁ 19 ፥ 11) ፤ ዘሌ (11 ፥ 39) ። ምናልባት በአኩላም ዙሪያ ይህ ልማድ የነበረ ሊሆን ይችላል ። በጎንደር ከተማ ዙሪያ ያያችሁ ካላችሁ ፈላሾች ብለን የምንጠራቸው ቤተ እስራኤሎች አሉ ። ከነሱ መካከል አንድ ቤተ እስራኤላዊ ሲሞት አስከሬኑን ተሽከመው የሚሄዱት ከርስቲያን ጎረቤቶቻቸው (እርቶዶክሶች) ናቸው ። ያ የሞተው አስከሬን ያረከሰናል ብለው ስለሚያምኑ ፣ በወንጌል ስለማያምኑ አስከሬኑን ተሽከመው የሚወስዱላቸው ጀግኖች እርቶዶክሶች ጎረቤቶቻቸው ናቸው ። ለምን ቢባል ከርስቲያንን ከኃጢአት በቀር የሚያረክሰው ነገር የለም ። የነካው ሁሉ ቅዱስ ነው ። በብሉይ ኪዳን ዘመን በሕገ ኦሪቱ ረከሷል ያሱበል ነበር። ዛሬ ግን በሐዲስ ኪዳን ዘመን በሕገ ወንጌል ፣ ከቡር አስከሬኑን አጥብን ገንዝን ፣ ስመን ፣ ቤተ ክርስቲያን እስገብተን ፈትተን ፣ በዕጣን ዐጥነን ፣ ጸልየን ፣ ባርከን በከብር ነው የምንሸኛው ።

ለምጽ ያለበት ሰው እንደ ርኩስ ይቆጠር ነበር ። ሰዎች ለምጻሞችን አይቀርቡም ነበር። ቤተና ልብስ በመነካካት ፣ በመልበስ ቢበላሽ ቤቱም ልብሱም እንደ ርኩስ ይቆጠር ። (ዘሌ 13 ፤ ዘሌ 14) ። በወንጌል ግን ይህ ተሸረረ ። ምክንያቱም ጌታ ኢየሱስ በቢታንያ በለምጸው በስምዖን ቤት ገብቶ ተስተናግዷል ። ከለምጻሞች ጋር በልጅአል ፣ ጠጥቶአል ፣ ለምጻሞችን እየዳሰሰ እንጽቷቸዋል ። በመሆኑም አንዱ የተከሰሰበት ምክንያት ከለምጻሞች ጋር በላ ተብሎ ነው (ማቴ 26 ፥ 7) ።

በዘሌዋውያን ምዕራፍ 15 ላይ እንደምናየው በሰውነቱ ቁስልና ፈሳሽ ያለበት ሁሉ እንደረከሰ ይቆጠር ነበር ። ቁስላም ሰው ወደ ቤተ መቅደስ

እንዳይገባ ትእዛዝ ነበረ ። ሴት በወር አበባዋ ጊዜ እንደረከሰች ትቆጠር ነበር ። ይህንን አስቀድመን ተመልከተናል እንመለስበትም ። ነገር ግን ያ ሕግ ዛሬ አይሠራም ። የእስከም ይሁን የሌላ «አትንካ ፣ አትቅመስ ፣ አትያዝ ፣ ትረካላለህ» የሚለው በሙሉ ተሸርአል ።

ከተሻረውና ከሁለተኛው ክፍል ቢሻርም በልማድም ይሁን በሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን እንድንጠቀምበት የተፈቀደ አለ ። አስተውሉ ፤ ቀደም ሲል የተሻረው በሁለት ይከፈላል ተባብላልና ። ከዚያም ውስጥ አንደኛው ፈጽሞ በልማድም ይሁን በሥርዓት ልናከውነው ፣ በሕልምም ልናስበው የማንችለው ነው ። ሁለተኛው ግን ቢሻርም በልማድም ይሁን በሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን ማከናወን የሚቻል ነው። ብቻ ከሃይማኖት እናውጣው ማለትም ይህን እንዳናደርግ ሃይማኖታችን ፣ መጽሐፍ ቅዱስ ከልክሎናል እንዳንል እንጂ ከዚያ ውጭ በሆነ በሥርዓትም ይሁን በልማድ ማከናወን እንችላለን ።

2) ቢሻርም በልማድ ወይም በሥርዐተ ቤተ ክርስቲያን የሚከናወን

ሀ) ግዝረት

በልማድ ከምናከናውናቸው ነገሮች ውስጥ አንደኛው ምሳሌ ግዝረት ነው ። ግዝረት በዘመነ ኦሪት ሃይማኖት ነበር ። ዛሬ ግን በግዝረት ፈንታ ጥምቀት ስለ ተተካ ግዝረት ተሸሯል ። ስለዚህ ዛሬ ሰው ቢገረዝ አይጸድቅም ፣ ባይገረዝም አይኮነንም ። ዛሬ የኢትዮጵያ ክርስቲያኖች የሚገረዙት በልማድ ወይም በባሕል እንጂ እንደ ኦሪቱ በሃይማኖት አይደለም ። መጽሐፍ ቅዱስን በመጥቀስ አይደለም ። ስለዚህም ቅዱስ ጳውሎስ «እነሆ እኔ ጳውሎስ እላችሁአለሁ ፡- ብትገረዙ ክርስቶስ ምንም አይጠቅማችሁም ... በክርስቶስ ኢየሱስ ሆኖ በፍቅር የሚሠራ እምነት እንጂ ፣ መገረዝ ቢሆን ወይም አለመገረዝ አይጠቅምምና» ብሏል ። (ገላ. 5 ፥ 2-6) ።

መገረዝ ቢሆን አለመገረዝም ቢሆን ከንቱ ነው ፣ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ መጠበቅ ነው እንጂ። (1ቆሮ 7 ፥ 19) ።

ለ) የማይበሉ እንስሳትና አዕዋፍ

ዛሬ በልማድ የምናከናውነው ነገር በዘሌዋውያን አሥራ አንድ ላይ ስለማይበሉ እንስሳትና አዕዋፍ የተጻፈው ነው ። ይህንን ክፍል ቀደም ሲል ብንነካካውም አሁን በስፋት ለማየት እንገደዳለን ። ምክንያቱም በአዲሱ ትውልድ እና በጉበረተሰባችን በተለይም በምዕራቡ ዓለም በሚኖሩ ዘንድ እጅግ

እነጋጋሪና አጠያያቂ የሆነ ክፍል ነው።

አዲስ ኪዳን የሚለውን እንመልከት «ወኢንሥዐር ግብረ እግዚአብሔርን እንበይነ መብልዕ ፣ ወባሕቱ ኩሉ ንጹሕ ለንጹሕን ፣ ወእኩይስ ለሰብእ በኑፋቄ በሊዕ» በመብል ምክንያት የእግዚአብሔርን ሥራ አታፍርስ ። ለንጹሕን ሁሉ ንጹሕ ነው ፣ በመጠራጠር የተበላ እንደሆነ ግን ለዚያ ሰው ክፉ ነው ። (ሮሜ. 14 ፥ 20) ።

ይህ ቃል የአኔ አይደለም ። እኔ የተጻፈውን የቅዱስ ጳውሎስን መልእክት ነው የምጠቅሰው ፤ ቤተ ክርስቲያናችን የምትለው ነው ። በዚህ ምክንያት ጥያቄ ሲመጣ እንዲህ ብላችሁ መልሱ ብለው አባቶቻችን ያስተላለፉልን የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ነው ።

ሌላው መረጃችን ምን ያላል? «በሥጋ ገበያ የሚሸጠውን ሁሉ ከሕሊና የተነሣ ሳትመራመሩ ብሉ ፤ ምድርና በእርስዋ የሞላባት ሁሉ የጌታ ነውና ። ከማያምኑ ሰዎች አንዱም ቢጠራችሁ ፣ ልትሄዱም ብትወዱ ከሕሊና የተነሣ ሳትመራመሩ የሚያቀርቡላችሁን ሁሉ ብሉ ። ማንም ግን ፡- ይህ ለጣዖት የተሠዋ ነው ቢላችሁ ከዚያ ካሰታወቃችሁና ከሕሊና የተነሣ አትብሉ» ይላል ቅዱስ ጳውሎስ ። (1ቆሮ. 10 ፥ 25-29) ።

የቅዱስ ጳውሎስን መልእክታት የተረጎሙት አባቶች እንዲህ ይላሉ በአንድምታ ትርጓሜያቸው ። «ኢትብልኦ ዘክልኤ ፕረሲሁ ወዘጽፋቅ ሰኮናሁ ... ፕርሱ ሁለት የሆነ ሰኮናው ከፍት ያልሆነውን አትብላ የሚለውን ባታውቅ እንጂ ነው ትለኝ እንደ ሆነ ... አለምር ፣ አውቃለሁ ... ወአትአመን በእግዚአን ኢየሱስ ከመ አልቦ ዘይማሰን በእንቲአሁ ። ነገር ግን አምኖ ቢበሉት እንዳያስጎዳ በኢየሱስ ክርስቶስ አምናለሁ ። ... ለሙሉን ዳዕሙ ኩሉ ይማሰን ። ለሙሉን ልብ ላንተ ሁሉ የሚያስጎዳ ይመስልሃል እንጂ» ። ብለው ተርጉመዋል ። (ሮሜ ሰዎች 14 ፥ 14 ። ማቴ 15 ፥ 11 ። ሐዋ 10 ፥ 15 ። ቲቶ 1 ፥ 15) ።

ሌላው መረጃ ምንድነው የሚለው «እንግዲህ በመብል ወይም በመጠጥ ማንም አይፍረድባችሁ» ። ድሮ በእሪት ይፈረድ ነበር ። አሁን ግን ማንም አይፍረድባችሁ ፤ ጥላ ሆኖ አልፎአል (ቁላ 1 ፥ 16) ።

ሌላው የአዲስ ኪዳን ክፍል ምን ይላል-«ወይከልኦ መባልዕተ ዘእግዚአብሔር ፈጠረ ለምእመናን» እግዚአብሔር ለምእመናን ንጹሕ አድርጎ የፈጠረውን ሥነ ፍጥረት ርኩስ ነው የሚሉ (ከዘፍ 9 ፥ 3 ጋር ያነጻጽሩ) ። «ከመ ይሴቡዩ ወያእኩቱ አለ የአምርዋ ለጽድቅ» ሃይማኖትን የሚያውቁት ሰዎች በልተው ያመሰግኑ ዘንድ ንጹሕ አድርጎ የፈጠረውን የሚከለክሉ «አሰመ ኩሉ

ተግባረ እግዚአብሔር ሠናይ» እግዚአብሔር የፈጠረው ሁሉ ንጹሕ ነውና ። «ወርእየ እግዚአብሔት ከመ ሠናይ» እግዚአብሔር ያ መልካም እንደሆነ ለየ እንደተባለ (ዘፍ 1 ፥ 25) ። «ወአልቦ ግዳፍ ወኢምንትኒ ለእመ ተወክፍዎ እንዘ የአኩቱ» ስመ እግዚአብሔር ጠርተው ፣ አቡነ ዘበሰማያት ደግመው ፣ አምነው ቢመገቡት ምንም ምን የሚጣል የለምና ወይም ርኩስ የለምና ። «አሰመ ይትቄደስ በቃለ እግዚአብሔር ወበጸሎት » ስመ እግዚአብሔር ጠርቶ አቡነ ዘበሰማያት ደግሞ ቢበሉት የሚከብር የሚቀደስ ስለ ሆነ ። «ወዘንተ መሀሮሙ ለአኃዊከ» ለወንድሞችህ ይህን አስተምራቸው «ወትከውን ኅሩየ ላእከ ኢየሱስ ክርስቶስ» እንዲህ የሆነ እንደ ሆነ ወይም እንዲህ ብለህ ያስተማርክ እንደ ሆነ የኢየሱስ ክርስቶስ ደግ አገልጋይ ትሆናለህ ። (1ጢሞ. 4 ፥ 2-6 ፤ ዘፍ. 1 ፥ 31 ፤ የሐዋ. 10 ፥ 15) ።

አባቶቻችን እንግዲህ ጠመንጃቸውን እስከ ጥይቱ አቀባብለው ሄዱ ያልኩላችሁ ይህንን ነው ። እኔ አሁን ተኮስኩ እንጂ የአኔ አይደለም ። ያቀባበሉትን ተኮሻለሁ ትደነግጡ እንደ ሆነ አላውቅም ። አባቶቻችን ያቆዩልን እንደዚህ ነው ። ይህን ሲሉም ብሉ ለማለት አይደለም ። በላ አልበላ ሆድ ለመብል ነው ፣ መብልም ለሆድ ነው ፤ ሁሉም አፈር ነው ። ግን ማለት ያለብንን ነገር እንድንል ነው ። ደግሞ አባቶቻችን ምን ሌሉ ?

«አሰመ ኩሉ ዘኮነ ንጹሕ ለንጹሕን» እግዚአብሔር የፈጠረው ፍጥረት ሁሉ ለንጹሕን (ክርስቲያኖች) ንጹሕ እንጂ ነው «ወለርኩሳንስ አለ ኢየአምኑ አልቦ ንጹሕ ምንትኒ ፣ ድል ለተነሡ ላላመኑ ሰዎች ግን ምንም ምን ንጹሕ ነው የሚሉት የላቸውም «አሰመ ርኩስ ሕሊናሆሙ» ልቦናቸው ድል የተነሣ ነውና «ወበልበሙ የአምኑ ከመ ዘየአምርዎ ለእግዚአብሔር» በልቦናቸው እግዚአብሔርን እንደሚያውቁት አድርገው አናምናለን ይላሉ «ወይከህድዎ በምግባሮሙ» በሥራቸው ግን ይከዱታል ። «ርኩሳን እሙንቱ ወከህድያን» ድል የተነሡ ከህድያን ናቸው «ወምኑናን በውስተ ኩሉ ምግባረ ሠናይ» «በበጎ ሥራ ሁሉ ተርታዎች ናቸው ። (ቲቶ. 1 ፥ 15-16 ፤ 2ጢሞ. 3 ፥ 5 ፤ ሮሜ. 14 ፥ 20 ፤ ማቴ. 15 ፥ 11) ።

አርቶዶክሳውያን !! የአባቶቻችን ትምህርት ይሄ ነው ። ለሚጠይቁላችሁ እንዲህ ብላችሁ ነው መመለስ ። መብላት አለመብላት የግለሰቡ ነው ። እኛ ባሕላችንን መጠበቅ አለብን ። የማንበላውን አለመብላት ነው ። እንኳን እኛ አሜሪካውያን አሁን አይበሉም ፤ ፈረስ አይበሉም ። እነሱ አሪት አልነበራቸውም ።

የቤተ ክርስቲያን የቀኖና መጽሐፍ ፍትሐ ነገሥቱስ ይህን አስመልክቶ ምን ይላል ? ። በዘላቂው ያን እንዳይበላ የተከለከለው በሙሉ የተሻረ መሆኑን ፍትሐ ነገሥት ከዚህ በፊት እንዳየነው አረጋግጦአል ። (አንቀጽ 45 ቀ. 1567) ።

በተለይም በአንቀጽ 23 ቀ. 802 ላይ የተጻፈውን ከዚህ በታች በጥሞና እንመልከት ። «በግድ ከምትተዉት ከዚህ በቀር የበለጠ ከባድ ሽክም በላያችሁ እንዳናኖር እነሆ መንፈስ ቅዱስ ፈቅዷል ። እኛም ደግሞ ፈቀድን ብለው ከከለከሉት በቀር በክርስቶስ ሕግ የሚከለከል መብል የለም» ። የክርስቶስ ሕግ ወንጌል ነው ። ቅዱሳን ሐዋርያት በስም ጠቅሰው ከከለከሏቸው በቀር ፣ በክርስቶስ ሕግ (ወንጌል) የሚከለከል መብል የለም ። የተከለከለውም ሐዋርያት መንፈስ ቅዱስ ነግሮአቸው የከለከሉአቸው ነገሮች አሉ ። ከእነዚያ በቀር የተከለከለ መብል የለም ። እነዚያ የተከለከሉት ምን እንደሆኑ ቀደም ሲል ብናይም አሁንም በመጠኑ እናያለን ።

እነዚያ የተከለከሉ ነገሮች - ደም እንዳንበላ ፣ ታንቆ የሞተውን ፣ ለጣዖት የተሠዋውን ፣ አውሬ የነከሰውን እነዚህን ነው ። ከእነዚህ በቀር በወንጌል የተከለከለ ነገር የለም ። አባቶቻችን ይህንን ሲከለከሉ ተጠንቅቀው አብራርተውልን ነው የሄዱት ። ፍትሐ ነገሥት ቀ. 803 ላይ «እነዚህም የከለከሉአቸው ጤንነት የሚገዱ ስለ ሆኑ እንጂ በተፈጥሮአቸው የረከሱ ስለ ሆኑ አይደሉም ። እግዚአብሔር ከፈጠረው ወገን ናቸውና ፣ እግዚአብሔርም ያደረገውን ሁሉ አየ እነሆም እጅግ መልካም ነበረ» ተብሎ ተጽፎአልና ። (ዘፍ. 1 ፥ 25 ፤ 1ጢሞ. 4 ፥ 4) ።

በቀጥታ እኔም የምለው በፍትሐ ነገሥቱ ላይ ያለውን ነው ። የሐንስ አፈወርቅም ስለዚህ ነገር «እግዚአብሔር በዚህ ቃል ከአሪት ትእዛዝ ብዙውን አሳለፈ» ብሎአል ። «ክርስቲያኖች ስለ እግዚአብሔር ብለው በራሳቸው ፈቃድ ከሚተዉት ምግብ በቀር ቄሱ ፣ ኤጲስ ቆጶሱ ከመባልዕት ወገን ሁሉ ማንኛውም መብል ርኩስ ነው አይበል» ይላል። (ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 23 ፣ ቀ. 810) ።

ቄሱ ኤጲስ ቆጶሱ ፣ ሰባኪው ፣ አርቶዶክሳዊ ምእመኑ ከማንኛውም አንስሳት አለዋፍ ወገን የረከሰ ነው አይበል ። እንደዚህ ነው አባቶቻችን ነግረውን የሄዱት ።

«ይህ ሁሉ መረጃ ከተሰጠ በኋላ ይህ ነገር የተፈቀደው የአሪት እምነት ላልነበራቸው ከእሕዛብ ለተመለሱ ክርስቲያኖች እንጂ የአሪት እምነት የነበረንን እኛን አይመለከትም ። በእኛ ላይ አሁንም የጸና ነው» የሚሉ ደግሞ አሉ ። ነገር ግን ይህን አባባል ፍትሐ ነገሥት ያፈራርሰዋል ። ቃሉም እንዲህ የሚለው ነው

«ሰድስት ሰዓት ሲሆን ጴጥሮስ ሊጸልይ ከሰገነት ላይ ወጣ ። ያን ጊዜ ተርቦ ሊበላ ሸቶ ነበር ። ምግቡንም እስኪያዘጋጁለት ድረስ እንቅልፍ መጣበት ። ሰማይ ተከፍቶ አየ ። በታላቅ ልብስ አምሳል በአራቱም ማእዘን መጋረጃ ወደ ምድር ሲወርድ አየ ። በውስጡ አራት እግር ያለው እንስሳ በምድር የሚነቀሳቀስም ሁሉ የሰማይ ወፎችም አሉ ። ጴጥሮስ ሆይ ! ተነሥ ፣ አረድና ብላ የሚል ቃል ወደ እርሱ መጣ ። ጴጥሮስም ጌታዬ ሆይ እኔ ንጹሕ ያልሆነ የረከሰ ምግብ ከቶ በልኼ አላውቅምና ልብላ አይገባኝም አለው ። ዳግመኛም ጠርቶ «እግዚአብሔር ያነጻውን እንተ አታርክሰው አለው» ። ይህም ቃል ሦስት ጊዜ ሆነ ። (ፍትሐ ነገሥት አንቀጽ 23. ቀ. 805 ። የሐዋ 10 ፥ 9-12) ።

አሁን እንግዲህ በቀጥታ 806 እንደ ተመለከተው ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅና ሌሎች ቅዱሳን መምህራን በጴጥሮስ ታሪክ ውስጥ አስፈላጊ የሆኑ ሁለት ነገሮች እንዳሉበት ተረዱ ። እንደኛው ሰውር ነው ። ሁለተኛው ግልጽ ነው ።

ስውሩ ገና ያላመኑ አሕዛብ በአሪት ሕግ እንደ ታዘዘው ምእመናን ሊገናኙአቸው የማይገባቸው ርኩሳን ናቸው ብለን ከዛሬ ጀምሮ እንዳናስብ ነው ። ያልተገረዙ አሕዛብን መንካት ፣ ከእነሱ ጋር አብሮ መብላት ፣ እነሱን መጋባት እንደ ርኩሳት ነበር ። አሁን ግን በክርስቶስ እምነዋልና ይህን አባባልህን አንሣ ፤ እንዳውም ጴጥሮስን አሁን የምታጠምቀው ሰው አለና ተነስ ወደ እርሱ ሂድ አለው ። ስውሩ ይህ ነው ።

ሁለተኛ ግን ግልጽ ነው ። አእምሮ ጠባይዕ ያለን ከመሆናችን የተነሣ አንስሳት ሁሉ ንጹሐን እንደሆኑ አውቀን የሚገባውን (የምንወደውን) ከመመገብ እንዳንከለከል ነው ። የምንወደውን የሚገባውን እንጂ የማትወዱትን ብሎ አላሉም አባቶቻችን ። ግን ሐዋርያት ያሉትን እንዳትረሱ ይላሉ አባቶቻችን ። ደምን ፣ ታንቆ የሞተውን ፣ ለጣዖት የተሠዋውን ፣ ከአውሬ የተረፈውን ከመብላት በቀር እንስሳት ሁሉ ለምግብ ተፈጥረዋልና ። እንዲህ የሚለው ፍትሐ ነገሥት ነው ። ይህችን ግን ገልጾ የነገረን ስለሌለ ገበሬው ደም እየቆላ ይበላል ። የበሬውን ደም አቁቶ በብረት ምጣድ ቆልቶ እንደ ዱለት ይበላዋል ። እንደ የከለከለው ሰው የለምና ። እኔ የከለከለ አይኼ አላውቅም ። እኔ ራሴ ስከመኩመው ነው የኖርኩት ። በኋላ ግን ኃጢአት መሆኑን ያውቅሁት መጽሐፍ ቅዱስ ሳነብ ነው ። እርግጠኛ ነኝ ከመካከላችን የበላችሁ ትኖራላችሁ ። ቀኖና የሚያስፈልጋችሁ ለዚያ ነበር ። ግን ለሚያስፈልገው ቀርቶ ለማያስፈልገው ቀኖና ይሰጣል ።

ታዲያ እኛ ከእስራኤላዊው የአሪት እምነት ተከታይ ከነበረው ሰው ከቅዱስ ጴጥሮስ የተለየ እምነት እሽን ማለት ነው ? ለእሱ እንኳ እንዲህ ሲነገረው ።

ወይስ ደግሞ እንደነ ቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ካሉ ከቤተ ክርስቲያን አባቶች እንበልጣለን? እነሱ ተርጉመው እንዲህ ተማሩ ፡ እንዲህ አስተምሩ፡ እንዲህ አመኑ ፤ እንዲህ አሳምኑ ብለውን ከሄዱት እንበልጣለን? ይልቁንም አምስት መቶ ዓመት ወደ ኋላ እንዳንሄድ የሚያስጠነቅቀንን ታሪክ ከዚህ በታች እንመልከት ።

ይህ ታሪክ በጠቅላላው መቶ ክፍለ ዘመን በእጼ ገላውዴዎስ ዘመን መንግሥት ጊዜ ምዕራባውያን ሚሲዮኖች የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያንን አራታዊት እንጂ ወንጌላዊት አይደሉትም በማለት የአሳማ መብላቱን ፣ የግዝረቱን ጉዳይ እንደ መረጃ በመቀጠር ላቀረቡት ክስ ፣ በሊቃውንት ጉባኤ የተሰጠ መልስ ነው ። «ወይራ ዶግ ይወልዳል» ፣ «የአሳት ልጅ አመድ» ይባላል ። እኛ እንደዚያ ሆንን ። ጀግኖቹ ያን ጊዜ በጨለማው ዘመን ምዕራባውያን ሚሲዮኖች ቤተ ክርስቲያንን የከሰሱበትን ክስ እንዴት ውድቅ እንዳደረጉት እዚህ ላይ እናንብብ ።

የምዕራባውያን ሚሲዮኖች ክስ ፡-

አንደኛው ክስ ፡- "ኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን አራታዊት እንጂ ወንጌላዊት አይደለችም ፤ ምክንያቱም የተሻረን ግዝረት አስካሁን ድረስ ታከናውናለች ።"

ሁለተኛው ክስ ፡- "በደመ ክርስቶስ የተሻረን አሳማ አስካሁን የረከሰ ነው ትላላችሁ ። የሴቶችንም ልማድ የመሳሰለውን የተመለከተ ነው።"

ሊቃውንቱ የሰጡት መልስ ፡-

«አሳማንም ስለ መብላት ፣ ከመብላት የተከለከለው እንደ አይሁድ የአሪትን ሕግ ለመጠበቅ ብለን አይደለም ። የሚበላውንም እንጸየፈውም ፣ እናረከሰውም ፣ የማይበላውንም ብላ ብለን እናስገድደውም ፣ አባታችን ጳውሎስ ለርም እንደ ጻፈው የሚበላ የማይበላውን አይንቀፈው (አይናቀው) ለግዚአብሔር ሁሉንም ተቀብሏቸዋልና የእግዚአብሔር መንግሥት በመብልና በመጠጥ አይደሉትም ። «ለንጹሐን ሁሉ ንጹሕ ነው ለሰው ከፉው ከጥርጣሬ ጋር መብላት ነው» (ሮሜ 14 ፥ 3-17 ። 1ቆሮ 8 ፥ 9-13) ።

ወንጌላዊ ማቴዎስም «ከአፉ ከሚወጣው በቀር ሰውን የሚያረከሰው የለም ፤ ወደ ሆድ የሚገባ ጥቂት ቆይቶ ይወድቃል ፣ ይፈሰሳል ፣ ምግቦችን ሁሉ ያነጻል» አለ ። (ማቴ 15 ፥ 11) ።

ይህ አባባሉ ከአሪት መጽሐፍ የተማሩ የአይሁድን የስሕተት ሕንጻ ሁሉ አፈረሰው። የአጼና በግዛቱ ውስጥ ያሉ በትእዛዜ የሚያስተምሩ ዐዋቂዎች ካህናት

ሃይማኖት ይህ ነው ። ከወንጌል መንገድ ከጳውሎስም ትምህርት ወደ ቀኝና ወደ ግራ አይሁም ። በአኛም የታሪክ መጽሐፋችን ንጉሥ ቆስጠንጢኖስ በግዛት ዘመኑ የተጠመቁትን አይሁድ ሁሉ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ ዕለት የአሳማ ሥጋ እንዲያበሉላቸው እዘዘ የሚል ጽሑፍ አለ ።

ነገር ግን ሰው በልቡ ደስ እንዳለው የእንስሳትን ሥጋ ከመብላት ይወሰናል ። የዓሣ ሥጋ የሚወድ አለ ፣ የዶሮ ሥጋ መብላት የሚወድ አለ ፣ የበግ ሥጋ ከመብላት የሚወሰን አለ ። ሁሉ ለልቡ ደስ ያለውን ይከተላል ። የሰው ውዴታውና ፈቃዱ እንደዚህ ነው ። ስለ እንስሳት ሥጋ መብል በአዲሲቱ መጽሐፍ ውስጥ (አዲስ ኪዳን) ሕግም ቀኖናም የለም ። ለንጹሐን ሁሉ ንጹሕ ነው ። ጳውሎስም የሚያምን ሁሉን ይብላ አለ ። ሮሜ 13 ፥ 22 ። የሃይማኖቱን ለውነት ታውቅ ዘንድ ይህን ሁሉ ለመጻፍ ተጋራ ። ዳምት በሚባል አገር በሰኔ 23 ቀን 1555 ዓ.ም ተጻፈ ።)

ይህ ጽሑፍ የተወሰደው በዳምት የተጻፈውን ምላሽ ከጠቀሰው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ከተባለው ከብፁዕ አቡነ ጎርጎርዮስ መጽሐፍ ነው ። ፲፮ 154-155 ።

በተጨማሪም በቅዱስ ሲኖዶስ ፈቃድ እንድንማርበትና እንድናስተምርበት በደቀ መዝሙራን ማሠልጠኛዎች ሁሉ የታደለው ይህ የብፁዕ አባታችን የአቡነ ጎርጎርዮስ መጽሐፍ ፲፮ 14 ላይ እንዲህ ይላል «ከክርስትና በፊት ኢትዮጵያ ብሉይ ኪዳንን ለመቀበል የታሪክና የጽሑፍ ብቻ ሳይሆን በሕዝቡ ዘንድ ሲሠራባቸው የሚኖሩ አያሌ ልማዶችና ባሕሎች አሉ። እነዚህ የብሉይ ኪዳን ባሕሎችና ልማዶች በአሁኑ ጊዜ ማለትም በክርስትና ሃይማኖታችን ውስጥ እንደ ዶግማ ወይም እንደ ቀኖና ሳይሆኑ እንደ ልማድ ሆነው የሚጠበቁ ናቸው ። እነዚህም የብሉይ ኪዳን መጽሐፍት እንዳይበሉ የሚከለከሏቸውን እንስሳትና አለዋፍ ዛሬም የኢትዮጵያ ክርስቲያኖች አይመገቧቸውም ። ይህ በወንጌል ለሚያምን ሁሉ የተከለከለ አይደለም» ይላል።

ከላይ እንደገለጽነው ሲወርድ ሲዋረድ በመጣው የሀገር ልማድ መሠረት ነው እንጂ በወንጌል ሕግ ለሚያምኑ ሁሉ የተከለከለ አይደለም ። በዚህ መሠረት በአብዛኛው የኢትዮጵያ ሕዝብ እነዚህን የማይበሉ እንስሳትና አለዋፍ ዛሬም አይበሉም ። አሜሪካውያኖች ከባሕላቸው የተነሣ የማይበሉላቸው እንስሳትና አለዋፍ እንዳሉ ሁሉ ፣ እኛም ከባሕላችን የተነሣ ነው ብለን መመለስ እንጂ «ሃይማኖት ከልክሎን ነው አሪት ዘሌዋውያን ምዕራፍ ። አግዶን ነው» ብለን በመናገር ቤተ ክርስቲያናችንን እንዳናሳፍር ከእጼ ገላውዴዎስ ትምህርት መውሰድ አለብን ።

በተጨማሪም ፡ እንደዚህም ከሆነ ፡ ከተፈቀደማ አሳማውንም እንብላ ሌላውንም ያገኘነውን ሁሉ እናጠራቅም እናግባለንበት እንዳንል ፡ ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ «ስለዚህ መብል ወንድሜን የሚያሰናክለው ከሆነ ፡ ወንድሜን እንዳላሰናክለው ለዘላለም ከቶ ሥጋ አልበላም» ይላል ። (1ቆሮ 8፡13) ።

አስተውሉ ! ወንድሜን ፡ ኢትዮጵያዊ ወገኔን የእኔ ሥጋ መብላት የሚያሰናክለው ከሆነ እድሜ ልኬን ሥጋ አልበላም ነው የሚለው ሐዋርያው።

በተጨማሪ «ሥጋን አለመብላት ፡ ወይንንም አለመጠጣት ፡ ወንድምህም የሚሰናክልበትን አለማድረግ መልካም ነው» ይላል ። (ሮሜ 14 ፡ 21) ።

በመሆኑም ፡ ለሆድ ሲባል ወንድምህን ማሰናክል እንዳይኖር ጥንቃቄ ያስፈልጋል ። ይሁን እንጂ ወንድም እንዳይሰናክል ተብሎ የማይበላውን እንስሳ ያረክሳል ፡ ኃጢአት ነው ማለት የበደል በደል ነውና ፡ የማንበላው ከሀገር ልማድ የተነሣ ነው ብሎ መናገር ይልመድብን ።

ሐ) የሴቶች ልማድ

የሴት የየወሩ አበባዋ በእራቱ ያረክሳል የተባለው ፡ መሴ ማንኛውንም ፈሳሽ በንጽሕና በሃይማኖት ውስጥ አስገብቶ «ያረክሳል» አያለ ይጽፍ ስለነበር ፡ ዘመኑም ርኩሰት ስለነበር ፡ መብትም ስለነበር ነው ። ከዚህ አንጻር እንጂ የሴቷ የወር አበባ የሚያረክስ ሆኖ አይደለም ። የተፈጥሮ ጸጋዋ ነው ።

ለምሳሌ በዚህ ዓለም ያሉ ተከሎችን እንውሰድ እስከተወሰነ እድሜ ድረስ አያብቡም ። የማብብ ዕድሜአቸው ሲደርስ ያብባሉ ፡ ያፈራሉ ። እንደገና ደግሞ የማያብቡበትና የማያፈሩበት ዕድሜ ሲደርስ ያቆማሉ ። የእናቶቻችንም እንደዚያ ነው ። የእናቶቻችን ማኅፀን እኛን ያፈራ የሥላሴ ተክል ነው ። የሰው ልጆችን የሚያፈራው ማኅፀን ነው ። ስለዚህ ያ ማኅፀን እስከ ተወሰነ ጊዜ ድረስ አያብብም ። መርገም ቢሆን ኑሮ ከተወለዱበት ጊዜ ጀምሮ ነበር የሚመጣው ። ነገር ግን እስከተወሰነ እድሜ ድረስ የለም ። እድሜው ሲደርስ ያብባል ያፈራል ። በምድር ላይ ያለው ሰው ሁሉ የማኅፀን ፍሬ ነው ። እንደ ገና ሲያፈራ ቆይቶ አንድ ቀን ያቆማል ። ምክንያቱም እናቶቻችን ያረጃሉ ፡ ሲሸመግሉ ያቆማሉ ። እንደ ተክል ነው ። የተሰጣቸው የተፈጥሮ ጸጋ እንጂ መርገም አይደለም ። በመጽሐፍ ቅዱሳችን ከዘፍጥረት እስከ ራእይ «መርገም ነው» የሚል በየትኛውም መጽሐፍ አይገኝም ።

መሴ በወር አበባ ጊዜ ቤተ መቅደስ እንዳይገቡ የክለክለው በንጽሕና ምክንያት ነው። ዛሬም በፍትሐ ነገሥታችን ፡ ሴቶች እንዳይገቡ የሚል ጽሑፍ

(ሕግ) አለ ። ይህ ደግሞ መርገም ስለሆነ ሳይሆን ወይም ርኩሰት ስለሆነ ሳይሆን የቤተ መቅደሱን ንጽሕና ለመጠበቅ ፡ የእነሱንም ሞራል ለመጠበቅ ሲባል ነው ። የከተሜውን አለባበሱና ንጽሕና አያያዙን ብቻ አትመልከቱ ፤ የአብዛኛውን የገጠሬ ማኅበረሰብ ማሰብ ግድ ይላል። ከመቶ ዘጠናው እጅ በገጠሩ ያሉ የእናቶቻችን አለባበስ እንዲሁም የኑሮ ሁኔታ የምታውቁት ነው ። ከመሴ ዘመን ቢብስ እንጂ የሚሻል አይደለም ፤ ገና እንደ መሴ ዘመን ነው ። የወር አበባቸውን ምንም የሚቆጣጠሩበት መንገድ የላቸውም። በዚያ ምክንያት በሕግ ተጽፎአል ። ለንጽሕና ተብሎ ነው ሥርዓት የወጣለት ። ነገር ግን የእናቶቻችን አኗኗር አያያዛቸው እድገታቸው የንጽሕና አጠባበቁ ልክ እንደ ከተማዎቹ እናቶቻችን ከተስተካከለ ቅዱስ ሲኖዶስ ከዛሬ ጀምሮ ይሄ ሕግ ተነሥቶአል መግባት ትችላላችሁ ማለት ይቻላል ።

የወር አበባን አስመልክቶ ከወንጌል አልፎ ውዳሴ ማርያም ሁሉ የሚለው ነው ። የወር አበባን አስመልክቶ በዘሌ 15 ፡ 12 ላይ ያለው ብቻ ሳይሆን ሴቶች በወለዱ ጊዜም እንደዚሁ እስከ አርባ እና እስከ ሰማኒያ ቀን የረከሱ ናቸው የሚል በዘሌ 12 እና በመሳሰሉት ተጽፎ ነበር ። ይሄ ሁሉ ዛሬ የለም ። ለምን ቢባል «ወይስ ሥጋችሁ ከእግዚአብሔር የተቀበላችሁት በእናንተ የሚኖረው የመንፈስ ቅዱስ ቤተ መቅደስ እንደ ሆነ አታውቁምን ? በዋጋ ተገዝታችሁአልና ለራሳችሁ አይደላችሁም ፤ ስለዚህ በሥጋችሁ እግዚአብሔርን አክብሩ» (1ቆሮ. 6 ፡ 20) ። «በእኛ ላይ የነበረውን የሚቃወመንንም በትእዛዛት የተጻፈውን የዕዳ ጽሕፈት ደመሰሰው» ተብሎ ተጽፏልና ። (ቁላ. 2 ፡ 14) ።

ሌላው በውዳሴ ማርያም ላይ የምናገኘው ምን ይላል? «ወወለደት ዘእንበለ ዘርዐ ብእሲ ዘይስዕር መርገመ እም ዘመድን» ... «ከባሕርያችን መርገመ ሥጋ መርገመ ነፍስን የሚያጠፋልንን ጌታን ዘር ምክንያት ሳይሆናት ወለደች ።» ስለዚህ ጌታ መርገመ ነፍስን ብቻ ሳይሆን መርገመ ሥጋንም ነው ያጠፋልን ለማለት ነው ። (የሐሙስ ውዳሴ ማርያም) ።

የሶኾ ውዳሴ ማርያምም እንደሚለው «ለሐዋን እንተ አስሐታ ከይሲ ፈትሐ ላዕሌሃ እግዚአብሔር እንዘ ይብል ብዙን አበዝኖ ለሕማምኪ ወለጸአርኪ ሠምረ ልቡ ንበ ፍቅረ ሰብእ ወእግላዛ» ... «ከይሲ (ዲያብሎስ) ያሳታት ሐዋንን እግዚአብሔር ምጥሸንና ጣርሸን አበዛዋለሁ ብሎ ፈረደባት ፤ ነገር ግን ሰውን ወደደና ነጻ አደረጋት» ። በምኑ እንዴት ቢባል በደሙ ማለት ይቻላል ።

ዛሬ በተፈጥሮ መርገሟ የሚባል ነገር በሴቶች ላይ የለም ። በደሙ ነጻ ሆነዋል ። ኃጢአት ብቻ ነው ዛሬ ሴትን የሚያረክሳት ። «ወሰጠጠ መጽሐፈ

ዕዳሆሙ ለአዳም ወለሔዋን ወረሰዮሙ አግእዝያን ዘተወልደ ለነ በሀገረ ዳዊት መድኃኒነ ኢየሱስ ክርስቶስ» ... «የአዳምንና የሔዋንን የዕዳ ደብዳቤያቸውን አጠፋላቸው /ቀደደላቸው/ ፤ በዳዊት ሀገር ከዳዊት ባሕርይ የተወለደ መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ አዳምና ሔዋንን ነጻ አደረጋቸው ። » (የለኞ ውዳሴ ማርያም)።

«ከዓለማዊ ከመጀመሪያ ትምህርት [ከአሪት] ርቃችሁ ከክርስቶስ ጋር ከሞታችሁ ፤ እንደ ሰው ሥርዓትና ትምህርት ፡- አትያዝ ፤ ትረከሳለህ ፤ አትቀመስ ትረከሳለህ ፤ አትንካ ትረከሳለህ ፤ ለሚሉት ትእዛዛት «በዓለም እንደምትኖሩ ስለ ምን ትገዛላችሁ ? እነዚህ ሁሉ በመደረግ ሊጠፉ ተወስነዋልና» (ቁላ. 2 ፥ 22) ። በተለይም ይህ መረጃ ከዚህ በላይ ያረከሳል ተብሎ የተጠቀሰውን ሁሉ ያፈርሰዋል። በተለይ የሴትዋን ወርኃዊ ልማድ በተመለከተ መርገም ርኩስት ባንልም ሥርዓቱን መጠበቅ ግን አስፈላጊ ነው ።

እንግዲህ የተሻረው ክፍል በሁለት ተከፍሎ አይተናል ። አንደኛው ክፍል ፈጽሞ የተሻረ ፤ ልናደርገው ፤ ልናስታውሰው የማይገባን ፤ ጨርሶ የተደመሰሰ ነው ። ሁለተኛው ክፍል ደግሞ ቢሻርም በልማድ ወይም በሥርዓትም ብንጠብቀው የተፈቀደ ነው ። የሴቶችን ልማድ በተመለከተ በሥርዓት ነው ። ግዝረትና የማንበላቸው እንስሳትና አእዋፍ በልማድ ነው ። ልማድ የሆነውን ልማድ ፤ ሥርዓት የሆነውን ሥርዓት ፤ ሃይማኖት የሆነውን ሃይማኖት እንድንል ነው ።

ማጠቃለያ

አሪትን በአራት ክፍለን አይተናል፡-

1) ባለበት የጸና ፡- ከተሻረው ከአሪት ክፍል በቀር አሥርቱ ትእዛዛት በሙሉ የአግዚአብሔር ቃል ባለበት የጸና ነው ።

2) ፍጹም የሆነው ፡- ፍጹም የተባለው ጎደሎ ስለ ነበር ነው ። ጎደሎ የተባለው ደግሞ ወዳጅህን ውደድ ጠላትህን ጥላ ሲል የነበረ ቃል አሁን ጠላትህን ጥላ የሚለው ተነሥቶ ጠላትህን ውደድ በሚለው ስለተተካ ፍጹም ነው ።

3) የተሻሻለው ፡- የተሻሻለው ማለት አንደኛው ኃጢአት ስንሠራ ኃጢአትን በውኃ አጥቦ ነጽተሃል ማለት ፤ የተወሰነ ጊዜ ይቆያል ፤ የርግብ ደም ፤ የላም ደም ይሠዋለታል ። ነጻ ይባላል ። ያ አልፎአል ። ዛሬ ኃጢአት ስንሠራ በንስሐና በቀርባን እንጂ በውኃ በምን የሚባል ነገር የለም ።

ሌላው የተሻሻለው ክፍል ፍትሐ አሪት (የአሪት ፍርድ) ነው ። በአሪት የገደለ ይሙት ነበር አሁን ንሥሐ ገብቶ ይሙት ነው ። በአሪት በአመንዝራነት የተገኙ ይገደሉ ነበር በወንጌል ግን ንሥሐ ይግቡ ነው ።

4) የተሻረ ፡- የተሻረው በተፈጥሮ ያረከሳል የተባለው ነው ። ይህንንም ደግሞ በሁለት ክፍለን አይተናል ።

አንደኛው ክፍል ፡- ፈጽሞ የተሻረ ፤ ልናደርገው ፤ ልናስታውሰው የማይገባን ፤ ጨርሶ የተደመሰሰ ነው ።

ሁለተኛው ክፍል ፡- ቢሻርም በልማድ ወይም በሥርዓትም ብንጠብቀው የተፈቀደ ነው ። ብቻ ከሃይማኖት እንድናወጣው ነው ። ከአሪት ጠቅሰን እንዲህ ይላል እንዳንል ነው እንጂ በልማድም በሥርዓትም እንድንጠቀምበት ተፈቅዶአል ።

በመጨረሻ አንድ የተሸፈነ ነገር ልግለጽላችሁ ። በማርቆስ ወንጌል ምዕራፍ 7 ከቁጥር 14-23 የተጻፈ ነው ። «ዛሬ በአዲስ ኪዳን ሰውን የሚያረክሰው እጅ ሳይታጠቡ መብላት አይደለም ። ሰውን የሚያረክሰው ከእፍ የሚወጣው ነው እንጂ ከእፍ የሚገባው አይደለም» እጅ ሳይታጠቡ መብላትም ያረከሳል ተብሎ በአሪት ይታመን ስለ ነበር ነው ። ዛሬ በአዲስ ኪዳን ሰውን የሚያረክሰው ከእፍ የሚወጣ ነው ። እርሱም መግደል ፤ ዝሙት ፤ ምቀኝነት...እያለ ይሄድና ስድብም ይላል ። ስድብ ከእፍ የሚወጣ ነው ። ክርስቲያናዊ ሕይወትን የሚያረክሰው ይሄ ነው ። ስድብ ከክርስቲያናዊ ሕይወትን ስለሚያረክስ ኃጢአት ነው ። «የኃጢአት ደመወዝ ሞት ነው» (ሮሜ.6 ፥ 23) ።

ኢትዮጵያውያን ክርስቲያኖች ሆይ! የአሳማ ሥጋ መብላት ሳይሆን «አሳማ»

ብሎ በአርአያ ሥላሴ የተፈጠረውን መሳደብ ነው ክርስቲያኖችን የሚያረክሰው ።
 ዛሬ የሰው ልጆችን የሚያረክሰው «አህያ» ብሎ መሳደብ ነው እንጂ በባሕላችን
 የማንበላው የአህያው ሥጋ አይደለም ። ለመከፋፈላችን አንዱ ምክንያት ስድብ
 ነው። በአርአያ ሥላሴ የተፈጠረውን ሰው «አህያ» ብለን ፣ «ባርያ» ብለን፤
 «አባብ» ብለን ስንሳደብ፤ እንረከባለን ። ይህ ርኩሰት ነው ፤ ይህ ኃጢአት ነው ።
 ሰው «ውሻ ፣ አህያ ፣ አባብ ባርያና ሌላም» ተብሎ አይሰደብም ።

እኛን ክርስቲያኖችን የሚያረክሰን በባሕላችን የማንበላው ፈረሱ ሳይሆን
 «ፈረስ» ብለን መሳደብ ነው ። እኛ አርቶዶክሳውያንን የሚያረክሰን በቅሎ
 መብላት ሳይሆን በፍቃዱ ያደረገችው ይመስል አንዲት ሴት ልጅ ያልወለደች
 እንደ ሆነ «በቅሎ» ብሎ መሳደብ ነው ። እግዚአብሔር ለዚች ሴት ልጅ
 ያልሰጠበት ምክንያት ይኖረዋል ። ምናልባትም ባይጠቅማት ይሆናል እንጂ
 እግዚአብሔር ማንፀንን ማለምለም አቅቶት አይደለም ሥራው ነው ። ልጅ
 ያልወለደች እንደሆነ ልክ እንደ መርገመ አሪት «በቅሎ» ብለው የሚሳደቡ ሰንቆች
 እንዳሉ ጆሮዎች ሰምተዋል ። ሰውን የሚያረክሰው ይህንን የመሳሰለው ነው ።

ሰውን የሚያረክሰው እኛ ክርስቲያኖች በባሕላችን የማንበላው ጥቂቶች
 የሚከመኩሙት አይሉ ሳይሆን ፤ ወንድምን «አይጥ» ብሎ መሳደብ ነው።
 በባሕላችን አይታችሁ ከሆነ የጋምቤላ አርቶዶክሶች ፣ የጉምዝ አርቶዶክሶች
 አይጥዋን ከሽነው ነው የሚበሏት ። በአንድ ወቅት ለዚህ አካባቢ የተላኩ ሊቀ
 ጳጳስ ሲናገሩ «ባርኩልኝ» ይሉኛል አባርክላቸዋለሁ፤ «ብላ» ሲሉኝ
 «እንደምታውቁት ጨጓራዬ በሽተኛ ነው አልበላም ፤ በሶ ብቻ ነው የምጠጣው»
 እላለሁ አሉ ፤ እንዳይቀየሟቸው ። ተመልከቱ እንግዲህ ኢትዮጵያውያንም ሆነ
 እኛ ብዙዎቻችን የማንመገባቸውን የሚመገቡ አሉ ። የሰውን ምግብ መተቸት
 ነውር ነው ። የኢትዮጵያ ባሕል የተወሰኑ ሰዎች ባሕል ብቻ ነውን ?
 የማንኛውም ባሕል መከበር ነው ያለበት ። የሚበሉትን ልናንቋሽሽ እና ዝቅ
 አድርገን ልናይ አይገባም ነውር ነው ።

ዛሬ ሰውን የሚያረክሰው ለምጽ ሳይሆን «ለምጽም» ብሎ መሳደብ ነው ።
 ድሮ ለምጽ ካለው ሰው ጋር መነካካት ርኩሰት ነበር ። ዛሬ ግን ለምጽ ያለበትን
 ሰው አቅፌ እስመዋለው። ወገኔ ነው ፤ ወንድሜ ነው ፤ ክርስቲያን ነው ፤ አካሌ
 ነው ፤ ከቆዳው ላይ ለምጽ ስላለበት ረከሰ አልለውም ። ነገር ግን የሚያረክሰኝ
 «ለምጽም» ብዬ ሰውን ሰሳደብ ነው ።

በአሪት አስከሬን መንካት ያረከሰ ነበር ። ዛሬ ግን ስመን ፈትተን ነው

የምንሸኘው ። ነገር ግን ክርስቲያኖችን ዛሬ የሚያረክሰን «በድን ፣ ሬሳ» ብለን
 ያልሞተውን ሰው መሳደብ ነው ። ይሄ ኃጢአት ነው ።

ዛሬ ሰውን የሚያረክሰው «ቅማላም» ብሎ መሳደብ ነው ። ለነገሩ
 ኢትዮጵያዊው ኢትዮጵያዊውን «ቅማላም» ብሎ ሲሳደብ አይገርማችሁም ? ራሱ
 ወይም ወገኑ ቅማል ከሰውነቱ የሌለው ማን አለ? የእኔ ወገኖች እኮ ለብዛኞቹ
 ቅማል አለባቸው ። ድህነቱ ነው ወደው አይደለም ። ዓመት እስከ ዓመት
 የሚለብሱት አንድ ልብስ ነው ። የሚታጠቡበት ሳሙና የላቸውም ። ስለዚህ
 ማን ከማን ተሸሎ ነው በኢኮኖሚ ያደጉት አሜሪካኖች እንኳ «ቅማላም» ብለው
 አይሳደቡም ። «ቅማላም» ብሎ መሳደብ ርኩሰት ነው ።

ስለዚህ እኛ ኢትዮጵያውያንን እስከ መከፋፈል ያደረሰን ፣ በዘር በጎሳ በክፍለ
 ሀገር ከተከፋፈልንበት ነገር አንዱና ታላቁ ስድብ ነው ። አንዳችን አንዳችንን
 ማከበር ሲገባን አሮሞው ትግሬውን ወይም ደግሞ አማራው ትግሬውን ፣
 አሮሞውን ፣ አንዱ ጎሳ ሌላውን ጎሳ ፣ አንዱ ክፍለ ሀገር ሌላውን ፣ አንዱ
 ባልንጀራ ሌላውን በእግዚአብሔር ቃል መሠረት በማከበር በመከባበር ፈንታ
 የሰድብ ኢኮኖሚ ፣ የሰድብ ፋብሪካ ለብዝተን ፣ የሰድብ ፋብሪካ ፈብርከን
 ይኸው ፍርክርካችን ወጣ ። ርኩሰት ከመሆን አልፎ ኃጢአት ከመሆን አልፎ
 በማጎበራዊ ኑሮአችን የጎዳን ስድብ ነው ። ብዙውን ትዳር ያፈረሰ ስድብ ነው ።
 ብዙውን ኢትዮጵያዊ አንዱን ከአንዱ የሚያገዳድል ስድብ ነው ። መገዳደል
 የሚጀምረው ከሰድብ ነው ። እንዲያውም የእግዚአብሔር ቃል «ወንድሙን
 ጨርቃም ብሎ የተሳደበ ፣ በየአደባባይ ደንቆሮ ብሎ የተሳደበ ግን የገሃነም ፍርድ
 ይገባዋል ነው» የሚለው ።

ስድብ ርኩሰት ነው ። ይሄ ነው ኢትዮጵያውያንን የሚያረክሰው ። ከአፋችን
 የሚወጣው ይህን የመሳሰለው እንጂ ፣ በተፈጥሮ በአራቱ ያረከሳል የተባለው
 አይደለም ። ዛሬ እግዚአብሔር ርኩስ ፍጥረት የለውም ። ከኃጢአት በቀር
 የሚያረክስ የረከሰ ፍጥረት የለም ። ዲያብሎስን እንኳ ቀድሶ መልእክ አድርጎ
 ነበር የፈጠረው ። ራሱ በራሱ በግብሩ ነው የረከሰው ። ስለዚህ እኛም ዛሬ
 ራሳችን በራሳችን እንዳንረከስ ጥንቃቄ ያስፈልጋል ። ማንኛውንም በተፈጥሮ
 ርኩስ ነው የሚል እርሱ እራሱ ርኩስ ነው ይላል የእግዚአብሔር ቃል ።

«ሲም እግዚአ ዐቃቤ ለአፋዩ» «ለአንደበቴ ጠባቂ አኑር» አለ ቅዱስ ዳዊት ።
 ለአንደበታችን ጠባቂ ያኑርልን ። «ወማዕዶ ዘእቅም ለከፍፍርዬ» ለከንፈሬ
 መዝጊያ ስጠኝ» ነው ያለው ። መዝጊያን ይስጠን ። (መዝ 140 ፥ 3) ።

መደምደማ

ስለ ቤተ ክርስቲያናችን ስንጠየቅ እግዚአብሔር የምንመልሰውን እንዲሰጠን የምንማረውን በሚገባ ማስተዋልና ንቁ ሆነን መገኘት አለብን ። በዚህ ረገድ ይህ አነስተኛ መጽሐፍ እጅግ ጠቃሚ መረጃዎችን ለአንባብያን እንዳስጨበጠ እናምናለን ። ሃይማኖትን ከሥርዓት ፣ ሥርዐተ ቤተ ክርስቲያንን ከሀገር ባሕልና ወግ ለይቶ ማወቅ እጅግ አስፈላጊ መሆኑን አሳይተናል ። በአራትና በወንጌል መካከል ያለውን ልዩነትና አንድነት ፣ በሕግና በጸጋ ፣ በአካልና በጥላ መካከል ያለውን ሁኔታ መጽሐፍ ቅዱስን እና ቀኖና ቤተ ክርስቲያንን መሠረት በማድረግ ለአንባብያን አቅርቦናል ። ክርስቲያን ሁሉ የእምነት ቀኝና ግራውን የለየ ፣ በቅዱስ ቃሉ ላይ ተመሥርቶ የሕይወትን አቅጣጫ ማከናወን የሚችል ፣ ዕለት ዕለት በቃለ እግዚአብሔር የሚያድግ ልብ-ሰፊ መሆን ይገባዋል ። እውነተኛ አርቶዶክሳዊ ክርስቲያን በልማድ ሳይሆን በእውነት ፣ በእውቀት (በእእምሮተ እግዚአብሔር) ፣ በሞገስና በጸጋ ዕለት ዕለት የሚያድግ መሆን አለበት ። ክርስቶስን በማወቅ በሃይማኖት ሙሉ ሰው የሆነ ክርስቲያን ደግሞ ከሕጻናት እእምሮ የሚሰነዘረውን ጥያቄ ሁሉ ለመመለስ ይችላል ። በዚህም ማስተዋል የተመላበት ሃይማኖታዊ አቋሙ የጠያቂዎችን ጥያቄ ጎሊናን በማያሳፍር ሰልትና ጸጋ ለመመለስ ይችላል። በዚህ መጽሐፍም ጥረት የተደረገው ያለውንና የነበረውን የቤተ ክርስቲያን ትምህርት በቀላል መንገድ በአጭሩ በማሳየት ጥያቄዎችን መመለስ ነው ። ጥያቄው ያልተመለሰለት ሰው ሁልጊዜ ይቸገራል። ሰዎችን ወደ እግዚአብሔር ለማቅርብ ከኑፋቄም የሰዎችን ጎሊና ለመጠበቅ መልስ ሰጭ መሆን ያስፈልጋል።

ለሚጠይቁአችሁ ሁሉ መልስ ለመስጠት የተዘጋጃችሁ ሁኔታ ይላልና እግዚአብሔር ስለ እምነታችን ስንጠየቅ የምንመልሰውን እንዲሰጠን እንጸልይ (1ጴጥ 3 ፡ 15) ። በምናምነው ጸንተን ፣ ለሚጠይቁን ሁሉ መልስ እየሰጠን እስከ መጨረሻው እንደ አባቶቻችን በሃይማኖት ጸንተን ለማታልፈው መንግሥተ እግዚአብሔር እንድንበቃ የእግዚአብሔር ፈቃድ ይሁን።

እግዚአብሔር የተመሰገነ ይሁን ። አሜን ።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ
ከተባለው የአቡነ ጎርጎርዮስ መጽሐፍ የተወሰደ

፲፫

ኢትዮጵያ በሃይማኖት

ከመጀመሪያው እስከዚህ ባጭሩ የገለጥነው የኢትዮጵያንና የኢትዮጵያውያንን ህልውና ለማስተዋወቅ ፤ ያህል ነበር ። ከዚህ በማያያዝ ከክርስትና በፊት ስለ ነበራት ሃይማኖት በመጠኑ እናወሳለን ።—ከክርስትና በፊት ስለ ኢትዮጵያ ሃይማኖት ስንናገር የአቅኒዎጁን የሕይወት ታሪክ መመርመር ሊኖርብን ነው ። ከላይ እንደ ገለጥነው ኢትዮጵያን ያቀኑ ሰዎች የመምለኬ እግዚአብሔር የኖህ የልጅ ልጅ (ሳባ) እና አቢስ (ሰብታ) ስለሆኑ የአያታቸውን እምላክ አንድ እግዚአብሔርን ያመልኩ ነበር ቢባል እውነት ይመስላል ። ነገር ግን እምነቱ በትምህርት የተደገፈ ስላልሆነና ነጋቸውም ከፍልስጥኤም ውጭ ስለሆነ አንዳንድ የአምልኮ ባዕድ ልማዶች ሰርገው ሳይገቡ አልቀሩም ። ለምሳሌ ፡— ከጌታ ልደት በፊት ፩ሺህ ዓመት አካባቢ ይኖሩ የነበሩ ኢትዮጵያውያን ለዘንዶ ይገብሩ ፣ ዘንዶ ያመልኩ እንደ ነበር በኢትዮጵያ ታሪክ ነገሥት ተጽፏል ። ይኸው የኢትዮጵያ ታሪክ ነገሥት እንደሚለው በኢትዮጵያ ሲመለከ የኖረውን ዘንዶ የገደለው የንግሥተ ሰባ አባት አንጋቦስ የተባለው ሰው ነው ። ይኸው ታሪክ ነገሥት ታሪኩን በመቀጠል ፡— ንግሥተ ሳባ የሰሎሞንን ጥበብ ለመረዳት ከኢትዮጵያ ወደ ኢየሩሳሌም መሄዷንና ከሰሎሞን ምኒልክ የሚባል ልጅ ወደ ኢትዮጵያ ተመልሳ መውለዷን ልጇም አድጎ የአባቱን አገር ኢየሩሳሌምን ጉብኝቶ ሲመለስ የሙሴን ጽላትና ካህናት ኦሪትን ፣ እንዲሁም አያሌ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍትን ከሊቆቻቸው ጋር ይዞ እንደ መጣና ከዚያም ጊዜ ጀምሮ ብሉይ ኪዳን ወደ ግእዝ ቋንቋ መመለሱን ፣ ባንድ አምላክ ማመንም ከዚያ ጊዜ ጀምሮ መሆኑን በሰፊው ይተርካል ። ሌሎች የውጭ አገር ጸሐፊዎች ግን ያን ጊዜ በኢትዮጵያ አካባቢ በየመንና በግብጽ የነበረውን የአይሁድ ኃይልና የብሉይ ኪዳን እምነት መስፋፋት በታሪክ ስለሚያውቁ ምናልባት ኢትዮጵያ ከነዚህ ከጉረቤቶቿ ጋር በነበራት የንግድና የሥልጣኔ ግንኙነት የብሉይ ኪዳንንም እምነት ከዚያው ከነሱ ሽምታው ይሆናል ብለው የግምት ሐሳባቸውን በጽሑፍ ገልጠዋል ። ፲፮/ ከዚህም ሌላ በ፩፻፹፮ ዓመት ከጌታ ልደት በፊት ኢየሩሳሌም በባቢሎናውያን በተቃጠለች ጊዜ እሥራኤላውያን ብዙዎቹ ተማረኩ ። አንዳንዶቹም ነፍሴን እውጭኝ በማለት በየበረሀው ተሰደዱ ። ከነሱም ዮሐናን በሚባለው ሰው መሪነት ወደግብጽ የተሰደዱ ነበሩ ፤ ወደ ግብጽ ከተሰደዱት ውስጥ ደግሞ ተከፍለው ወደ ኢትዮጵያ ገብተው ነበር ይባላል ።